Fazlurrahman Ensari

İSLÂM AÇISINDAN BİLİM ve FELSEFE

Çığır Yayınları : 54
İlmî Eserler : 9

İsteme Adresi :

ÇIĞIR YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Başmusahip Sokak, Talas Han, Kat :1, No :102 — 104
Tlf : 22 60 51
Cağaloğlu — İstanbul

Fazlûrrahman Ensarî

İslâm Açısından
BiLiM ve FELSEFE

Çeviren :
Cemâl Karaağaçlı

ÇIĞIR YAYINLARI LTD. ŞTİ.
İSTANBUL

Kapak : Reyajans
Kapak baskısı : Taşangil Matbaası
Dizgi : Erenler Matbaası
Baskı : Eren Basımevi
Cilt : Kısmet Mücellithanesi
İstanbul, Şubat — 1979

TAKDİM

Felsefe, eğer adı gibi bir bilgelik sevgisi ise, işlevinin icabı olarak dinin karşısında bulunmak bir yana, dışında bile olabilir mi?.. O işlev ki, doğrudan doğruya aklın verimlendirilmesidir. Ve, akıl da dinin muhatabıdır. Dinin hitabı akladır, dinî teklif akıla yöneliktir.

Şu var: İnsanoğlundaki bütün yetenekler çift yönlü bir gelişme gösterebiliyor: Olumlu ve olumsuz... Akıl da böyle. Olumluya olduğu kadar olumsuza da yetkin bir güce sahip.

Bu çift yönlülüğün ilk örneğini «Adem»e secde edilmesi yolundaki ilâhî emre karşı takınılan tavırda görürüz. Melekler bu emre uyarlar, akılları, yaratıcılarının Hâkim olduğunu bildirdiği için.

O ân onlardan biri olan İblis ise, yine aklına dayanarak, «Nurdan yaratılan melek, balçıktan yaratılan Adem'den daha üstündür, secde etmemelidir» şeklinde bir akıl yürütme ile bu emre karşı gelir.

İşte bu çift yönlü işleyişin en güzel ve belki de ilk örneği...

Din'in muhatabı, belirttik, akıldır. Ama, insanoğlu çift yönlü bir işleme gücüne sahip olan aklını «Din»in tekliflerine muhatap olduğu zaman, bazen, daha doğrusu bir kısmı ile «olumlu» yolda çalıştırmış, Yaratıcı'sının emrine boyun eğmiştir.

Bir kısmı ise «olumsuz» yönde çalıştırarak karşı çıkmış, «teklif»ten kaçmağı denemiştir.

Ne acıdır ki, ilk günden bu yana, adının «bilgelik

sevgisi» olmasına rağmen felsefe, aklı tekliften kaçınma yolunda zorlar bir durumda görülüyor. Bu kimselerde akıl, muhatabı bulunduğu dinle karşılaştığında o teklifi almamak için «esbabımucibeler», gerekçeler arayıp da bulur olmuş; o kadar ki, felsefe, «din»in bir alternatifi haline gelmiştir.

Sözün kısası: Felsefe, dinden kaçış yöntemi. İhtida etmişinde, bir dine boyun eğmiş olanında bile bu kaçış gizli gizli sürüp gitmektedir.

İlme gelince: O da Yaratıcı'nın koyduğu kanunların verimi olduğuna göre dine teslim olmak zorunda. Aslında bu böyle... Ama böyle olmakla birlikte, o da, büyük bir gurura kapılma sonucu «keşif»lerini «icad» zannettiğinden kendini dinin ilerisinde ve üstünde görme yanılgısına düşmekte... Ve de dinin yaptığına benzer bir şekilde kendisinden «biat» istemeyen felsefeye yoldaşlığı kibrine daha uygun görmekte. Ve bu birlikte yürüyüşte onu da aşarak dinden kaçışla yetinmeyip, dini yoketme girişiminde bulunmakta...

Evet, o da, öbürü de «akıl»ın marifeti; ve «akıl» aslında dinin muhatabı, dine teslim olma hilkatinde, istidadında...

Öyleyse bu çelişki neden?

Çelişki «akıl»ın hakkını tam veremeyişlerden... Ki, işte elinizdeki bu eser bu konuyu candamarından yakalamış olarak İslâm açısından «ilim», «felsefe», ve «din» konusunu ele almakta ve sonunda da «hangi din?» sualine cevap vermektedir.

Cahilliyenin koyulaştığı günümüzde büyük yarar sağlayacağı ümindeyiz.

Zübeyir Yetik
Çığır Yayınları Ltd. Şti.
Genel Müdürü

GERÇEKLERİ GÖRMEK İSTEYENLERE

İlim mi, felsefe mi, din mi? Günümüz Türkiye'sinde hala bu kısır tartışma yapılmaktadır. Bilimsellikten dem vurulur durmadan, Bilimin araç değil, amaç olduğunu sanan kimi kişiler, bilgiyi putlaştırmayı yeğlerler. Tapmaya ve taptırmaya kalkışırlar ona. Keşke kendileri, dillerinden düşürmedikleri «bilimsel» kafaya sahip olsalardı. Ne gezer. İlimden en çok söz edenler, ilim ve kültürden en çok öksüz ve en çok yoksun kalmış olanlar içimizde.

Oysa günümüz Batı ülkelerinde artık ilim de, felsefe de bitmiştir. Son sözlerini çoktan söylemişlerdir.

18. yüzyılda hoppa bir ilimcilik şamatası koparan Avrupa, 19. yüzyılda filozoflar dansının son galasını vermiş ve 20. yüzyıl insanına bıraka bıraka yalnızca bir bunalım bırakabilmiştir.

İlmin her şeyi bilen ve gerçekleştiren bir Tanrı olmadığı anlaşılarak, gerçek görevine döndürülmüş, felsefede ise ancak moda görüşler sunulabilmiştir, çağımızda. İngiliz Rusell, Fransız Sartre gibiler günümüzün saman alevli filozofları olabilmişlerdir yalnızca. Felsefenin insanın ruhi kurtuluşunu sağlamadığı ve bir akıl gevezeliğinden öteye gitmediği anlaşıldığı için, bugün Batı'daki orta dereceli okullardan

felsefe derslerinin kaldırılması yoluna gidilmektedir.

Batı tekrar dinden beklemeye başlamıştır imdadı

Kapitalist ülkeler dine dönerken, dine dönmeleri hiç beklenmeyen komünist ülkeler de aynı yöne yönelmiş bulunuyorlar. Marksizm ve Leninizm'in düşünce kelliği, ruhları dazlaklaştırmış ve gönülleri kum çöllerinde susuzluktan kavurmaya başlamıştır çünkü.

Günümüz Hıristiyan dünyasının manevi lideri olan Papa'nın, Polonya gibi komünist bir ülkeden seçilmiş olduğunu görüyoruz. Gerçekten de Rus işgali altındaki Polonya, Katolikliğin kalesi durumundadır bugün.

Tam elli yıldır, bütünüyle din düşmanı bir eğitim sistemi uygulanmış olmasına rağmen Sovyetler Birliği'nde bugün gençliğin %60'ı kesin bir dini inanç taşımaktadır.

Çin'e gelince, son halk meclisi toplantısına ülkenin dini liderleri resmen delege olarak çağrılmış ve tam bir din hürriyeti verilmeye doğru adımlar atılmıştır.

Yapılan bunca komünistçe baskıya karşılık, gerek Rusya gerekse Çin'deki Müslüman Türkler'in İslâm ülkelerindeki müslümanlardan çok daha dindar oldukları bilinen bir gerçektir.

Denilebilir ki, her geçen gün Fransız düşünürü Andró Marlaux'nun şu sözünü haklı çıkarmaya doğru gitmektedir : Yirmi birinci yüzyıl ya dindar ola-

cak veya yok olacaktır. «Le XXI. siècle sera religieux ou ne sera pas.»

Son yıllarda Avrupa komünist partileri liderleri bile Kilise ile uzlaşma yolunu seçmeye başlamışlardır. Eski bir Fransız Komünist Partisi üyesi olan Roger Garaudy'nin iman konusundaki sözleri dikkat çekicidir. (Bk. Tout est possible, Le Monde, 17 juin 1978).

Çeşitli doktrinlerin buzlu kucaklarında donuklaşan insanlık, artık dine koşmaktadır, ruhunu ısıtmak için. Bu koşu durdurulamaz. Durdurulamıyor da.

Herhangi bir dine doğru değildir bu koşu. Doğru'dan doğruya İslâm'adır. Böyle olması gerekiyor, çünkü diğer hiçbir din onu tatmin edemez olmuştur. Hıristiyanlık bile, eski köhne görüşlerinden arındırılmaya ve bir bakıma İslâm'laştırılmaya başlanmıştır.

Evet düşünmek isteyen gençlerimize bütün bu gerçekleri bir bir irdeleme fırsatı vermek için yaptık bu çeviriyi.

Bu kitap, çeşitli Batı üniversitelerinde ve dünya çapında toplanan kongrelerde İslam'ı tanıtmak üzere hazırlanmış bir bildiriler demetidir.

Gerçekte müslüman olmayan kişiler, İslam'a kazandırılması istenen topluluklar için hazırlanmış olan bu konferansların ve bildirilerin, Batı'nın amansız yan etkileri sonucu İslam'dan uzaklaşmaya ve İslam'a yabancılaşmaya başlamış bulunan ülkemiz gençliği için dahi yararlı olacağı ortadadır.

Çeşitli dış ve yabancı ideolojilerin pençelerine atılan gençliğimizin, kendi kültüründen kopmaya başladığı, dolayısıyla da kendisini, kendi kişiliğini yitirme yolunda olduğu artık herkesce bilinmektedir.

Kendi kültür ve medeniyetimizden kopuşun ise, ne ülkemiz ne de İslam ülkeleri açısından hiçbir yarar getirmeyeceği gibi, aksine bizleri ya kapitalist memleketlerin ya da komünist ülkelerin tutsağı durumuna düşüreceği kaçınılmazdır. Genel görünüm de maalesef bu istenilmeyen yolda olmaktadır.

Bunun suçlusu hiçbir zaman gençliğimiz olamaz. Suç, gençliğimize kendimizi, kendi geçmişimizi, varoluş çizgimizi ve dünyaya önderlik edebilecek kültür yapımızı tanıtmaktan kaçınanlarındır.

Gençliğimize muhtaç olduğu güçlü ruh sunulduğu zaman, çok dertlerimiz değil, bütün bunalımlarımız kesinlikle son bulacaktır. Çünkü hedef bilinecek, yol bilinecek, gerçek kurtuluş yolu öğrenilecek ve bize düşman ülkelerin, üzerine dostluk boyası vurulmuş zehir sandıkları geri tepilecektir. Model aramak yerine, model olmanın yolları açılmış olacaktır.

Kitap çeşitli bildirilerden oluştuğundan, zaman zaman bazı tekrarlara rastlanılacaktır. Fakat bu tekrarlar bile çeşitli açılardan yeni bir ufuk ve yeni bir görüş açmaktadır. İslam'ın temel meseleleri öz olarak sunulmuş ve kısa kısa verilmiştir. Eser aslında ciltler dolusu bilgilerin kısa bir özetinden ibarettir. Araştırma yapacak gençlerimize bu bakımdan

tam bir yol gösterici görevini hakkıyla yerine getirmiş olmaktadır.

Aslında İngilizce yayınlanmış olan bu bildirilerin, biz Fransızcalarını France Islam ve Le Musulman dergileri ile Cenevre İslam Merkezi'nin yayınlamış olduğu broşürlerden derleyip sunduk. Yararlı olabildiysek ne mutlu.

Cemal Karaağaçlı

YAZAR

Çağımızın en dinamik ve en enerjik İslam düşünürlerindendir. Pakistanlı olan yazar, 1914 yılında dünyaya gelmiş, çok küçük yaşlarda Kur'an'ı hıfzetmiş ve ilk büyük eğitimini, güçlü bilginler yetiştirmiş olan aile çevresinden almıştır.

Yazarın okul hayatı, özellikle de üniversite yılları oldukça başarılı geçmiş ve zekasının üstünlüğüyle bütün öğretmenlerin dikkatini çekmiştir. Meseleleri çok geniş açılardan ele alışı, en mantıki sonuçları bulmada gösterdiği büyük çabası, küçük yaşlardan itibaren bütün ilim çevrelerinde hayranlık uyandırmıştır.

Doğu İslam Dünyasının en tanınmış üniversitelerinden edindiği sağlam bilgiler, yaptığı tezler ve verdiği doktorlarla yetinmemiş, bir de Batı ünlversitelerine giderek, hem Batı Alemini yakından tanıma fırsatı bulmuş, hem de derin araştırmalar yaparak Avrupa düşüncesini bütün tarihi gelişimi içinde Inceleyebilmiştir. Çalışmaları Doğu ünIversitlerinde olduğu kadar, Batı ilim çevrelerince de fazlaca takdir görmüştür.

İslam Düşüncesi konusunda en kesin bilgilere sahip olduğu gibi Batı felsefesi konusunda da eksiksiz bir bilgi sahibi olmayı başarabilmiştir. Her iki kültür hakkında yeterince güçlü olması ise, kendisine İslam'ı çok rahat ve çok kolay savunma imkanı vermiştir.

İslam Dünyasında büyük İslam alim ve düşünürü diye bilinen yazar, Batı Dünyasında da en güvenilir filozof olarak tanınmaktadır.

Çalışmalarını hiçbir zaman nam ve şan için yapmamaktadır. Bütün faaliyetini İslâm'ı en iyi bir şekilde dünyaya tanıtmak amacına yöneltmiştir. Yeterince aktif bir İslam bilgini olduğundan, Karaşi'de bir İslam İlimleri Araştırma Merkezi kurmuş ve yönetimini üzerine almıştır. Bu okul, dünya çapında faaliyet gösterebilecek İslam Davetçileri yetiştirmektedir. Ayrıca İngilizce ve Arapça yayınlar yapmaktadır.

Büyük bir bilgin olduğu kadar güçlü bir hatip de olan yazar, İslam konusunda bildiriler, konferanslar vermek üzere bugüne değin dünyayı birkaç kere dolaşmıştır. Özellikle Londra ve New York'taki vaazlarında binlerce kişinin müslüman olmasını temin etmiştir. Bugün Batı dünyasındaki pek çok müslüman cemaatler, bu İslam düşünürünün sözlerini dinlemiş ve kitaplarını okumuş kişilerden meydana gelmektedir.

Doğu İslam ülkeleri üniversitlerinden pek çoğunun olduğu gibi, az denmeyecek kadar Batı üniversitesinin de fahri profösörü bulunmaktadır. Batı

dünyasının artık yeni bir felsefe oluşturamaz duruma düştüğü ve bir vahye bağlanmak ihtiyacı duyduğu şu sıralarda, yazarımızın dünya kültürüne katkıları hayli önem taşır olmuştur. Bu yüzden durmadan üniversiteden üniversiteye çağrılıp durmuştur.

Yaptıkları, yazdıkları ve yetiştirdikleri bu büyük düşünürün dünya hayatını yeterince iyilik ve güzelliklerle doldurmuştur. Kendisine daha uzun ömürler diler. ve İslam yolundaki çabasının bütün dünya için hayırlı sonuçlar getirmesini temenni ederiz.

Mütercim

I. BÖLÜM

İLİM'DEN...... FELSEFE'DEN...... DİN'E.

GİRİŞ

İNSANLIĞIN TEMEL SORUNLARI

Hayat hareket, faaliyet demektir. Hayattaki her faaliyet ise, gelişi güzel bir eylem olmadığı için, bir yığın sorunlar çıkarır karşımıza. İnsanlığın hayatı gerçek bir mutluluğa kavuşturulmak isteniyorsa, ilk önce, davranışlarımız sonucu ortaya çıkan bu sorunların, kesin ve inandırıcı bir şekilde çözümlenmeleri gerekir.

İnsan hayatında karşı karşıya gelinen bütün bu sorunları yakından incelediğimiz zaman, maddi sorunlar ve madde ötesi sorunlar olarak ikiye ayrıldıklarını görürüz.

Maddi Sorunlar :

Bu sorunları şu üç grupta toplayabiliriz :

a) Doğrudan doğruya kişi ve özel ihtiyaçlarıyla ilgili, gündelik yaşam ve geçim sorunları.

b) Servetin üretimi, tüketimi ve dağıtımı gibi toplumu ilgilendirenler.

c) Dünyanın çeşitli milletleriyle ilişkiler gibi devlet idaresini ilgilendiren sorunlar.

Hayatında, bu sorunlarla ya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak yüz yüze gelmemiş bir tek insan yoktur dünyada. Gerek ferdin, gerek toplumun ve gerekse devletin bu sorunlara karşı takındığı tavır ve bunların çözümünde gösterdiği ustalık ve beceriklilik, kendileri hesabına bir başarı notu olarak görülür.

Madde Ötesi Sorunlar :

Kendi kendine düşünüp kafa yorabilecek bir yaşa gelen ve insan hayatının madde perdelerini aralayarak, maddenin bağlı bulunduğu temel gerçekleri incelemeye başlayan herkes, er veya geç bu sorunlarla karşı karşıya gelecektir. Dünya hayatının sorumlulukları, güçlükleri ve karmaşıklıkları, ister istemez onu bu madde ötesi temel gerçeklere yöneltecektir.

Ve bir gün, hiç beklenmedik bir anda, kafasında şu soru düğümlenecektir :

Ben kimim veya neyim?

İnsan kendisine, başkalarından daha çok yakın olduğundan, madde ötesi temel gerçekleri araştırma ihtiyacı duyduğu an, ilk aklına gelen kendisi, kendi öz varlığı olacaktır. Bu yüzden zihnini karıştıran ilk soru bu olacak ve, başlangıç olarak, kimliğini bulma çabasına girişecektir.

Bu ilk soru, insanın yalnızca kendi varlığını ilgilendirir. Ama ilk bakışta oldukça basit görünmesine rağmen, bu bir tek soru, aslında arkasından sökün edecek bin bir sorunun ilk kıvılcımıdır. Birbirine kopmaz bağlarla kenetlenmiş, sonsuza dek uzayıp giden bir sorular zincirinin ilk halkasıdır bu soru. Bu yüzden, **ben kimim veya neyim?** sorusu çözüm bekleyen bir ikinci soruya çağrışım yaptırır insanda :

İnsanlar nereden gelmişlerdir?

Bu da bir üçüncüsünü :

İnsan hayatının aslı ve özü nedir?

O da bir dördüncüsünü :

İnsalar bu dünyaya niçin gelmişlerdir?

Var oluşunun gayesi ve hedefi nedir? ....

Sıraladığımız ve sürdürebileceğimiz bu sorular dizisi, deyim yerindeyse, yalnızca insan veya insanlıkla ilgilidir.

Ama insan tek başına değil ki.. Bir boşlukta da yaşamıyor. Koskoca bir evrende kayat sürüyor. Kendi maddi varlığı, bu uçsuz bucaksız evrenin yalnızca bir parçasından ibaret. Bu evren yön vermektedir, hayatına ve faaliyetine. Çevresini saran tabiatın ayrılmaz bir öğesi durumundadır. Üstelik her şeyiyle bu sonsuz kainata bağımlı bulunuyor.

Diyelim ki güneş, görev yapmaz oldu, canlılar dünyası bütünüyle yok olur, yaşam sona erer. Güneşin sıcaklığı, yaz mevsimindeki normalinden %75° daha arttı, diyelim. Ne olur? Bütün insanlık kül yığını.

Demek istiyoruz ki insanın kendisi ve diğer insanlarla ilgili soruları, ister istemez ve zorunlu olarak, çevresini kuşatan evrenle ilgili soruların kendiliğinden ortaya çıkmalarına sebep olur. Bunun için, o ilk sorular zincirinin bir başka halkası aniden çarpar kafamıza :

Bu evren nedir?

Daha doğrusu,

Bu evrenin gerçek yapısı ve özü nedir?

Cevap Bekleyen Sorular :

Ama bir şeyin özü, ancak o şeyin gerçek yapısı ve kaynağı hakkında kesin bir bilgi edindiğimiz, ayrıca da hangi amaca yönelik olduğunu iyice kavradığımız zaman anlaşılabilir.

Bunun için, **ne** diye sorduğumuz sorular, buna bağlı olarak aklımıza aniden **nasıl, nereden, nereye, niçin...** gibi sorulara çağrışım yaptırır.

Daha açık bir dille söyleyelim :

Bu evrenin gerçek yapısı ve özü nedir? sorusu, şu soruların kendiliklerinden zihnimizi kurcalamalarına sebep olur :

Ne zaman var oldu bu evren?

Nasıl var oldu?

Kaynağı ya da yaratıcısı nedir veya kimdir?

Niçin var olmuş veya yaratılmıştır?

Son ve gerçek hedefi nedir?

Diğer taraftan, **nasıl var oldu?** sorusu da, yine evrenle ilgili bir başka sorular dizisini çağırır :

Kendi kendine var olmuşsa, bu nasıl olmuştur?

Elektrik gibi bilinçsiz bir güç mü, yoksa düşünen bir varlık mı?

Yaratıcı eğer böyle bilinçsiz bir güçse, o zaman bu gücün de sayısız bilinçsiz güçlerden birisi olması gerekmez mi?

İyi ama, evrende görülen bunca zeka, uzak görüşlülük, düzen, plan, proğram, belli hedefler, değişmez tabiat kanunları... böylesi (elektrik enerj'si gibi) kör bir gücün ve böylesine bilinçsiz bir kuvvetin eseri olabilir mi?

Düşünen, bilen, güçlü ve akıllı bir varlıksa, nasıl bir varlık?

Bizler gibi maddi, değişmeye ve ölmeye mahkum ölümlü bir yaratık mı, yoksa ölümsüz bir varlık mı?

Yaratıcı bir mi, iki mi, üç mü, yoksa daha fazla mı?

İnsan, evren ve Allah hakkındaki bu sorular, son derece hayati sorulardır. Düşünen insanın, hayatının bir döneminde, er veya geç, bu sorularla yüz yüze gelmesi kaçınılmazdır. Madde ötesi sorunlar, maddi sorunlarla hem çok yakından ilgili, hem de onları yönlendiren sorunlardır çünkü. Bu yüzden insan hakkında yeterince kafa yormuş bir kimse, insanın hiçbir zaman bu sorunlardan bağımsız ve tamamen kopmuş bir hayat süremiyeceğini iyi bilir.

GÜNLÜK HAYAT VE MADDEÖTESİ SORUNLAR

Madde ötesi sorunların, gündelik hayat açısından, pek de bizim savunduğumuz kadar, önemli olmadıklarını sananlar ve bunların öneminden kuşkuya düşenler olabilir.

Bu şüphelerinde bir ölçüde haklıdırlar. Çünkü çağımızın dine sırt çevirmiş bulunan uygarlığı, ilmi araştırmaların iyice gelişme göstermelerinden ötürü, bu yüce düşüncelerin, insanlığın gündelik maddi sorunlarıyla hiçbir bağıntıları bulunmadığını benimsetmeye çalışan bir yol izlemektedir.

Böylesine maddeci bir uygarlık, madde ötesi gibi soylu düşüncelere, mantıkî bir yaklaşımın ancak akademik bir yaklaşım olabileceğini, zorla kabul ettirmekten başka bir şey yapamazdı elbette. Bu yüzden çağımızın ilim anlayışı, bu tür yüce gerçeklerle ilgili sorunların yalnızca düşünürleri ilgilendirebileceğini, yoksa geçim derdinde olan alalade bir kişinin bunlarla uğraşacak kapasitede olmadığını ileri sürmektedir. Hayat çarkının yüklediği gündelik sorunlar altında boğulan bir kimsenin, sözü edilen sorunlarla hem uğraşacak vak-

ti yoktur, hem de uğraşmaması gerekir. gibi bir düşünce ortaya atılmıştır.

Kopmaz Bağlar :

Oysa meseleyi daha yakından inceleyecek olursak, iddiaedilenin aksine, madde ötesi sorunların, maddî sorunlar açısından bizlerle sıkı ilişkide olduklarını ve gündelik yaşamımız bakımından hayati bir önem taşıdıklarını görürüz.

Çok değişik açılardan ele alıp ispat edebiliriz bu gerçeği. Ama burada yalnızca bir örnekle yetinmek istiyoruz. Üzerinde duracağımız bu örnek, madde ötesi sorunların ne denli ağır bastıklarını gözler önüne sermeye yetecektir. İster istemez herkesin ilgi duyacağı çetin bir soru sormakla işe başlayalım :

Allah'a inanmak ya da inanmamak, günlük hayattaki davranışlarımızda ne kazandırır, ne kaybettirir?

Bilindiği gibi insanlığın ezici çoğunluğu, Allah'ın var olduğuna ve bu evrenin kendisi tarafından yaratılmış bulunduğuna iman etmektedir. Azınlıkta kalan kimi insanlar ise, Allah'ın varlığını kabul etmez, evreninse kendiliğinden oluşmuş olduğunu savunurlar.

Öyleyse tartışmalarımızı önce, ikinci grubun ortaya attığı düşünce ve deliller üzerinde yapalım. Onların bu yanlış inanışlarını çürütecek gerçeği araştıralım.

Plansız evrende insan :

Şayet onların iddia ettikleri gibi, Allah yoksa ve her şey kendiliğinden ortaya çıkmışsa, o zaman bu koskoca evrenin yalnızca bir **raslantı** eseri olduğunu kabul etmemiz gerekecektir. Bu görüşe göre, demekki bizler, içinde görülen her olayın yalnızca **raslantı** sonucu meydana geldiği ve yine **raslantı** neticesi yok olduğu bütünüyle bir **raslantılar** evreninde yaşamaktayız.

Ama her şeyden önce, bize Allah'mış gibi kabul ettirilmeye çalışılan şu **raslantı** kavramının ne olduğunu, hangi özellik ve nitelikleri taşımakta olduğunu görelim.

Önceden planlanıp programlanmamış ve belli hiçbir sebebe bağlı olmaksızın kendiliğinden ortaya çıkıveren bir olayın açıklanış tarzı değil midir raslantı? Belli bir hedefi de bulunmadığına göre, böyle bir olayın ne planından söz edilebilir, ne de herhangi bir düzeninden. Oysa gerek bilinçli, gerekse içgüdüsel olarak ortaya çıkan her olayın mutlaka bir planı ve bir düzeni vardır. Hiç beklenilmeyen, düşünülmeyen önceden planlanıp programlanmamış bir olay meydana gelmekte ve nedeni niçini cevapsız kalan bu olaya raslantı adı verilmektedir.

İşte **raslantı** kavramının, kısaca özü ve yapısı bundan ibarettir.

İnançsızların ileri sürmüş oldukları bu raslantı iddiasından yola çıkacak olursak, raslantı kavramı, açıkladığımız gibi, önceden tasarlanmış ve düşünülmüş bir plan ve kanuna bağlı olmama-

yı gerektirdiğine göre, raslantı sonucu ortaya çıkmış olan bu koskoca Evrenin kör ve belli düzen ve kanunlardan yoksun olduğunu kabul etmemiz gerekecektir.

Şimdi bunun günlük hayata etkilerini görelim :

Eğer bütün bu Evrenin oluşumunda, hiçbir kanun ve hiçbir plan bulunmuyorsa, bu evrenin içinde meydana gelen her çeşit olaylar da, buna bağlı olarak, belli bir düzen ve plandan yoksun demektir.

Sonuç olarak, insan da bu evrenin raslantısal bir öğesi olacağına göre, insanlar tarafından gerek ilim, gerek ahlak, gerekse siyaset ve ekonomi dallarında ortaya konmuş olan kanun ve kurallar da, hem insanın o tür yapısına, hem de bizzat evrenin öz niteliği olan raslantısal durumuna bütünüyle ters düşmektedirler.

Gerçekte ise, insanların kanunsuz, düzensiz, körü körüne akıp giden bir yaşam sürmeleri düşünülemez. Mademki düzensiz ve kanunsuz bir evrende, düzenli ve kanunlu bir hayat sürdükleri ve başka türlü edemedikleri bir gerçektir, öyleyse inançsızlar, iddia ettikleri o sakat görüşten, yani Allah'ın yok olduğu ve bu evrenin O'nun tarafından yaratılmadığı şeklindeki teorilerinden kesinlikle vazgeçmelidirler. Değilse, Allah'sızlığın ve buna bağlı olarak da bütün evreni saran plansız ve programsızlığın mantıkî sonucuna göre kendilerini ayarlamaları, yani toplum düzeninde orman kanunu, ahlak anlayışında kimsenin

keyfine karışmama kuralını benimsemeleri gerekir ki bunun da imkânsız olduğu ortadadır.

Planlı Evrende İnsan :

Şimdi de meseleye bir başka açıdan, yani Allah'ın varlığına ve Evreni O'nun yaratmış olduğuna iman açısından bakalım.

O zaman insanlığın günlük yaşamının gerçek anlamına kavuştuğu ve evrende görülen kanunlarla insanların hayatına hakim olan kuralların tam bir ahenk ve eşsiz bir uyum içinde yürüdükleri görülecektir.

İmanımız bize, evrenin belli bir plan ve düzene göre yaratılmış olduğunu, Allah tarafından çizilmiş kanunlara bağlı olarak faaliyetine devam ettiğini ve belli bir hedefe ayarlanmış olarak planlı bir şekilde yürüdüğü gerçeğini öğretir Kısacası, imana sahip olduğumuz an, evrenin oluşumunun temelinde belli bir düzen, apaçık bir kanunlar demeti ve kesin bir hedef bulunduğu hakikatini görmüş oluruz.

Böylesine düzenli, planlı ve belli bir hedefi bulunan evrenle, bu evrende görülen yine düzenli, planlı ve belli kanunlara göre meydana gelen olaylar, insanların gündelik hayatlarını düzenlemelerinde ilahi bir örnek sunmuş olurlar.

Öz olarak diyebiliriz ki, insanların ahlak, siyaset, toplum düzeni ve iktisat gibi çeşitli alanlarda koymuş oldukları kanunlara, bu iman hem bir ahenk kazandıracak hem de örnekler sunmak suretiyle modellik edip ilham verecektir.

İNSANLIĞA YOL GÖSTERECEK KAYNAK HANGİSİ OLMALIDIR?

İLİM Mİ, FELSEFE Mİ, DİN Mİ?

İLİM YOLU

On sekizinci yüzyılın ortalarına doğru ortaya çıkan modern ilim, dinin rakibi ve her şeyi çözüme kavuşturabileceğini iddia eden bir bilgi dalı olarak, insanlığın düşünce alanında yerini almıştır.

İlmin takınmış olduğu bu gerçek dışı tutum, yanılmaz metotları veya bu iddiasını haklı gösterecek bir gücü bulunduğundan değil, yalnızca o zamana kadar kendisine düşman olmuş çevrelere bir meydan okuma ve bir tür intikam duygusundan kaynaklanıyordu.

Gerçekten de modern Batıya ilim İslam dünyasından gelmişti. İspanya başta olmak üzere, Avrupa'nın içlerine kadar fetihlerini sürdüren müslümanlar, Batı dünyasında ilk defa üniversiteler, rasathaneler, labaratuarlar ve kütüphaneler açmış olan kişilerdi.

Fransa, Almanya, İngiltere ve diğer Batı ülkelerinde, bilgisizlik ve karanlıklarla dolu uzun yüzyıllardan sonra, ilim meşalesini tutuşturan hıristiyan bilginler, müslüman âlimlerin yetiştirmeleriydiler. (Bölüm sonundaki eke bak)

Başlangıcından itibaren Hıristiyanlık, ilme ve akla ters düşen bir yol izleyegelmişti.

Kesin bir siyasî güce sahip olur olmaz da, Grek uygarlığının topraklarında, Mısır'da, Suriye'de kısacası egemen olduğu her yerde, bilgi ışıklarını söndürme yoluna gitmiştir.

Bilgine Karşı Kilise :

Batı dünyasına ilmin dışarıdan özellikle de, kendileri için can düşmanı olarak gördükleri müslümanlar tarafından getirilmiş olması, Kilise yöneticilerini çılgına döndürmüştü. Bu yüzden Papalık, **engizisyon** mahkemeleri kurdurtarak, ilim adamlarını koğuşturmuş, işkencelerle onları yıpratmış, kimilerini ipe çektirirken, kimi bilginleri odun yığınları üzerinde diri diri yaktırtacak (autodafé) kadar ileri gitmişti.

Bu görülmedik baskı ve amansız işkenceler, Batılı bilginlerin değil yalnızca Hıristiyanlığın, fakat aynı zamanda bütün diğer dinlerin de düşmanları olmalarına sebep oldu.

Din, insan hayatının maddi sorunları yanında, madde ötesi sorunlarına da yeterince ağırlık ve önem verdiği, insanları ilahi kurtuluşa çağırdığı ve bu yolda samimi olmalarını istediğinden, ilim adamları da sırf dinin bu etkilerini gidermek ve dini bir hiçe indirgemek amacıyla, aynı madde ötesi sorunlara eğilmeye başladılar.

İnsanın nereden geldiği, evrenin kaynağının ne olduğu ve Allah'ın var olup olmadığı gibi konularda, Hıristiyanlık tarafından ileri sürülen

fikirlere, bu dini çökertebilmek için, ilmi gerçekler ve teoriler adına, amansız bir saldırıya giriştiler.

Bu tür bir ilimcilik akımı sonucu, örneğin Darwin din öğretilerine karşı çıkan teoriler geliştirdi. Dinin öğrettiği gibi, insanın seçkin bir varlık olmadığını, yalnızca biraz daha gelişmiş bir hayvan olduğunu ve ileri düzeydeki bir maymun türünden geldiği teorisini ortaya attı. İnsan türünün kaynağını, canlı yaratıkların en basiti olan amipe indirgedi. İnsan türünün çeşitli evrim süreçleri sonunda ortaya çıktığını, daha güçlünün daha güçsüzü yenmesiyle oluşan bir seçim sonucu, raslantı eseri insan türünün şimdiki durumuna kavuşmuş olduğunu, bu gelişim aşamalarında ise ilahi bir yön veya etki aramanın yersiz olduğunu iddia etti.

Darwin ve kendisini izleyen bazı bilginler, değişik görüşler ve kesin bir deney ve gözleme dayanmayan pek çok hayali teoriler ortaya atarak, bunları ilmin buluşlarıymış gibi insanlığa kabul ettirmeye çalıştılar.

Ama aslında, bütün bu çabaları ilmi gerçekleri savunmaktan çok, Hıristiyan inancının bazı yanlışlarını ele alarak bu dini bütünüyle çökertmek amacına yönelik bulunuyordu. Kısacası, gerçek adına bir isyan yerine, duygusal ve körü körüne bir başkaldırı ağır basmıştı.

Bilimsel Yöntem :

Hıristiyanlığın bazı yanlışlarından dolayı ortaya çıkan bu tür sakat iddiaları bir yana bırakıp,

asıl sorumuza gelelim :

İlim gerçekten, kesin bilgilerin ışığında, madde ötesi sorunları ve evrenin temel gerçeklerini çözümleyebilecek güçte midir?

Bu sorumuza olumlu veya olumsuz bir cevabı, ancak bilimsel yöntemin ne olduğunu ve özelliklerini iyice gördükten sonra alabiliriz.

Bilimsel yöntem, **gözlem ve deneye** dayanan bilgiler verir.

Öyleyse madde ötesi sorunları çözme ve bunlara cevap verme konusunda, gözlem ve deneyin ne dereceye kadar güvenilir bir bilgi verebileceğini araştırmamız gerekiyor.

Bilimsel araştırmalarda önemli bir yer tutan gözlem (observation) üç öğeden oluşur :

a) Gözlemci,

b) Gözlemlenen,

c) Gözlemin yapıldığı ortam.

Şimdi bu üç öğeyi ele alarak, değişken olup olmadıklarını, kesinlikle gösterip göstermediklerini inceleyelim. Böylelikle, maddî sorunlar bakımından kesin bilgiler verdiği savunulan gözlem ve deneyin, gerçekte böylesine bir güvenilirlik taşıyıp taşımadıklarını, hele madde ötesi konularda beklenilen çözümü ne dereceye kadar doğru verip veremiyeceklerini görelim.

a) Gözlemci — Observateur :

Yeterince inandırıcı olabilmesi için gözlemin, yalnızca maddi sorunlarda bile, gözlemciden göz-

lemciye değişmemesi gerekir. Oysa gerek beş duyumuz açısından gerekse bu duyularla elde edilen bilgilerin beyin tarafından algılanıp değerlendirilmeleri açısından olsun, insanlar eşit duyum ve algılama gücüne sahip değildir. Bu eşitlik olmadığına göre de, gözlemin kişiden kişiye değişiklik göstermesi ve başka başka değerlendirmelere yol açması kaçınılmaz olmaktadır.

Renk ayırımını yapamayan veya uzağı iyi göremeyen bir kimsenin yaptığı gözlemle, normal görenin yaptığı gözlem arasında fark olacaktır. Bunun gibi kimi insan ağır işitir, kimisi koku almaz, kimisinin tad alma duyusu çalışmaz, kiminin dokunma duyusu yeterince duyarlı değildir. Ayrıca geri zekalı, hatta akıl hastası kişiler de eksik değildir.

Bu kadar farklılıklar bir yana bırakılsa veya çeşitli aletlerle giderilmiş olsalar bile, insanlar arasında organların yapısı ve duyarlığı, zekanın güçlü veya zayıf oluşu bakımından yine de eşitsizlikler olacağına göre, gözlemin ilk öğesi olan **gözlemcinin değişken** olduğu inkar edilemez. Sonuç olarak da, çeşitli gözlem ve deneyler, bu değişken öğeye göre başkalıklar ve değişiklikler gösterir.

b) Gözlemlenen — Observé :

Gözlemin ikinci öğesi, gözlem yapılan maddedir. Acaba gözlemlenen şeyde de değişiklik sözkonusu olabilir mi?

Uzun uzun düşünmeye gerek duymadan herkes şu gerçeği kabul eder ki, gözlemlenecek şey bize ne kadar yakın, ne kadar elle tutulur gözle görülür ve ne kadar anlaşılması kolay bir nitelik taşırsa, gözlem ve deneyi de o kadar fazla ve varacağımız yargı da o oranda kesinlik gösterir. Buna karşılık gözlemlenecek madde ne kadar uzak, gözle görülür elle tutulur yanı ne kadar az ve kavranılması ne denli zorsa, üzerinde kesin bir gözlem ve deney yapılması ve sağlam bir sonuca varılması imkanı da, hiç yok demiyelim ama, o kadar zor ve o denli güç ve azdır.

Sodyum klorür veya kalsiyum karbonatın kimyasal özelliklerini araştırmak istesek, bunu kolayca gerçekleştirebiliriz. Çünkü bu bileşik elementler, gözle görülür elle tutulur bir nitelik taşıdıklarından, belli koşullar altında, bunları bir deney tüpünün içine koyup ayrıştırmasını yapabiliriz. Buna karşılık, atom fiziği dalını ilgilendiren bir cismi incelemeyi denesek, hayli güçlüklerle karşılaşırız.

Mesafe bakımından bizden çok uzakta bulunan şeylerin gözlem ve deneyi daha da zorlaşır. Örneğin yıldızlardaki katmanları inceleyecek olsak, sonunda değişik görüşlerin ortaya çıkması -ki çıkmaktadır- aşağı yukarı kaçınılmaz olur. Yakınlara kadar Ay'ın Yer küremize olan uzaklığı konusunda bilginler, bazı kesin hesaplardan hareketle belli bir rakam veriyorlardı. Ama günümüzde bu rakamın yanlış olduğu, gerçek uzaklığın daha fazla olması gerektiği savunulmakta

ve ay tutulmalarından yararlanılarak, hala doğrusu bulunmaya çalışılmaktadır.

c) Gözlemin Yapıldığı Ortam :

Bu üçüncü ve sonuncu öğenin de, diğer ikisi gibi, değişken olduğu görülmektedir.

Düz bir çubuk alıp, yarısı suyun içinde yarısı dışında kalacak şekilde, bir bardak içindeki suya daldıralım. Aslında hiçbir eğrilik bulunmayan bu çubuğun, su içindeki kısmı ile dışındaki kısmının tam bir eğrilik ve kırıklık gösterdiğini görürüz. Gerçekte böyle bir eğrilik veya kırıklık yoktur, ama gözlem ortamının değişmesi, yani hava ile suyun farklı oluşu, gözlerimizi yanıltmaktadır.

Çöllerde karşılaşılan serap olayı da bir başka örnektir. Bunaltıcı sıcak altında, susuzluktan kavrulan ve yeşillik arayan bir kimse, ta ilerilerde bir su birikintisi görür. Ama ona doğru koşup yaklaştıkça, uzaklaşır ve kaybolur. Sonunda da böyle bir şeyin olmadığı anlaşılır. Demek ki yalnızca gözlemle yetinecek olsak ve yanına gidip incelemesek, böyle bir su birikintisinin var olduğunu iddia edeceğiz. O zaman da gerçekte olmayan bir şeyi bizzat varmış gibi kabul edip hem kendimizi hem de başkalarını buna inandırmaya çalışacağız.

Maddi Konularda Bile Güvenilir Olmayan Gözlem ve Deney :

Üç öğe konusunda yaptığımız bu kısa ve özlü araştırmadan, gözlemin her üç öğesinin de değiş-

ken olduğu sonucunu çıkarmış oluyoruz. Demekki, doğru bilgi verme bakımından her bilimsel gözlem ve deney, bir veya iki öğenin ya da bütün öğelerin değişken olması ile, değişik bilgiler vermekte ve değişik görünümlere bürünmektedir.

İncelenen olayın karmaşıklığı ve erişilmezliği oranında, bilimsel gözlemde de yanılgıya düşme ihtimali o derecede artış gösterecektir.

Şu halde fizik ilimleri, bize yalnızca maddi sorunlarımızın çözümünde bir dereceye kadar yardımcı ve yol gösterici olabilmektedir. Bu konularda bile tam ve kesin bilgiler vermekte güçlük çektikleri ortadadır.

Zaten ilim tarihi yakından incelenecek olursa, ilmin tarih boyunca, bizzat maddi sorunların çözümünde bile, bir yığın yanılgılara düşmüş olduğu ve halâ da düşmeye devam ettiği görülür.

Öyleyse, bütün evreni ve yaratılışın bütün yönlerini içeren madde ötesi sorunlar karşısında, ilmin çok daha fazla ve çok daha kesin yanılgılara düştüğü inkar edilmez bir gerçektir. Normal bir zekaya sahip herhangi bir insan bile, madde ilimlerinden madde ötesi konularda, kesin ve güvenilir cevaplar beklemenin, bütünüyle ilimıdışı bir davranış olacağını, hatta bunun delice bir iddiadan öteye gidemeyeceğini rahatlıkla anlar.

Madde ilimlerinin, bizzat maddi konularda bile, bize **her zaman** kesin bilgiler veremiyeceklerini söyledik. Bu gerçeği bir örnekle gözler önüne serelim :

Bilimsel gözlem ve deneyler yapan birine, insan vücudu kadar elle tutulur, gözle görülür bir maddi gözlem imkanı veren bir başka şey daha yoktur diyebiliriz. Gel gör ki, madde ilimleri, bugün insanı aya götürdükleri halde, insan vücudunun sırlarını yeterince anlamayı ve bu sırların içinden çıkmayı başaramamıştır.

Baksanıza, tıp alanında kullanılan, hastalığı zıttı ile tedavi (allopathie) yöntemi ile benzeri ile tedavi (homéopathie) yönteminin her ikisi de, hastalıkların giderilmesinde, aynı oranda başarılı ve etkili oluyorlar. Oysa bu iki yöntemin insan yapısı hakkındaki görüşleri, birbirlerine taban tabana zıttır. Bu da, insan vücudunun sırlarını bütünüyle ortaya serip doğru bir şekilde kavramayı, bugüne değin her iki yöntemin de kesin bir şekilde başaramamış olduklarını gösterir.

Hem sonra, madde ilimlerinin bir kolu olan tıp, insanın yapısı hakkında, eğer açık kesin ve yanılmaz bir bilgi edinebilmiş olsaydı, çeşitli insan hastalıkları için geçerli ilaçları bulmuş olması ve tedavideki yanılma payının sıfıra düşmesi gerekirdi. Ama günümüzde durum hiç de böyle değil.

İnsan vücudunun çeşitli organları konusunda tıp otoritelerinin ileri sürdükleri görüşlere gelince, bu yönde de tam bir kesinlik ve apaçıklığın bulunmadığı görülmektedir.

Allopathie yönteminin savunucusu bazı bilginler, bir zamanlar, körbarsak ve bademciğin gereksiz olduğu ve bunların doğuracağı rahatsız-

lıtkların önceden önlenmesi için, ameliyatla alınmalarının daha uygun olacağı görüşünü ortaya atmışlardı. Körbarsak konusundaki bu ilmi görüş o kadar rağbet gördü ki İngilizler bundan bir atasözü bile çıkarmışlardı: «Körbarsak kadar lüzumsuz.»

Günümüzün tıp otoriteleri ise tam aksine, bu organların oldukça önemli ve gerekli olduklarını savunmaktadırlar.

İlim, Kurtarıcı Yolu Göstermez:

Madde ötesi sorunlar arasında yer alan Evren konusunda da bir örnek verelim. İlmin bu konuda vardığı sonuçlar da hep değişken olagelmiştir. İlme karşı daha iyimser davranmak için, Newton öncesi ilim araştırmalarını değil de, bu bilginle başlayan ve ilmin olgunluk çağı adı verilen dönemi ele alalım. Bu dönemde evren konusunda ne gibi görüşler ortaya atılmıştır görelim.

Isaac Newton (1642 - 1727) evrenin üç boyutlu olduğunu ve zamanla mekanın birbirinden bağımsız olduklarını savunuyordu. Kendisinden sonra gelen bütün bilginler çalışmalarını bu yönde yaptılar. Bu teoriyi kesin bir gerçek olarak görüp bağlandılar.

Oysa daha sonra gelen Albert Einstein (Aynştayn 1879 - 1955), Newton fiziğinin evren konusunda yanlış bir temele dayanmış olduğunu söyledi. Evrenin üç değil, dört boyutlu olduğunu, zamanın ise, bağımsız bir birim olmayıp, yalnızca

mekanın uzantısı olan bir dördüncü boyutu oluşturduğunu bilimsel olarak ispatladı.

Ayrıca maddecilik görüşünün kendisine temel olarak aldığı evrenin **değişmezliği** (immutabilité) ilkesinin sakat olduğunu, tam aksine evrende, Allah'ın varlığının apaçık bir delili olan **değişkenliğin** (mutabilité) hakim olduğunu ilim çevrelerine kabul ettirdi.

Onun bu görüşlerinden bu yana, maddenin **gerçekdışı** (irréel) olduğunu ispatlama yolunda, bilginler durmadan çalışmalarını sürdürüyorlar.

Yarın bir başka bilginin ortaya çıkıp, yine bilimsel yönden Einstein teorisinin yanlış olduğunu ispat etmeyeceğini kim iddia edebilir?

FELSEFE YOLU

Bütün felsefe ekollerini, ana çizgileriyle, dört grupta toplayabiliriz :

a) Biçimsel akılcılık (rationalisme formel)

b) Deneycilik (empirisme)

c) Eleştiricilik (criticisme)

d) Deneysel akılcılık (rationalisme emprique)

Bu dört temel ekolden deneycilik ile eleştiricilik, incelediğimiz konu açısından dikkate değer bir önem taşımamaktadır.

Deneycilik, bilginin kaynağının, duyularımızla yapılan deneyler olduğunu savunur. Bu da, bu ekole bağlı bir filozofun amacının, bütün gerçeği kavramak olmadığını gösterir. Çünkü insanın duyu organları, ilim konusunda gördüğümüz gibi, kendi yapıları gereği, alanlarında oldukça sınırlı ve her an yanlışa düşülebilecek durumdadır. Bunun için deneyciliğin tabii ve mantıki sonucu,

şüphecilik, yani gerçeğin bilinemezliğidir. Daha açık bir anlatımla, bu ekol madde ötesi sorunların çözümünde, felsefenin yetersiz ve ehliyetsiz olduğunu savunur.

Eleştiricilik ise, hem duyuların hem de aklın bilginin kaynağı olduğunu ileri sürer. Ama gerek aklın gerekse duyuların sınırlı olduklarını da kabul eder. Bu yüzden, evren hakkında bunlarla elde edeceğimiz bilgiler, her bakımdan sınırlı kalacaklardır. Demek ki bu ekole göre, felsefî çaba, gerçeğin ancak belli bir parçasını kavrayabilir. Bu itiraf da açıkça gösteriyor ki, bizim üzerinde durduğumuz madde ötesi sorunlar ve temel gerçekler konusunda, felsefe güvenilir ve kesin cevaplar ve bilgiler vermekten uzaktır.

O halde geriye, madde ötesi sorunlara çözüm getirebileceklerini ve temel gerçekleri bulabileceklerini iddia eden yalnızca iki felsefe ekolü kalmaktadır. Gerek biçimsel akılcılığın, gerekse deneysel akılcılığın ikisinde de, madde ötesi sorunları çözebilecekleri ve temel gerçekleri bulabilecekleri inancı vardır. Bu inancın ne dereceye kadar sağlam ve güvenilir olduğunu araştıralım.

Biçimsel akılcılık, başka hiçbir şeyin yardımı olmaksızın, hayatın ve evrenin madde ötesi gerçeklerini aklın tek başına bulabileceğini ve bu konularda kesin bilgiler verebileceğini iddia eder.

Deneysel akılcılık da aynı şekilde, madde ötesi sorunların gerçeğini, insanların kavrayabilmeleri için, akıl ve duyular yoluyla elde edilen bilgi-

lerin sistemleştirilmeleri gerektiğini söyler. Akıl ve duyular gibi iki bilgi kaynağının birleştirilmesiyle felsefenin madde ötesi sorunları çözebileceğini, bu alanda insanlara kılavuzluk edebileceğini savunur.

Biçimsel akılcılık, bütünüyle mantığa bağlıdır. Yöntemi ise, gerçeği bulmak için bir varsayım ortaya atmak ve bu varsayıma dayanarak, tam bir felsefî düşünce sistemi kurmaktır.

Deneysel akılcılığa gelince, buna **ilim felsefesi** demek daha doğru olur. Kullandığı yöntem, ilmin buluşlarını bir araya dizmek, sonra aklın aracılığıyla evrenin bir bütün olarak tanımını yapmak ve bu yolla madde ötesi sorunları çözüme kavuşturmaktır.

Biçimsel Akılcılık :

Yöntem ve ilkelerini göz önüne alarak diyebiliriz ki, bu ekol madde ötesi sorunlar konusunda, güvenilir ve kesin bilgiler vermekten, kendi yapısı gereği, tamamen yoksundur. Çünkü ilke, yani başlangıç noktası olarak, her zaman **varsayıma** dayanan düşünceleri ele almaktadır. Temel dayanağı varsayımlardır. Kısacası ilke olarak, ya doğrudan doğruya varsayımlara ya da sağduyuya dayanan gözlemlere bağlı kalır. Bu ekolden olan bir filozof da bunlar arasında gelişi güzel bir seçim yapar ve benimsediği gözlemi alarak teorisini ortaya koyar.

Ne var ki her varsayımın, özellikle de, madde

ötesi konulardaki gibi, soyut düşünceler alanındaki varsayımların ispatlanıp kanunlaştırılmasına imkan yoktur. Bir başka türlü ifade edersek, varsayım hiçbir zaman kesin ve gerçek bilgi değildir. Gerçek ve kesin bir temele dayanmayan teorinin tutarlılığı olmaz. Bu yolla varılan sonuç ise gerçeklik ve kesinlik taşıyamaz.

Dayandığı ilkelerin tatmin edici olmaması ve hareket noktasının çürük olması yüzünden, **biçimsel akılcılığın** madde ötesi sorunlar ve temel gerçekler hakkında verdiği bilgilere ve getirdiği çözümlere, kesin ve sağlam hakikatlar olarak bakamayız.

Deneysel Akılcılık :

Bu ekolün ilkesi ve çıkış noktası ise, gözlem ve deneye dayanan bilimsel araştırmalardır. Yöntemine gelince, bu şekilde elde edilen veriler göz önüne alarak, madde ötesi sorunları anlamaya çalışmaktır.

Fakat bilimsel yöntem konusundaki tartışmalarımızda açıkça gözler önüne serdiğimiz gibi, bu şekilde elde edilen ilmi veriler kendi alanlarının dışında bir anlam ifade etmezler. Bütün bu veriler, gözlem veya gönderme (référence) yoluyla incelenebilecek varsayımlardır. Yani bir tür materyeldirler. Bu bakımdan kesinlikle bulunmuş ve gerçeklikleri tespit edilmiş bilgi niteliği taşımazlar. Ne mükemmel bir hakikat ne de kuşku duyulmaksızın kabul edilebilecek bir açıklık ve kesinlik sunabilirler.

Kısacası, deneysel akılcılığın hareket noktası olarak seçtiği ve ilke olarak savunduğu öğelerin hiçbir güvenilirlik, sağlamlık ve kesinlik yanları yoktur. Böyle temellere dayanılarak varılan sonuçların gerçeklik ve inandırıcılık taşımayacakları ise gün gibi ortadadır.

Özetlersek, biçimsel akılcılık gibi, felsefenin deneysel akılcılık ekolü de, madde, ötesi sorunları, kesin ve tartışmasız bir bilgiye dayanarak, çözümleme gücünden bütünüyle yoksundur.

Sağduyu :

Çağımızın tanınmış bilgin ve düşünürlerinden Lecomte de Nouy, bu gerçeği şöyle dile getirmektedir :

«Çok insan, mantığın işleyişinin değişmezlik gösterdiği görüşündedir. Genellikle, mantıkî akıl yürütmenin, özellikle de matematiksel açıdan belli sonuçlara varmanın kesinlikle mümkün ve doğru olduğu sanılır. Oysa gerçek hiç de böyle görünmemektedir.

İnsan düşüncesinin işleyişine çok dikkat edilmesi gerek. Çünkü her şeyden önce bu düşüncenin hareket noktasını, genellikle duyu organlarına bağlı gözlem ya da sağduyu oluşturmaktadır. Oysa sağduyu (tıpkı gözlemin inandırıcı olmadığı gibi) bilimsel yönden pek de güvenilirlik taşımamaktadır.

Sağduyumuz bizi, dünyamızın tepsi gibi düz olduğu kanısına götürür. İki çekül ipinin paralel

olduklarını sanmamıza sebep olan yine sağduyumuzdur. Hareketin düz bir çizgi üzerinde olduğunu düşünürüz, halbuki dünyanın ekseni ve güneş çevresinde dolanışını ve yörüngesi üzerindeki hareketini bir yana bırakıp, yalnızca güneş sisteminin Herkül ve Çalğı (Şeylâk) burçlarına doğru olan seyrini göz önüne alsak bile, bu düşüncenin yine yanlış olduğu görülmektedir. Bu yüzden, dünyamıza göre bir çizgi şeklinde hareket eder gibi görünen bir merminin veya uçağın, belli bir zamanda çizmiş olduğu yol, daha geniş bir yıldız sistemine veya en yakın yıldızlara göre bile, bir çizgi değil, helezonvari bir gidiştir.

Yine, bir usturanın ağzının dümdüz bir çizgi olduğuna bizi inandıran sağduyumuzdur. Halbuki mikroskop altında incelediğimizde, düz değil, testere gibi diş diş girintili çıkıntılı olduğunu görürüz.

Sağduyu, bizim bir çelik parçasının katı olduğuna inanmamızı ister. Oysa X ışınları ile baksak, sünger gibi gözenekli olduğunu görürüz. Ayrıca çağdaş madde teorisi, gerçekte böyle bir çelik parçasının, birbirine hiç değmeksizin inanılmaz bir hızla hareket edip dolanan sayısız küçük küçük birimlerden oluştuğunu ortaya koymuştur. Şu halde bir akıl yürütmenin temel önermesi yanlış ise vargı da mantık açısından kesinlikle yanlıştır.

Mademki evreni tanımak ve tanımlamak için, duyularımız ile akıl yürütme gücünden başka bir bilgi edinme kaynağımız yoktur. Öyleyse kesin

konuşmamamaya özen göstermeliyiz. Verdiğimiz bilgilerin ve yaptığımız tanımlamaların bunları gerçekleştiren o eksik araca, yani insana bağımlı kaldıklarını hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız.» (La Destinée Humaine — İnsanlığın Alınyazısı — S. 5, 6,)

Sonsuz Evrenin Bir Parçası :

Madde ötesi sorunları çözümlemede, ilim ve felsefenin yeterli olup olmadıklarını, daha başka yollarla da inceleyebiliriz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, madde ötesi sorunları insan, evren ve Yaratıcı olmak üzere üç grupta toplayabiliriz.

Biz burada yalnızca insan üzerinde durmakla yetinelim.

Acaba ilim ve felsefe veya ikisi birden, insanla ilgili madde ötesi sorunlar karşısında kesin ve güvenilir bir bilgi verebilirler mi?

Meseleyi soğuk kanlılık ve ağırbaşlılıkla incelediğimiz zaman, insanın ne kaynağı, ne oluşumu, ne de görevi bakımından, bir boşlukta yer almadığını görürüz.

Kişi olarak insan, koca bir insanlık ailesinin bir üyesidir. İnsanlık ailesi ise, daha geniş bir bütünün, yani hayvanlar aleminin bir parçasıdır. Hayvanlar alemi de daha geniş bir bütünün, yani hayvanları ve bitkileri de kapsayan canlılar dünyasının bir parçasıdır. Canlılar dünyası da daha

geniş bir dünyanın, yani yerküremizin bir parçasıdır. Yerküremiz ise, daha geniş bir bütünün, yani güneş sistemimimizin bir parçasıdır. Güneş sistemimiz de, sayısı bilinmeyen diğer güneş sistemlerinin ve samanyollarının bir parçası, onlar da bütün bir evrenin parçalarıdır. Bu evrense, tam bir bütün olarak, bilinmemekte ve çağdaş ilim bu evreni, hem zaman hem de mekan bakımından sonsuz olarak görmektedir. Bu nedenle bizim, hem mantık, hem de matematik açıdan sınırlı olan duyu, sezgi ve akıl yürütme gücümüzle, bu evreni kavrayabilme imkanından yoksun bulunmaktayız.

Şu halde, ferd olarak uçsuz bucaksız bir evrenin küçücük bir parçası olan insanın varoluşu, yaratılışı, özü ve görevi açısından tam bir bütün halinde bilinmesine ve tanınmasına imkan yoktur.

O halde biz, ferd olarak insanın hayatına etki eden kanunları kesin, gerçek ve kapsamlı bir biçimde anlamak istiyorsak, her şeyden önce, insanın tek başına boşlukta yaşamadığını, hayatına yön veren kanunların etkisini bir boşlukta yürütmediğini kabul etmemiz gerekir. Çünkü gerçekte, ferd olarak insana yön veren kanun, daha geniş ve daha evrensel bir kanunun parçasından ibarettir. İnsandan evrene doğru uzanan bu kanunlar zinciri sonsuza dek uzar gider. Kanunların çapları git gide genişler ve sonunda bütün evreni kucaklayan bir temel kanunla karşı karşıya geliriz.

Evreni Kavrayabilmek :

Bütün bu kesin ve apaçık gerçeklerden yola çıkarak, asıl sonuca varabiliriz artık.

Mademki **parçanın** özünü, niteliğini ve yapısını kavrayabilmek için, **bütünün** özünü, niteliğini ve yapısını bilmek zorundayız. Öyleyse, insan öğesinin özünü, niteliğini ve gerçeğini anlayabilmek için, kendisinin bir parçası bulunduğu bütünün durumunu yakından tanıyabilmeliyiz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, birey olarak insan, doğrudan doğruya koskoca bir insanlık ailesinin bir parçasıdır. Ama bu insanlık ailesi de, bizzat **asıl bütünün** kendisi değildir. Aksine kendisinden daha geniş bir bütünün parçasıdır. Bu daha geniş bütün de, ondan daha da kapsamlı bir başka bütünün parçasıdır.

O halde, evrenin özü, niteliği ve yapısı tam anlamıyla bilinmedikçe -ki felsefe ve ilim yoluyla **bu** bilinmemektedir-, insan da dahil olmak üzere, bu evrenin parçalarının gerçeği hakkında yeterli ve doyurucu bir bilgi elde edemeyiz.

Sınırlı İlim, Güçsüz Felsefe :

Şimdiye kadar söylediklerimizi toparlayacak olursak :

Gerek ilim, gerek felsefe madde ötesi sorunlara ve insanın zihnini kurcalayan temel gerçeklere, güvenilir ve kesin bir bilgiye dayanan tatmin edici cevaplar ve çözümler getirmekten tamamen yoksundurlar.

Verdikleri veya verebilecekleri cevaplar, olsa olsa bir parçanın bazı gerçek yanları hakkında, **zan** veya **tahmini** aşmayan bilgiler olabilir.

İlim olsun, felsefe olsun mutlak ilahi gerçekler konusunda, Kur'an'ın **zan** veya **tahmin** dediği bilgiden öte gidemezler :

«Onların bu konuda bir bilgileri yoktur. Yalnızca **tahmine** bağlı kalırlar. Oysa **tahmin**, hakikat konusunda, hiçbir şey veremez.» (53 - Necm : 28)

İlim ve felsefenin, üzerinde durduğumuz konularda, yeterli ve doyurucu bir bilgi vermediklerini, böylece, öz bir şekilde gözler önüne serdikten sonra, şimdi yeniden soralım :

Madde ötesi sorunları ve mutlak ilahi gerçekleri çözümlemede, ilim ve felsefe bize mükemmel bir yardımcı olamıyorlarsa, bu durum çözüm yollarının bittiği anlamına mı gelir? Yoksa ikisinin dışında, bizlere kılavuzluk edebilecek bir başka yol daha var mıdır? Cevabımız, **evet** olacaktır.

Evet, bir başka yol daha vardır. Bu yolun adı da **din'**dir.

DİN YOLU

Madde ötesi sorunları ve evrenin temel gerçeklerini çözüme kavuşturma konusunda, dinin tam ve kesin bir yetkiyle konuşması, dinin sahip olduğu bilgi kaynağının güçlü ve inandırıcı olmasından ileri gelmektedir.

İslam'ın Tutumu :

Dünyanın değişik dinleri arasında, Allah'ın gönderdiği dinlerin sonuncusu, tek ve en gerçekçi din olan İslam, insanlığın kendi madde bilgisiyle madde ötesi gerçekleri kavrayamayacağını açıkça belirtir. Yapı ve nitelikleri gereği, duyu organlarının ve insan beyninin gücünün sınırlı olduğunu söyler. Bu yüzden de, gerek matematiksel akıl yürütmenin, gerekse mantıksal akıl yürütmenin, tam ve kesin hakikatleri kavrama konusunda yeterli olmadıklarını açıklar.

İlim ve felsefe yoluyla, insanlığın mutlak gerçeğe, beklenilen bir biçimde, erişemiyeceğini tesbit eden İslam, bizlere hakiki kurtuluş yolunu gösterir. İnsanlığın önüne bir umut ışığı diker.

Zihinlerimizi karıştıran ve bir türlü cevap bulamadığımız konularda, son derece güvenilir ve oldukça sade bir çıkış yolu verir.

Sınırlı Bilgi, Sınırsız Bilgi :

İslam'ın erişilmez gerçekleri yakalamada, insanlığa tuttuğu ışığı ve gösterdiği yolu kısaca görelim :

Bilgi, iki etkenin (faktörün) ürünüdür :

a) Süje (insan, bilen, özne)

b) Obje (nesne, bilinen)

İki tür bilgi vardır :

a) Süjenin, yani insanın duyu organları ve aklı aracılığıyla edindiği sınırlı bilgi.

b) Objeden kaynaklanan dolayısıyla da beş duyuyu ve aklı aşan mutlak bilgi.

Bilgi edinmenin tabii yolu, birincisi, yani duyu organları ve akıl ile araştırma yoludur. İlim ve felsefe bu yolu izler. Bu şekilde elde edilen bilgi, sınırlı ve sonludur. Ama sonlu ve sınırlı olanın, sonsuz ve sınırsız olanı, kavraması imkansız olduğuna göre, ilim ve felsefenin kendi hudutlarını aşarak, madde ötesi sorunlara çözümler aramaya ve temel gerçekleri bulduklarını iddiaya kalkışmaları, sonu tam bir başarısızlıkla biten boş bir gayretten öteye gidemez.

Vahyedilmiş Din :

Bilgi edinmenin ikinci yolu ise, vahyedilmiş dindir.

Aslında bu yola çok benzeyen bir yol daha vardır. İlim çevrelerince bu yüzden hiç yadırganmaması gerekir. Çünkü bu yol bir başka yönüyle iyi bilinmekte ve denenmektedir. Bunu bir örnekle, isterseniz, daha açık bir şekilde anlatalım :

Bilindiği gibi, en gelişmiş astronomi aletlerinin bize gösterebildikleri en uzak uzay köşelerinin çok ötelerinde bile gezegenler bulunmaktadır. Bu gezegenler milyonlarca yıldan sonra, bu aletlerin görüş mesafelerine çok kısa bir an için girmekte ve ardından hemen uzaklaşıp gitmektedir. Böylelikle, deyim yerindeyse, bu geliştirilmiş astronomik aletler, o gezegenleri arayıp bulacakları yerde, onlar kendiliğinden bu aletlerin önüne çıkıp boy gösteriyorlar. Varlıklarını **açığa vuruyorlar.** Bu **açığa vurma** veya **kendini göstermeden** sonra yine milyonlarca yıllık bir dönem için bilinmedik yörelere doğru kaybolup gidiyorlar.

Gözleme aletlerini, bunların görünecekleri yere ayarlamış ve gözlerini bu yöne dikmiş bilginler, milyonlarca senede bir ortaya çıkan bu gezegenleri, zamanı gelince, görür ve tanır. Kayboluşlarından sonra, gözleme ve inceleme imkanı kalmadığından, onların varlıklarını başkaları ancak, görmüş olan bilginlerin sözlerine inanarak öğrenmiş olurlar.

Kendini **açığa vurma** meselesi, duyularımızın deney alanı olan maddi ilim için çok önemlidir. Çünkü niteliği bakımından olduğu kadar, niceliği bakımından da böyle bir gezegen, bütünüyle bilin-

meyen, şu uçsuz bucaksız evrenin nihayet **çok küçücük** bir parçasıdır.

Açığa Vurma ve Vahiy :

Yukarıdaki örnek bize şu gerçeği göstermiş olmaktadır :

Bir şey, nitelik veya niceliği bakımından, bizden son derece uzak ve erişilmez bir mesafede bulunuyorsa, o şey hakknda birinci yolla, yani ilim ve felsefenin yoluyla, bilgi edinmek imkansızdır. Böyle bir durumda birinci yolun, kendi yerini ikincisine, yani kendini **açığa vurma,** kısacası vahiy yoluna bırakması zorunlu olmuş olur.

Bilgi edinmenin ikinci yolu olan bu vahiy konusuna, İslâm hak ettiği değeri verir. İslâm işte bu vahiyden, yani bir bakıma bu ilahi açığa vuruştan aldığı bilgilere dayanarak, madde ötesi sorunlar karşısında, kesin çözümler getirir. İslâm'ın madde ötesi sorunlar veya insan, evren ve Yaratıcı diye toplayabileceğimiz temel ve asıl gerçekler konusunda verdiği bilgiler ve getirdiği çözümler özetle şöyledir :

Allah evreni yoktan var etmiş, düzenlemiş ve planlamıştır. Bu ilahi düzen içinde onu devam ettirmektedir. Her şeyi gerçeğiyle bilen, her şeye mutlak gücü yeten, her yerde hazır ve her an gözetleyici bir Allah vardır. Her şeyin nereden geldiğini, nasıl olduğunu, neye yaradığını kesinlikle yalnız O bilir. Bilgisi hem geçmişi, hem şimdiki zamanı ve hem de geleceği kucaklar.

Allah bu sonsuz bilgisini kendisi için saklı tutmamaktadır. Aksine insanlığın yararına bazı açık-

lamalarda bulunmakta ve bu yüce bilgisinin bir kısmını bizlere sunmaktadır. iBlhassa insanlığın duyu organları ve aklı yoluyla erişmesinin imkansız olduğu ilahi gerçekleri, karmaşık madde ötesi sorunları vahiyleriyle öğretmekte ve çözümünü göstermektedir.

Gerçeklerin Habercileri :

Allah'ın insanlara yol gösteren vahiyleri, tıpkı uzun seneler sonra, kendiliğinden ortaya çıkıp ardından görünmez alemlere dalan gezegenler gibi, insanlık tarihi boyunca zaman zaman gelmişler ve etrafa ilahi ışıklar saçarak insan düşüncesini aydınlatmışlardır.

Bu ilahi ışıklar, sonuncusu bizim Peygamberimiz olmak üzere, Adem, İbrahim, Musa ve İsa (Allah'ın salat-ü selâmı üzerlerine olsun) gibi bir çok peygamberler şeklinde çıkmışlardır.

Son vahiy ışıklarının demeti ise, yine son Peygamber olan bizim Peygamberimiz efendimize sunulan Kur'an-ı Kerîm olmuştur.

«İLİM YOLU» İNCELEMESİNE EK

İSLÂM VE HIRİSTİYANLIĞIN İLİM KARŞISINDA TUTUMLARI

İnsanlığa ilmin yol gösterip gösteremiyeceğini incelerken, İLİM YOLU başlığı altında, modern ilmin doğuşu ve dinlere karşı kafa tutuşunu ele almıştık. Ayrıca Hıristiyanlığın ilme hiç önem vermediğini, aksine köstek olduğunu belirtmiştik. Buna karşılık İslâm'ın Batı dünyasını aydınlatan ilmi teşvik ettiğinden bahsetmiştik.

O bölümde İslâm'ın ilim karşısındaki tutumunu yeterince veremedik. Bu yüzden kısa da olsa bu konuda bazı gerçekleri ortaya koymada yarar görüyoruz. İlim düşünüşünü Batı'ya müslümanların götürmüş oldukları konusunda söylediklerimiz, o zamanların tarihini inceleyenlerce çok iyi bilinmektedir. Bu gerçek gerek Batı'nın gerekse Doğu'nun ilim otoriteleri tarafından kabul edilmiştir.

Biz burada, bazı tanınmış bilginlerin bu husustaki düşüncelerini kısaca aktarmak ve İslâm'-

ın ilme nasıl destek olduğunu, bir de, bu araştırmacıların dilinden sunmak istiyoruz.

Avrupa, İlerleyişini Müslümanlara Borçludur :

Tanınmış İngiliz oryantalisti ve sonradan müslüman olan, **Meaning of the Glorious Koran** (Yüce Kur'an'ın Anlamı) yazarı Marmaduke Muhammad Pickthall şu gerçekleri dile getirmiştir :

«Kur'an, özellikle tabiat ilimleri konusunda, ilme kesinlikle büyük bir hız vermiştir. Bazı çağımız bilginlerinin dedikleri gibi, eğer bütün modern buluşlara önderlik ve kaynaklık etmiş olan tümevarım (istikra-induction) yönteminin bu tabiat ilimlerinin eseri olduğu doğruysa, o zaman modern maddi ilerlemelerin itici gücünün Kur'an olduğu bir gerçektir.

İlim araştırmalarına müslümanlar Allah adına koyulmuşlardı. Aynı çağlarda Hıristiyanlarsa, eski ilmi Hz. İsa adına yok etmek için çalışıyor, İskenderiye kütüphanesini yakıp yıkıyor, birçok filozofları öldürüyorlardı. Onlara göre ilim, putçuların büyülendikleri şeytan tuzağıydı yalnızca. «İlmi, Çin'de bile olsa araştırın!» şeklinde bir emir almamışlardı tabii. Herkesin gözleri önünde, Grek ve Roma medeniyetlerinden kalma elyazması eserler, rahipler tarafından topluca ateşe veriliyorlardı.

Dünyanın ekseni etrafında dönmekte olduğu, Müslüman İspanya üniversitelerindeki ders programlarında yer alırken, dünyanın hareketi hak-

kındaki Copernic - Kopernik (1473 - 1543) sistemini benimsediği ve savunduğu için, İtalyan filozofu Bruno (1548 - 1600), Engizisyon tarafından odun yığınları üzerinde yakılıyordu. Yine İtalyan matematikçi, fizikçi ve astronomu Galile (1564-1642), Kitab-ı Mukaddes'te yazıldığı gibi dünyanın hareket etmediği ve dönmediğini, resmen açıklamaya ve hazırlanan belgeyi imzalamaya zorlanıyordu, çeşitli işkence tehditleri altında. İmzasını atarken, yarı sesli yarı sessiz «Yine de dönüyor! — Eppur, si muove!» demekten kendini alamadığı bilinmektedir.

Christophe Colomb, dünyanın yuvarlak olduğunu Müslüman İspanya üniversitelerinde verilen dersler sonucu öğrenmişti. İşkencelerden korktuğu için sonunda sözünü geri almak zorunda kalmıştır.

Halife III. Abdurrahman zamanında İspanya ve el - Me'mun devrinde Doğu İslâm üniversitelerinde -özellikle bunların devirlerinde durum iyi bilinmekte olduğu için bu iki Halifenin isimlerini veriyorum- Hıristiyan ve Musevî öğrencilere, Müslüman talebelere yapılan muamelenin aynısı yapılıyor ve aynı zamanda bütün masrafları İslâm Devleti tarafından karşılanıyordu. Böylelikle Güney Avrupa ve Doğu ülkelerinde yüzlerce Hıristiyan öğrenci, papazların boyunduruğu altından kendilerini kurtarma fırsatı bulmuş oluyordu.

Hangi yönden olursa olsun, İslâm'ın Hıristiyanlığa hiçbir borcu olmadığını, Kilisenin bilginlere zulüm ve işkence ettiğini, hatta onları diri diri yaktığını hatırlayacak olursak, günümüz Av-

rupasının ilerleyişinde, İslâm'a ne kadar büyük bir minnet borcu olduğunu kolayca anlayabiliriz.» **(Islamic Culture,** 64, 67, 68)

Müslüman İlmi Avrupa'da :

Araştırmalarında tarafsız olmaya büyük gayret göstermiş bir başka Avrupalı bilgin şunları söylüyor :

«Kısa zamanda bütün Avrupa, İslâmlaşan İspanya'nın geliştirdiği kültür faaliyetinin tesiri altına geçti.

Müslüman ülkelerdeki üniversitelerde tıp öğrenimi yapmış olan Petrus Alfonsi (doğ. 1062), 1120'de İngiltere'ye Kral I. Henri'nin özel doktoru olarak dönmüş ve Müslüman kaynaklarından astronomi ile ilgili eserleri tercüme etmek için Malvern başpiskoposu Walcher ile ortak çalışmaları başlatmıştı. Bu iki adamın ortak çabaları, Müslüman ilim ve irfanının İngiltere'deki ilk etkileri ve örnekleri olmuştur. Bu etki oldukça hızla gelişti. Zira ondan sonra ve onu takiben Toledo'ya (Tolède) gelen Adelard of Bath, İspanya dışından oraya gelmiş ilk Avrupalı bilgin olmakla ün salmıştı. Böylece İngiltere ile Müslüman İspanya arasında gelişen kültür ilişkilerinin, önemli sonuçlar doğurması artık kesinleşmiş oluyordu. Bu kültür alışverişi, İngiltere'de yepyeni bir bilim ve felsefe akımını başlatmıştı. Michel Scot (1175 - 1232) ve Roger Bacon'ın (1214 - 1294) kazandıkları başarılar hep bu sayede olmuştu.

Arapçayı ve İslâm düşüncesini öğrenmek için gitmişti Toledo'ya Scot. Roger Bacon ise, İslâm ve Aristo düşüncesinin en güçlü temsilcisi olarak Oxford'da müthiş ün yapmştı.

Canterbury katedralinin Dean Chapter kütüphanelerinde, on üçüncü yüz yıldan kalma, **Vetus Logisa** adında müthiş bir elyazması eser bulunmaktadır. İngiltere'de bilinen en eski Aristo şerhidir ve İslâm dünyasının ilim ve düşünce alanında gerçekleştirmiş olduğu büyük uyanış devirlerinden kalmadır.

İngiltere'den İspanya.'ya giden bilginler arasında, Robert of England (üne kavuşması : 1243), Kur'an'ı İngilizceye ilk defa tercüme etmiş olan Daniel Morley (ün. 1170) ve daha pek çokları bulunuyordu.

Roger Bacon'ın optik üzerine olan eseri, el-Hazin'in optik konusundaki görüşlerini aktaran bir risalesinden alınmıştı.

Cabir İbn Hayyan ve diğer birçok müslüman bilginlerinin kimya hakkındaki görüş ve buluşları, Albert Magnus ve Vincent of Beauvais'nin ve başka çok bilginlerin kitaplarında apaçık bir şekilde görülmektedir.» (Islam in the Worl, 64, 67, 68. s.)

İspanyalı oryantalist Julian Ribera, son zamanlarda İspanya'daki İslâm medeniyeti ve bu medeniyetin gerek İberya Yarımadası gerekse Avrupa Hıristiyan medeniyetleri üzerindeki etkileri konusunda oldukça ilmi bir araştırma yapmıştır.

Yaptığı çalışmalar sonunda, Hıristiyan İspanya'nın pekçok kurumlarının, Müslüman İs-

panya kurumlarının ya aynen kopyası veya az çok değişikliklerle birer taklidi olduğunu göstermiştir. Ayrıca bazı Avrupa düşünürlerinin ileri sürdükleri doktrinlerin ve Ortaçağ trubadur ve destan sanatkarlarının çeşitli ezgilerinin ve şiirlerinin doğrudan doğruya Müslüman kaynaklardan alındığını ispat etmiştir.

Yine tanınmış oryantalist Don Miguel Asin Palacios, İspanya'daki felsefenin kökenlerini araştırmış ve bu felsefenin İbn Bâce (Avempace), İbn Rüşd (Averroèes), İbn Arabi, İbn Masarra gibi birçok İslâm düşünüründen kaynaklanmış olduğunu ispat etmiştir.

Öbür taraftan, Dante'nin İlahi Komedi adlı meşhur eserinin, Peygamberimizin miracı konusunda yazılmış eserlerden kopye edilerek ortaya çıkarılmış olduğu bugün inkar edilmez bir gerçektir.

Sözünü ettiğimiz oryantalist bundan başka, Avrupalı pekçok tarihçi, matematikçi ve dilcinin, kendilerinden önce gelmiş ve aynı branşlarda eserler vermiş müslüman bilginlerine çok şey borçlu olduklarnı delilleriyle göstermiştir.

Granata'nın Düştüğü Gün :

Emmanuel Deutsch şunları yazar :

«Müslümanlar, Büyük İskender'in fethettiği ülkelerden çok daha genişini ve Roma fetihlerinden daha büyüğünü, Kur'an'ın yardımıyla on yıldan daha kısa bir zamanda gerçekleştirmişlerdir. Bunca geniş bir alana yayılıp fetihlerini ta-

mamlayabilmesi için Roma'nın yüzlerce sene uğraşması gerekmişti.

Kur'an sayesinde, Sami milletler içinde yalnızca müslümanlar olmuştur, Avrupa'ya hükümran bir millet olarak gelen.

Finikeliler tüccar, Yahudilerse mülteci veya esir olarak gelebilmişlerdi Avrupa Kıtasına.

Çevrelerini perde perde karanlıklar sarmışken, Müslümanlar Avrupa'ya, insanlık dersi vermek, eski Grek medeniyetinin ilim ve felsefesini ölümden kurtarmak, felsefe, tıp, astronomi öğretmek, Doğu'da olduğu kadar, Batı'da da musiki sanatını tanıtıp yerleştirmek, çağdaş ilmin temellerini atmak ve.. Granata'nın düştüğü güne.. bizleri sonsuza dek ağlatmak için geldiler.»

II. BÖLÜM

HANGİ DİN?

İNSANLIĞA GERÇEK YOL GÖSTERİCİ VE KURTULUŞA ERDİRİCİ DİN, HANGİSİDİR?

GİRİŞ

Din kavramını derinlemecesine incelediğimiz ve temel öğelerini araştırdığımız zaman, dinin başlıca üç unsurdan oluştuğunu görürüz : Allah, Evren ve İnsanın Arınması ve Kurtuluşu.

Din ile ilgili bütün tartışmalar ve bütün düşünceler, bu üç temel öğe etrafında gelişir. Bu yüzden, üzerinde duracağımız dinleri, bu unsurlar ve bu üç kavrama bağlı meseleler açısından ele almamız gerekiyor.

Bu unsurlar arasında üzerinde en çok durulan ve oldukça geniş bir yer işgal edeni Arınma veya Kurtuluş meselesidir.

İncelememize üçüncü, yani sonuncu öğeden başlayalım.

İnsanın Arınması ve Kurtuluşu konusundaki tutumları bakımından dinleri iki bölüme ayırmamız mümkündür :

a) Arınma veya Kurtuluş dinleri.

b) Amel dinleri.

Arınma veya Kurtuluş dinleri şunlardır :

Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm ve Mecusilik.

Gerçekte dünyanın bütün dinleri, arınma veya kurtuluş dinleridir. Yalnızca İslâm bunların dışında kalır.

Amel dinlerine gelince, yalnız bir tanedir : İslâm.

Arınma veya Kurtuluş dinleri de aralarında ikiye ayrılır :

a) İnsanın arınmasını, kurtuluşunu ve sonsuz mutluluğa erişini, düz bir çizgi halinde görenler. Bu dinlerde insanın hayatı düz bir çizgi biçiminde ilerler ve ölümünden sonra ya cennete ya da cehenneme gitmek üzere yine dümdüz devam eder.

b) Arınma veya kurtuluşu, dönüşlü ya da devrî (cyclique) olarak düşünürler.

Bu düşünceyi savunan dinler, insan ruhunun tam arınması ve gerçek kurtuluşu bulabilmesi için, dünyaya tekrar gelmesi ve dönmesi gerektiğini söylerler.

Kötü Dünya İyi Dünya :

İnsan ruhunun kurtuluşu ve amel konusundaki dinler arasında görülen bu değişik görüşlerin gerisinde, insanın, evrenin ve Allah'ın mahiyeti hakkında bir takım kesin düşünce ve görüşlere dayanan hayat felsefeleri bulunmaktadır.

İnsan ruhunun arınması ve kurtuluşu anlayışı, prensip olarak, bu dünyanın kötü olduğu inancından ileri gelmektedir. Bu görüşleri savunan dinlere göre, insanlığın bu dünyadaki hayatı temelinden kötüdür; bu yüzden insanların bu kö-

tülük dünyasından, bu kötü hayattan kaçıp arınmanın ya da kurtulmanın yol ve çarelerini arayıp kurtuluşa ermeleri gerekir.

Buna karşılık amel anlayışının temelinde ise, bu dünyanın öz itibariyle iyi olduğu inancı yatar. Tek amel dini olan İslâm'a göre, Allah kesinlikle iyidir, merhamet edendir, koruyucudur, affedendir...

Allah kesinlikle iyi olduğuna göre de, Allah'ın bütün yaptıkları ve yarattıklarının da iyi olması gerekir. (Ama haksızlara karşı Allah'ın gazabının ve cezanın bulunduğu da unutulmamalıdır.)

Bu durum dünyanın da, insan kişiliğin de, toplum ilişkilerinin de iyi olmasını gerektirir.

O halde İslâm'a göre, bütün insanlar dünyaya günahsız, lekesiz ve tertemiz olarak gelirler. Bu bakımdan, insanın doğarken günahkâr olduğunu (péché originel — ilk günah) savunan Hıristiyanlığın görüşünü, İslâm tamamen reddeder.

İslâm diğer dinlerden erdemlilik, ermişlik ve velilik ülküsü bakımından da tamamen apayrı ve kendine özgü bir gerçeği savunur.

Yüce bir manevî dereceye ve kutsal bir üstünlüğe kavuşabilmek için, aşırı çileciliği, dünyadan ve insanlardan bütünüyle kopuk ve uzak bir hayat sürmeyi öneren Hıristiyanlık, Hinduizm ve Budizm gibi dinlerin tam aksine, İslâm insan hayatının aşırılıklara kaçmadan, meşru sınırlar içinde yürütülmesinin gerekli olduğunu öğretir.

İslâm inancına göre, Allah insanlara bazı ye-

tenek ve kabiliyetler vermiştir. Boşuna değil bunlar, aksine dünya hayatında geliştirilmeleri ve değerlendirilmeleri için verilmişlerdir. Oysa bu yetenek ve kabiliyetlerin toplum içinde, toplum ilişkileri dahilinde yaşanmadan geliştirilip değerlendirilmelerine imkan yoktur. Öyleyse toplum hayatı ve insanlar arasındaki ilişkiler öz itibariyle gerekli, zorunlu ve iyidir.

İslâm'a göre insanlık, ermişlik, ruhî üstünlük derecesine, yahut bir başka deyişle, Allah'ın yer yüzündeki halifesi makamına, ancak toplum hayatındaki ilişkileri ahlâkî açıdan yürütmek, tabii kuvvetleri ilim ve tekniğin gücüyle kontrol altına almak ve Yüce Allah'a her şeyi içine alan bir aşk ve bağlanış ile birlikte, özel kabiliyetlerin ve yeteneklerin de geliştirilmesi sayesinde erişebilir.

Meseleleri öz olarak sunduğumuz bu girişten sonra, şimdi üzerinde duracağımız dinleri ele alabilir ve temel inançlarını ve görüşlerini karşılaştırmalı olarak inceleyebiliriz. Başlangıçta belirttiğimiz gibi burada söz konusu dinleri Allah, Evren ve İnsan'ın bu ve öbür dünyadaki mutluluğu açısından tartışma konusu yapacağız.

HIRİSTİYANLIK

Allah İnancı :

Hıristiyan din bilginleri Hıristiyanlığı tek Allah inancını savunan bir din olarak gösterirler. Gerçi başlangıç olarak böyle bir dindi, ama daha sonra bu özelliğini kaybetmiştir.

Günümüzün Hıristiyanlığı, tek Tanrıcı bir din olarak ortaya sürülüyorsa da, bu teklik ancak kendine özgü ve en azından özel bir tip veya anlayış olarak dikkate alınmalıdır.

Gerçekte ise bugün dünya kamuoyuna sunulan Hıristiyanlık biri üç, üçü bir olarak kabul ettirmeye çalışan bir Allah inancını yaymaya çalışmaktadır. Hıristiyanlık üçlü bir Allah düşüncesini savunur : Baba Tanrı, Oğul Tanrı ve Ruhul Kudüs (veya bir başka mezhebe göre üçüncüsü Ana Tanrı). Bu üçleme (trinité) inancının üç temel direği için, hem birdir, hem de üçtür, denilir. Yani Hıristiyanlıkta Allah, **bir**'in içinde üç ve **üç**'ün içinde bir'dir.

Hıristiyanlığın Allah konusunda ortaya attığı bu formül, insan aklı için, en azından, tam bir bilmece, çözülmesi imkansız bir muammadır. Allah düşüncesini meydana getiren bu üç temel di-

rek üç ayrı kişidir. Eğer Hıristiyanlar bunu Allah'ın üç ayrı sıfatı olarak savunsalardı, Hıristiyanlığın bu Tek Allah inancı bir dereceye kadar anlaşılabilir bir nitelik kazanmış olurdu. Fakat gerek Baba Tanrı gerek Oğul Tanrı, gerekse Ruhul Kudüs birer sıfat değil, daha çok belirli kişiler ve insan anlayışı açısından ayrı ayrı fertlerdir. Bu da, Hıristiyanlığın ileri sürdüğü bu inancı, Allah'a ortak koşmaya, tam anlamıyla çoktanrıcılığa götürmektedir.

Hıristiyanlığın Allah inancı, son derecede şaşırtıcı ve anlaşılmaz olmakla kalmaz, aksine apaçık bir iman sapıklığına kadar da gider. Hz. İsa'yı **Allah'ın biricik sevgili oğlu olarak** gören Hıristiyanlık, bir yandan kendi savunduğu Allah inancıyla, Allah'ı insana benzetme (anthropomorphisme) yoluna giderken, diğe,r yandan da Allah'a karşı en büyük saygısızlığı işlemiş olur. Hıristiyanların kendileri için Kutsal Kitap olarak kabul ettikleri Eski Ahit'de (Tevrat'da) da, Allah inancı konusunda bazı çok yanlış görüşler yer almaktadır. Yahudiliği incelerken bunlardan sözedeceğiz.

Kötülükler Dünyası ve Kurtuluş :

Hıristiyanlık dünyayı büsbütün kötü olarak görür. İnsanın dünyadaki hayatının temelinden kötü olduğunu savunan Hıristiyanlık, üzerinde yaşanılan yer yüzünü ve toplum ilişkilerini de kötü olarak değerlendirir. İnsan ruhunu çok soylu, çok yüce ve oldukça kutsal olarak görürken, insan bedenini içinde şeytanın cirit attığı pis bir

kalıp olarak kabul eder.

Hıristiyanlığın bu değerlendirişi sonucu, insanın yüce erdemlere, ermişliğe, ilahi bir hayata, kısacası veliliğe erşebilmesi için, İnciller'de anlatılan Hz. İsa'nın hayatına benzer bir hayat sürmesi gerekir. Yani kendisini çileciliğe (riyazete) vermesi, bedenini tümüyle ihmal etmesi ve toplum ilişkilerinden uzaklaşması lazımdır. Zaten Hıristiyanlar bugün bu yolu denemektedirler. Ta başlangıcından beri de Hıristiyanlık, bu ülküyü gerçekleştirmek üzere manastırlar ortaya koymuş, rahip ve rahibeler sınıfı oluşturmuştur.

Ölümden sonraki hayata gelince, Hıristiyanlığın bu hayatla ilgili olarak sözünü ettiği cennet ve cehennem düşüncesi oldukça ilkel bir doktrin olarak kalmaktadır. İnsan ruhunun kurtuluşunu ve ilahi saadete kavuşmasını, ruh göçünü savunan bazı Batıl dinlerin dönüşlü veya devrî görüşlerine karşı çıkarak, dosdoğru bir çizgi şeklinde düşünür. Yani insan öldükten sonra, ruhu bir başka beden veya yaratıkta tekrar dünyaya gelmez, sadece ya cennetlik olur ya da cehennemlik. (1)

---

(1) Gerek burada yazarın incelediği dinler, gerekse Batı'nın ahlâk yönünden çöküşüyle dünyamızın bugünkü çalkantısı konusunda oldukça çarpıcı ve bilimsel değerlendirmeler verilen şu esere bakmakla okuyucu günümüzün sorunlarını daha iyi anlamış olacaktır. : Nedevî, Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti. Çev: M. Süslü. Çağ Yayınları, İstanbul, 1978

YAHUDİLİK

Yahudiliğe göre, Yahudilerin dinî inancı bir defada değil, yüz yıllar boyunca oluşmuş ve bütünlüğe kavuşmuştur. Yahudi inancının dayandığı metinler oldukça çoktur. Bütün bu metinler bir kitapta toplanmış ve adına Eski Ahit veya Tevrat denilmiştir. (Gerçi Tevrat, Eski Ahid'in hepsini değil, ilk beş kitabı içine alır.)

Allah İnancı :

Yahudiliğin inancını incelediğimizde, birbirleriyle çatışan görüş ve düşüncelerin karmaşık bir halde karşımıza çıktığını görürüz. Bir yandan inanç sapıklığına, inkarcılığa kadar varan ilkel bir görüş, diğer yanda en arı bir tek Allah inancı bulunmaktadır. Bu da bize bir gerçeği, İslâm'ın savunduğu bir gerçeği öğretir : Başlangıçta saf Allah inancına dayanan bu din, sonraları insan elinin ilahi metinleri değiştirmesiyle değişikliğe uğramış ve ilk kaynağından uzaklaşmıştır.

Kitabı Mukaddes'in baş kısımlarını okursak, Allah'ın evreni altı günde yarattığını, yedinci gün ise istirahat ettiğini öğreniriz. Oysa Allah için

dinlenme sözkonusu olamayacağına göre, bu düpedüz bir iftira ve uydurmadır. Dinlenme ancak yorgunluk neticesi ortaya çıkar, yorgunluk ise sınırlı bir enerjinin harcanmasından ileri gelir. Bu bakımdan Allah'ın altı gün çalışıp yedinci gün dinlendiğini söylemek, Allah'ın takatinin kesildiğini ve yorgun düştüğünü iddia etmek olur. Bu ise sonsuz güç ve kudrete sahip olan Allah için asla düşünülemez. Eğer Allah'ın gücü sınırlı, eksik ve tükenici ise, o zaman O Allah olamaz. Çünkü O'nun hakkında eksiklik ve sınırlılık imkansızdır. Allah her bakımdan sonsuz bir güce sahiptir. Gerek varlığı gerekse sıfatları bakımından sonsuzdur.

Yahudiliğin Allah inancındaki bir eksikliğine de **Yaratılış** olayının devamı anlatılırken rastlamaktayız. Burada Allah'ın cennet bahçelerinde, tıpkı bir insan gibi gezindiği, çeşitli sesler çıkardığı söylenir. Hz. Adem ile yasak meyveden yediği için tartışmalar yapar, lanetler okur. Bütün bunlar saf Allah inancını yok eder. Allah'ı basit bir insan gibi, hemen üzülen, kızan ve pişman olan bir varlık olarak görmesi, batıl bir imana sürükler.

Yaratılış konusundaki bilgilerin devamında da çok eksik ve yanlış düşünceler verilmektedir. Allah'ın yılanı muhatap edinerek lanetler okuduğunu görüyoruz. Hz. Adem ile Havva hakkında da çok şüpheli sözler söylettirilmektedir Allah'a. Aynı zamanda sanki Allah'ın hiç affetmesini bilmez, kindar bir varlıkmış gibi tanıtıldığına şahit olmaktayız. Eski Ahit, Allah'ın affetme iradesini yok saymaktadır.

Gerçi bu bölümde, Yahudiliğin tek Allah'ın varlığını savunan bir din olarak görüyoruz. Ama bu Allah, bize çok eksik ve oldukça kusurlu olarak tanıtılmaktadır. Hatta Allah'a karşı hakarete varan sözler kullanılıyor. Çünkü Allah'ın bilgisinin ve gücünün sınırlılığı sözkonusu edilir, affetmekten yoksun gösterilirse, bu tanıtılan varlık Allah olmaktan çıkar. Olsa olsa bizim gibi bir insan olur. Tabii biraz daha gelişmiş bir insan. Bu da bizi, Yahudiliğin Allah'ı insana benzeten (anthropomorphiste) bir inanç taşımakta olduğu fikrine götürür.

Yahudiliğin ileri sürdüğü tek Allah düşüncesi, çok ilkel bir özellik taşır. Yahova (Yahudiler Allah'a bu adı verirler), bir ırk veya kabile ilahı olarak gösterilir. İslâm'ın ilan ettiği yüce, eşsiz, bütün evrene hakim, hata ve kusurdan uzak bir Tek Allah inancı yoktur Yahudilik'de. (1)

Dünya Hayatı ve Kurtuluş :

Yahudiliğin insan hayatı konusundaki görü-

---

(1) Yahova insanı hamur gibi yoğurup kendisine bir biçim verir. Cennette bahçe yapar. Bu bahçede, akşam serinliğinde, zengin bir Mezapotamyalı gibi, bir aşağı bir yukarı gezinir. Hz. Adem O'nun ayak seslerini duyar. Babil Kulesinin inşaatını görmek için, gökten yere iner. Hz. İbrahim'le sofraya oturur. Hz. İbrahim O'nun ayaklarını yıkar. Hz. Yakub'la güreş tutar, yenilir ve yenildiğini kabul eder. (D'Alviella, **Origin and Growth of the conception of God.**, s. 216)

şü, Hıristiyanlıktakinden daha gerçekçi ve daha mantıkidir. Öbür taraftan ahlâk prensiplerinin içinde bazı değer ölçüleri varken, bunlar aşırı ırkçılık yüzünden özlerini yitirmiş haldedir. Kutsal metinlerde peygamberler hakkında yersiz ve yakışıksız sözlerin bulunması da bu ahlâk prensiplerinin değerini düşürmektedir.

Yahudilik, insanın diğer yaratıklardan üstün olduğunu ve dünyadaki hayatının önemli bir yer işgal ettiğini savunur. İnsan ruhunun kurtuluşu konusundaki görüşü, cennet ve cehennemin varlığı esasına dayanır. Dönüşlü kurtuluşu kabul etmez. Dini kurallar içinde hayat sürmeyi öğütler.

Görüldüğü gibi, bozulan Yahudilik'de de bazı ilahi özler kısmen ayakta kalabilmiştir.

HİNDUİZM

Labirent Dini :

Dünyanın batıl dinleri arasında en anlaşılmaz, en karmaşık olanı Hinduizm'dir. Aslında Hinduizm, tam anlamıyla bir din olmaktan çok, bir sosyal kurallar toplamıdır.

Tek Allah'a inanan da, üç tanrıyı kabul eden de, milyonlarca ilaha tapan da Hindu olabilir, hiçbir Yaratıcıya inanmayan da.

Hinduizm'e, Ari bir ırkın serüveni demek daha doğru olur. Bu ırk, Ortaasya'dan koparak, Hindistan'ın kuzeyindeki ovalara hakim olmuş ve egemen olduğu milletlere tabiat güçlerine tapmak olan kendi ilkel dinlerini kabul ettirmişlerdir. Yendikleri milletlere kendi inanç ve görüşlerini kabul ettirirken, diğer yandan zamanla yenilen halkların sosyal düzenlerini ve inançlarını da benimsemek zorunda kalmışlardır. Sonunda ortaya karmakarısık bir din ve toplum düzeni çıktı. Birbiriyle çatışan ve çarpışan erkek ve dişi tanrılar uzlaştırılmış oldu.

Gerçekten de Hinduizm'i yakından incelediğimizde, bunun bir değil, birçok din sistemlerinin bir toplamı olduğunu görürüz. Bütün bu din sistemlerinin birleştikleri bir tek ortak inanç bulun-

maktadır : Karma (Kader, kişinin ölümünden önceki iyi ve kötü davranışlarının etkisi) ve Tenasüh (ruh göçü, ruhun bir varlık öldükten sonra, bir başka varlıkla dünyaya gelişi, métempycose).

Hinduizm, tıpkı Yahudilik gibi, tam bir ırk dinidir. Bir insan dünyaya ancak Hindu olarak geldiği zaman bu dinden olabilir, sonradan giremez. İslâm ve Hıristiyanlıkta görülen sonradan dine girme meselesi, Hinduizm ve Yahudilik için sözkonusu değildir.

Hinduizmin temel özelliği, ırkçılığının yanında, bir de kastçı oluşudur. Bir Hindu, belli bir ırktan olmakla kalmaz, aynı zamanda bu ırk içindeki bir kasta da bağlıdır.

Her Hindu ya **Brahman**'dır (din adamları sınıfı), ya **Ksatriya** (askerler), ya **Vaisya** (meslek erbabı ve çiftçiler) ya da **Sudra'dır** (işçi ve köleler).

Hiçbir ahlâkî olgunluk, hiçbir yüce davranış, hiçbir kahramanlık veya rütbe ve imtiyazlar, bir Hindu'nun kastını veya sınıfını değiştirmeye yetmez. Kastlar dondurulmuştur. Ya o kasttan gelinir veya gelinmez. Ama birinden öbürüne asla geçilmez.

Eşitsizlik Kanunu :

Hinduizm dünyanın çeşitli batıl dinleri arasında görülmeyen inanılmaz bir ayırım ve eşitsizlik örneği verir. Kendi dindaşları arasında korkunç bir ayırım yapar, aforoz eder, kimilerini gel-

dikleri kasttan dolayı el sürülmez kabul eder ve çok vahşice zulümleri reva görür.

Hinduizmin kanunlarını belirleyen büyük Hindu, çok sert ve amansız kurallar koymuştur. Örneğin, birinci Kast olan Brahmanlar ne kadar yüce ve ulu ise, sonuncu ve dördüncü kast olan Sudralar da o derece uğursuz ve aşağılık kimselerdir. Şayet Sudra'nın sesi bir Brahma'nın kulağına gelecek olsa, bu bed sesiyle Brahman'ın kutsallığını kirletmiş olduğundan, Sudra'nın kulaklarına eritilmiş kurşun akıtılmak suretiyle cezalandırılması gerekir.

Durum bu olunca, haliyle kastlar arasında evlenmeler ve diğer sosyal ilişkiler tamamen yasaklanmıştır. Hinduizm, kendi din bağlılarına böyle amansız, bu derece acımasız davranırsa, bu dinden olmayanlara karşı ne kadar daha gaddarca davranacağı artık tahmin edilebilir. Gerçekten de bir Hindu'nun, Hindu olmayan kimselere eliyle dokunması bile kesinlikle yasaklanmıştır. Hinduizme göre, diğer dinlerden olanlar, yalnızca en alt ve en aşağı tabakadan insanlar olmakla kalmazlar, aynı zamanda bu kişiler iğrenç ve murdar yaratıklardır.

Bütün bunlardan çıkan sonuçsa, Hinduizmin evrensel bir din olmadığı, insanlığı kucaklayan bir doktrinden yoksun bulunduğu ve insan haklarına hiçbir değer vermediğidir.

Ruh Göçü ve Kurtuluş :

Hinduizmin ileri sürdüğü Tenasüh veya ruh göçü inancına ve bunun temelini oluşturan Kar-

ma düşüncesine gelince, bunlar insan aklının almayacağı ve hiçbir zaman kabul edemeyeceği sakat düşüncelerden öte bir anlam ifade etmezler.

Hinduizmin kurtuluş görüşü, dönüşlü veya devridir, yani ruhun arınması ve eğer söz yerindeyse, cennetlik olabilmesi için devir devir dünyaya gelmesi, zaman zaman çeşitli varlıkların içinde dünyada yaşayıp temizlenmesi ve olgunlaşması gerekir.

Hinduizme göre, bir insan bu dünya hayatında iyilikten çok kötülük yaparsa, öldükten sonra ruhu tekrar dünyaya gelecek, fakat bu sefer yaratıkların en alt tabakasından bir canlı olarak doğacaktır. Kötülüklerinin cezasını çekmek ve bu yolla kurtuluşa ermek için, ruhun böyle tekrar tekrar gelmesi zorunludur. Kısacası, Hinduizme göre bir insan, ruhu tam anlamıyla arınıncaya kadar tekrar tekrar dünyaya gelir.

Böylesi bir inancın akıl ve mantık kurallarıyla bağdaşmasına imkan yoktur. Her şeyden önce, bir insanın şu veya bu varlık şeklinde yeniden dünyaya geldiğinde, eskiden geçirdiği dünya hayatını bir bir hatırlaması, çektiği ıstırapları unutmaması gerekir. Bir evvelki hayatını iyice hafızasında tutması ve hiçbir zaman aklından çıkarmaması lazımdır. Yoksa bu tekrar dünyaya gelişin hiçbir anlamı ve hiçbir kazancı olmaz. Oysa hiçbir insanın hafızasında eskiden bir hayat sürmüş olduğuna dair en ufak bir bilgi kırıntısı bile bulunmamaktadır.

Biz bir ağaçtan, henüz olgunlaşmamış bir fidan alsak, bu olgunlaşmamış fidandan bir ağacın çıkmasını istesek, bunda hiçbir zaman başarıya ulaşamayız. Üstelik bu fidanı tekrar aynı ağaca da tutturamayız. Eğer gerçekten sağlam bir ağaç yetiştirmek istiyorsak, daha iyi gübre ve daha iyi bir ortam sağlamamız gerekir.

İnsan kişiliğinin durumu da tıpkı bu ağaç örneği gibidir. İnsan kendi manevî kurtuluşu için gerekli olan fazilet ve olgunluğa erişmeden bu dünyadan göçerse, Allah onu tekrar tutup da dünya hayatının ağacına aşılayıp yapıştırmaz. Bunun yerine insan dünya hayatında iken, Allah'ın kanununa uyup, kendi ruhunu kir ve paslardan arıtarak, hamlığını gidererek olgunluk yolunda ilerlemeye çalışmalıdır.

Ayrıca olgunluk ve gelişme bütün evrenin olduğu kadar, insan kişiliğinin de kökleşmiş ve değiştirilmez bir kanunudur. Ama bu olgunluk ve gelişme dümdüz bir çizgi şeklinde kıvrılıp bükülmeden yürür ve elde edilir. Yoksa dönüşlü ya da devri bir yol izlemesi imkansızdır.

Bütün bu saydıklarımızı göz önüne alırsak, ruhun bir varlıktan öbürüne geçmek suretiyle, dünyaya tekrar tekrar gelip kurtuluşa ve sonsuz ilahi mutluluğa erebileceği inancının çürük ve tutarsız olduğu kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

BUDİZM

Bir Tepki Dini :

Gerek başlangıcı, gerekse bugünkü durumu itibariyle, aslında Hinduizmin bir koludur. Hindistan'daki Hinduizmin bazı ilkelerine ve görüşlerine karşı bir tepki şeklinde ortaya çıkmıştır. Bir bakıma önceki yerleşik dine karşı tam bir isyan niteliğinde kendini göstermiştir.

a) Hinduizmin öngördüğü kast sistemini temelinden yıkmıştır.

b) Hinduizmin Tanrıyı insana benzeten ve milyonlarca tanrının varlığını kabule kadar giden inancını reddetmiştir.

c) Belli bir varlığı bulunmayan, hatta tanrı kavramını ortadan kaldıran ilahsız bir din olarak, prensiplerini koymuştur.

Bütün bunlara karşılık, yine de Hinduizmin bir kolu şeklinde kalmıştır. Çünkü Hinduizmin **Karma** ve **Ava Gavan** (insanın kaderi ve ruhunun tekrar tekrar göçü) ilkelerini aynen benimsemiştir. Bu iki görüş her iki dinin de temel ve vazgeçilmez esasını oluşturmaktadır. Bu çok temel noktadaki ittifaklarından ötürü, Budizmi bazı

dinler tarihi araştırmacıları, Hinduizmin sayısız kollarından biri olarak değerlendirmektedir.

Budist hareketinin nasıl başlamış olduğunu, Hindistan tarihini inceleyenler çok iyi bilirler. Bilindiği gibi Budizmin kurucusu Sidharta Gautama (Gotama) krallık hanedanından biriydi. İnsanlığın içinde kıvranmakta olduğu ıstırap onu fazlaca sarsmış ve derin düşüncelere sürüklemişti. İnsanlığın bu bitmez ıstırabına bir çare bulabilmek için, yurdunu yuvasını terketmiş, senelerce süren derin düşüncelere dalmıştı. Nihayet (Hindistan'ın Bihar eyaletinin küçük bir kasabası olan) Bodh - Gayâ'daki bir ağaç altında düşünürken ruhu aniden **aydınlanmış** ve gerçeği bulmuştu.

Dondurulan Arzular

Buda kendince kurtuluş yollarının şunlar olması gerektiğini düşünüyordu :

İnsanın dünyada ıstıraptan yakasını kurtarabilmesinin biricik yolu, bütün arzu ve isteklerine sırt çevirmektir. Bir bakıma bu, hem dünyayı hem de hayatı inkâr ekolü olarak değerlendirilir. Bu felsefi ekole göre, dünya gerçekliği olmayan bir şeydir, bir hayaldir, bir aldatmacadır. Bunun için elden geldiğince bundan uzak durmalıdır. İnsanlığın çektiği bütün ıstıraplar, dünya malına beslenen aşırı arzulardan doğmaktadır. Bu dünya mademki böyledir, o halde akıllı ve ileri görüşlü kişi (yani Budist), karı koca ilişkileri de dahil, bütün dünya zevklerinden ve sosyal ilişkilerden uzak durmalıdır. Başı boş dolanıp, dilencilik eden, yeri yur-

du, dünyaya ait hiçbir görevi ve istekleri olmayan bir yabancı hayatı yaşamalıdır.

Anlatılanlara bakılacak olursa, Gautama Budha, hakikatı aramak için yurdunu yuvasını bırakıp gittiğinden arkasında hanımı kalmış. Uzun yıllar süren gezilerinden sonra tekrar yurduna döndüğünde, eşinin semtine bile uğramamış.

Savaş Yapma!

Budizmin bir diğer ilkesi **Ahimsa** yani canlıların hayatına kıymama, kimseyi öldürmeme doktrinidir. Budistler dünyada **barış** ilkesini ilk savunan kişiler olarak övünürler.

Ne var ki şimdiye kadar hiçbir Budist, bu doktrini istenilen biçimde uygulama alanına koyamamış ve hayatında asla takip edememiştir. Çünkü bu inanç hem tabiatın hem de insan yaratılışının özüne uzak düşmektedir. Bu yüzden de Budizm inancı büyük değişiklikler geçirmiş ve toplum hayatının gereklerine ve insan yaratılışının tabii ihtiyaçlarına cevap verecek bir biçimde hep yenilene gelmiştir. Temel doktrinlerine karşı olmakla beraber örneğin bugün Budistler evlenebilmektedir. Dolayısıyla da toplum ilişkilerini sürdürüyorlar. Hatta bizzat ticaret ve siyasetle uğraşıyor, savaşlar bile yapıyorlar. Bütün bunları yaptıktan sonra da halâ Budist olduklarını iddia edebiliyorlar!

Anlamsız Prensipler Karmaşası

Budizmin pek çok mezhebi vardır. Bunlardan

en önemlileri üç tanedir : Mahayana, Hinayana ve Zen.

Budistlerin azınlık grubunu oluşturan Hinayana mezhebi, meşhur Patna konsilinden sonra ortaya çıkmıştır. Bu dini toplantıda azınlıkla oldukları için **küçük taşıt** anlamına gelen Hinayana sözü, Mahayanalar tarafından ortaya atılmış ve öylece kalmıştır.

Bu mezhepten olanlar, genellikle Budha'nın prensiplerine ve öğretisine son derece sadık kalmışlardır. Dünyadan el etek çekmeğe, çile çıkarmağa inanırlar.

Mahayana mezhebi, sözü edilen konsilde çoğunluğu oluşturdukları için, **büyük** (ilerleme) **yolu** anlamına gelen bu adı almışlar ve günümüze kadar da hep çoğunlukta olagelmişlerdir. Hindistan'ın kuzey ve doğusuna hakim olmuş ve dünyaya yeterince önem veren yeni bir görüş ortaya koymuşlardır.

Bu dine göre, ideal insanlar, din için dünya zevklerinden vazgeçen kişilerdir. Fakat tabii ve zorunlu toplum ilişkilerine izin verilmiştir. Hinayana mezhebinden daha yaygın olması, işte bu toplum ilişkilerine verdiği önemden ileri gelmektedir. Ama askerliğe tamamen karşıdır. Eline silah almayı Budizme aykırı bulur. Oysa savaş insanlığın yok sayamayacağı bir gerçektir. Gerektiğinde bütün milletler varlıklarını koruyabilmek için ister istemez silaha sarılmak zorundadırlar. Kesinlikle karşı olmalarına rağmen Budistlerin bile, zaman

zaman savaşla yüz yüze gelmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Bundan dolayı zamanla Budizm inancında eksiklikler görülmekte ve bu yüzden de ister istemez temel inançlarda bazı değişiklikler yapıla gelmektedir.

Sonraları Japonya'ya yayılan Budizm, askerler arasında fazlaca taraftar bulmuştur. Derken askerliğe izin veren ve hoşgören yeni bir Budizm kolu türemiş ve adına Zenbudizm denilmiştir. Böylelikle de aslında barışçı bir doktrinle ortaya çıkmış olan Budizm, zamanla askerliğe önem veren ve savaştan yana olan bir yol izlemeye başlamıştır. Sonunda da asıl kaynak ve doktrininden bütünüyle uzaklaşmıştır.

İnsandışı Bir Ahlâk Ve Kurtuluş İlkeleri

Akıl ve mantık açısından değerlendirilecek olursa, Budizm inancının da Budizm felsefesinin de tamamen çürük ve tutarsız temellere dayanmış olduğu görülür.

Bir yandan şuursuz kör bir kuvvetin Tanrı olabileceğine iddia eden Budizm, diğer yandan apaçık bir **insanbiçimci** (antropomorphiste) ve **animist** (animiste) putçuluğu savunmaya kadar gitmektedir. Bu yüzden Budizm, Allah kavramını bir uçtan öbür uca ikiye bölen ve öldüren iki ağızlı bir kılıca benzemektedir.

Ahlâk konusunda önerdiği doktrin ise, bütün normal istek ve arzularının geri tepilmesini öğütler ki bu uygulanması imkansız bir görüşten öteye geçmez. Çünkü bu düşünce tatbik sahasına

konulduğunda insanın taşlaşması gerekir. Hiçbir istek, hiçbir haz, hiçbir zevk taşımayan insan, insan değil olsa olsa bir taş kütlesidir. İnsanlık için istekler ve arzular, hareket ve çabanın ilk ve önde gelen şartıdır, ilerlemenin de en hayati temelidir. Ancak ve ancak kötü arzulardan, sapık zevklerden sözedilebilir. Yalnızca bu tür arzular horgörülebilir. Bu bakımdan gerçek bir ahlâk doktrini, normal ve yerinde olan arzuları ve hazları değil, yalnızca kötü ve sapık istekleri reddeder. Tıpkı İslâm'ın Ahlâk anlayışında görüldüğü gibi. Bütün arzuların reddi, iyi ve normal arzuların da reddi demektir. Böyle bir düşünce veya doktrin ise aklı başında bir insanın asla benimseyemeyeceği, insanlıkdışı bir felsefe olur.

Tekrar dünyaya gelme, ruhun bir varlıktan öbürüne sıçramasını savunan Karma ve Ava Gavan inancına gelince, Hinduizm konusunda belirttiğimiz gibi, insanın dünya hayatı deneyinde hiçbir izi ve etkisi bulunmayan, bütünüyle yanlış ve asılsız bir düşünceden ileri bir anlam ifade etmez.

İSLÂM

İnsan Eli Değmemiş Din

İnsanlığın karşısına apaçık bir güneş gibi çıktı İslâm. Tarihi kronolojisi bakımından en küçük ayrıntılarına kadar bilinen, insanlığa rehber olarak sunduğu kitaba insan elinin değmediği, küçücük bir çıkarma veya eklemenin yapılmadığı, pırıl pırıl kalabilmiş tek dindir İslâm. Peygamberi hakkında ise hayatının her anını gün be gün, saat be saat bilip takip edebileceğimiz, dünyanın biricik gerçek dinidir. İslâm.

Kur'an'ın güvenilir ve sağlamlığı ile Tevrat ve İncillerin güvenilmez ve şüpheli oluşları arasında tam bir farklılık vardır. Kur'an günümüze değin hiçbir değişikliğe uğramadığı halde, Tevrat ve İnciller çağlar boyu kırpma ve eklemelere uğramışlardır. İnciller, Hz. İsa tarafından dikte ettirilmemişlerdir. Oysa Kur'an, bizzat Peygamberimiz tarafından bir bir yazdırılmış ve kontrol edilmiştir. İncillerin ilk resmi nüshaları 321 yılından önce mevcut değildir. Halbuki Kur'ân'ın ilk resmi ve kesin metni,daha Peygamberimiz hayatta iken ortadaydı.

Kur'an tek bir kitap ve başkalık göstermeyen bir bütün halinde elimizde iken, İncil'in-Matta'ya göre, Markos'a göre, Luka'ya göre ve Yuhanna'ya göre olmak üzere - bugün kabul edilmiş olan tam dört ayrı yazımı bulunmaktadır. Ayrıca ilk ve asıl kaynak ortada olmadığı için bu dört kitap da zaman zaman revizyon geçirmektedir.

Hayatı Gözlerimizin Önünde Bir Peygamber

İki büyük Peygamber'in hayatlarını görelim:

Hz. İsa'nın hayatı hakkında bütün bildiklerimiz çok çok iki seneyi bulabilmektedir. Bütün bu bildiklerimiz de, O'nun kişiliği, karakteri hakkında ayrıntılı bilgilerden çok, yalnızca gösterdiği mucizeler ve verdiği mücadelelerden ibaret kalmaktadır. Bu da, Hz. İsa'nın kişiliğine, karakterine ve hayatına bakarak, kendi gündelik hayatımız için geniş bir model çıkarmayacağımız anlamına gelir.

Allahımızın Son Elçisi'nin durumu ise tamamen farklıdır. Bizler Peygamberimizin ta doğduğu ilk günden bu dünyadan ayrıldığı ana kadar, bütün hayatını, faaliyetini, kişiliğini, özelliklerini, öğrettiklerini ve mücadelelerini en küçük ayrıntılarına varıncaya dek rahatça öğrenebilmekteyiz. Hatta özel hayatının en küçük dilimlerini bile kaydedilmiş olarak bulabiliyoruz.

Gerçekten de, Pepgamberimiz hakkında sahip olunan bilgi, genelliği, genişliği ve ayrıntıları bakımından oldukça şaşırtıcı denecek kadar kaydedilmiş bulunmaktadır. Hayatının bu derece iyi

bilinmesi açısından da Peygamberimiz, insanlık tarihinde büyük bir mucize olarak kabul edilmektedir. İslâm'ın gerek Kitabı'nın gerekse Peygamberinin bu tarihi niteliği, bu son dinin en kesin ve en belirgin özelliğidir. Böylesi bir özellik hiçbir dinde yoktur. Yahudilik, Hıristiyanlık, Hinduzm ve Budizm gibi dinlerin hiçbiri, İslâm'ın taşıdığı bu mucizevi saflık ve arılığa sahip değildir.

İslâm'ın bir ikinci özelliği de, Peygamberimizin hayatının tarihi açıdan tam ve kesin olarak tesbit edilmekle kalmayıp, aynı zamanda kişiliğinin eşsizliği ve her bakımdan örnek bir insan oluşudur. İnsan faaliyetinin tek bir yanı yoktur ki Peygamberimiz bu yönden en güzel örneği sunmuş olmasın. Gerçek insan şahsiyeti, olgun insan karakteri açısından en soylu örnekleri bizlere O sunmuştur.

Kurtarıcı Ve Yön Verici Bir İnanç Buketi

İslâm'ın iman esasları altı temel üzerinde toplanmış bulunmaktadır :

a) Allah'ın varlığına ve tek olduğuna inanmak.

b) Meleklerine,

c) Allah'ın Hz. Adem'den başlayarak peygamberlerine göndermiş olduğu haberlere ve Kitaplar'a,

d) İlki Hz. Adem ve sonuncusu bizim Peygamberimiz olmak üzere, Allah'ın insanlığa gönderdiği bütün Peygamberlere,

e) Öldükten sonra dirilmeğe, yani toz toprak

haline geldikten sonra tekrar Allah tarafından canlandırılacağımıza, hayır ve şerrin onun takdiriyle vücudu geldiğine,

f) Ahiret gününe, yani kıyamet koptuktan sonra, insanların dünyada yaptıklarından sorguya çekileceklerine, karşılık olarak ya cennet veya cehenneme gideceklerine iman etmek.

İslâm'ın, müslüman olma ve İslâm'ı gündelik hayatta uygulama bakımından da beş temel esası vardır:

a) Kelime-i şehadet, yani Allah'dan başka ilah olmadığına ve Hz. Peygamberimizin Onun kulu ve elçisi olduğuna inanmak.

b) Günde beş vakit namaz kılmak.

c) Ramazan'da oruç tutmak.

d) Başkasına yardımcı olabilecek duruma gelenlerin, mallarının ve gelirlerinin yüzde iki buçuğunu zekât olarak vermek.

e) İmkânı olanlar için hayatında bir defa Hacc'a gitmek.

İmanın altı ve İslâm'ın beş şartı, İslâm'a din olarak kendi ayırıcı özelliklerini verir. Ama İslâm, yalnızca bir din değil, aynı zamanda başlı başına bir kültür ve kendine yeten bir uygarlıktır.

İslâm kültürü, ilim ve ahlâk prensipleri üzerine kurulmuştur.

Müslümanın hayat mücadelesine; ahlâkın, barışın ve ilerlemenin kurulması ve desteklenmesi yolunda aralıksız çaba anlamına gelen **Cihâd** adı verilir.

İslâm'ın sosyal düzeninin anayasası eşitlik, kardeşlik ve hürriyettir.

İslâm toplumunun temelinde yatan düşünce : sosyal, siyasî ve manevi bir eşitlik anlayışıdır.

İslâm'ın ekonomik düzenine kaynaklık eden temel prensip, Kur'an'da açıkça belirtilen şu ilahi buyruktur : "Ta ki (servetler) içinizde yalnızca zenginler arasında dolaşan bir şey olmasın!" (59- Haşr : 7). Bu arada şunu da belirtelim ki İslâm, kapitalizme olduğu kadar komünizme de karşıdır. İslâm, bu iki ekonomik sistem arasında ve dışında ılımlı ve gerçekçi bir yol izler.

Siyaset anlayışına gelince İslâm, hukukun üstünlüğü kuralını esas alan ve bunu gerçekten uygulayan tek dünya düzenidir. Bunun anlamı, bir diğer deyişle, şudur : İslâm kimseyi, devlet başkanını bile kanunların üstünde bir kişi olarak görmez.

İslâm'ın ortaya koyduğu dünya nizamı; insan eşitliği temeline dayanır. Kast, sınıf, kabile ve ırk ayırımını esas alan hiçbir üstünlük veya aşağılık düşüncesini kabul etmez.

İnsanlık tarihinde, dünyada ilk defa olarak, insan hakları bildirgesini yayınlamış ve tatbik etmiş olan tek din, tek nizam İslâm olmuştur.

III. BÖLÜM

TEK DİN VE TEK NİZAM

İSLÂM

İLÂHİ DÜZEN

Gerçek Bir Allah İnancı

İslâm en katıksız bir Allah inancı verir. Allah'a ortak koşmaya, O'na yardımcılar edinmeye izin vermez. Sakat bir Allah düşüncesini barındırmaz.

Bir müslüman, Rabbına gerçek adıyla seslenir : **Allah.** Tanrı kelimesi, gösterdiği varlık, veya varlıklar bakımından, dünyanın çeşitli dillerinde değişik kavram ve anlayışlara yol açar. Ama İslâm dininin insanlığa tanıttığı **Allah** tekdir, kendi zatı bakımından bölünme kabul etmez, eşi, oğlu veya kızı yoktur.

Eşsizdir yani hiçbir şey ona benzemez, ne doğmuştur, ne de doğurmuş. İlk olan da O'dur son olan da.Varlığının ne başlangıcı vardır, ne bitimi. Her şeye gücü yeter, her şeyi bilir, her yerde hazır ve nazırdır. Yaratandır, besleyendir, koruyandır. Adâleti tamdır. Güçsüze ve ezilene yapılan haksızlığın öcünü alandır. Çok esirgeyen, çok bağışlayandır. Şefkatlidir. Yol gösterendir, yar-

dım edendir, büyüklük yalnızca O'nundur, şanı yücedir, haktır, sahiptir. Kısacası bütün olgunluk ve yücelikleri kendinde toplamıştır.

Tanınmış İngiliz tarihçilerinden Gibbon, İslâm'ın Allah anlayışından şu sözlerle bahseder :

«Hz. Peygamber'in ilan ettiği iman esasları şüpheden ve karmaşıklıktan ve sır taşımaktan tamamen uzaktır. Kur'an, Allah'ın tek oluşuna en büyük şahittir.

Mekke'de dünyaya gelen son Peygamber küçüklüğünden itibaren, sonlu olana, kalıcı olmayana ve birgün sönmeye mahkum şeylere tapmanın saçmalığını görerek, ne putlara tapmıştı, ne güneşe, ne yıldızlara, ne de insanlara. Aklının yorulmak bilmez çabasıyla kısa zamanda bütün bir evrenin gerçek yaratıcısını buldu. Belli bir şekli, bilinen bir yeri, soyu ve benzeri bulunmayan içimizden geçen en gizli düşüncelerden bile haberdar, kendi kendisiyle var olan ve varlığı için kimseye muhtaç olmayan hakiki Allah'ı buldu. Hem manevi hem de aklî bütün olgunlukların kaynağı, başlangıcı ve sonu olmayan Allah'a bağlandı, O'na güvendi ve O'na taptı. Kur'an yorumcuları (müfessirleri), Hz. Peygamber'in iman ettiği bu Allah ve sonsuz yüce gerçekler hakkında en küçük ayrıntılarına varıncaya kadar açıklamalar yapmışlardır.

Felsefe yoluyla Allah'ın varlığını bulmuş ve inanmış olanların, Müslümanların sade ve herkes tarafından anlaşılabilen nitelikteki imanlarını kabul etmeleri gerekir.»

Evren ve İnsan Türünde Birlik :

İslâm'a göre, Allah'ın birliğinden, evrenin yani yaratıkların birliği çıkar. Bundan da evrendeki bütün yaratıkların planlandığı asıl gaye ve hedef birliği doğar. Kısacası bütün bir evren ahenkli bir şekilde ilahi düzenin bir yürüyüşü olur.

İslâm, bütün insanlığa organik bir bütün olarak bakar. Aynı anne ve babadan üremiş bir büyük aile olarak kabul eder. Dünyada görülen ırk, renk, dil ve ülke gibi farklılıklar, bir grubun diğerine baskı yapmasına ve üstünlük iddia etmesine yeterli sebep değildir. İnsanlar arasında yalnızca bir tek fark tanır İslâm : Manevî ve ruhî plandaki dindarlık ve dürüstlükte üstünlük. **Takva** adı verilen bu farkın bir değeri vardır, yalnızca.

İslâm üzerinde geniş araştırmalar yapmış olan tanınmış İngiliz tenkitçisi Prof. H. A. R. Gibb şunları söyler :

«... İslâm, dünyanın çeşitli ırkları arasında görülmedik bir işbirliği ve anlayış getirebilmiş tek dindir. İslâm'ın dışında hiçbir din ve hiçbir düzen, toplumda böylesi bir eşitlik, kanun önünde, çalışma ve kazanmada eşit haklar sağlayamamıştır. Hakim olduğu bunca ırkı aynı çatı altında, eşit kurallara bağlı olarak toplayabilmiş bir başka inanç sistemi ve devlet düzeni daha gösterilemez. Eğer Doğu'nun ve Batı'nın büyük toplumlarını bir işbirliği içinde toplamak ve aralarındaki ayrılıkları ve geçimsizlikleri gidererek bir araya getirmek çabasına girişilmek isteniyorsa, bu konuda mutlaka İslâm'ın arabuluculuğu gerekecektir.»

(Whiter Islam, s. 379)

İlk ve Son Din :

İslâm'a göre, insan aklı ne derece güçlü ve etkili olursa olsun belli sınırların ötesindeki gerçeklere ulaşamaz. Bu yüzden de gerek bazı verilerden (donnée) yola çıkan ilimler olsun, gerekse deneye dayanan ilimler olsun, insanlığa asıl gerçeği veremez ve bu gerçeğe dayanan kesin bir hayat düzeni sunamazlar.

Aklın, ilmin ve felsefenin sunmaktan aciz olduğu kurtarıcı gerçeğin, biricik yol göstericisi ilahi kaynaktır. Zaten bu ilahi yol göstericilik, ta ilk insanın dünyaya ayak bastığından beri insanlığa bizzat peygamberler aracılığıyla sunula gelmiştir. Allah insanlara elçilerini göndermiş ve onlar yoluyla da kurtuluş yollarını iletmiştir. Hepsi de aynı kaynaktan geldikleri için, vahye dayanan bütün dinler birdir. Bu yüzden ilk insan olan Hz. Adem'in dini İslâm olduğu gibi, son Peygamber olan bizim Peygamberimize gönderilen din de yine İslâm olmuştur.

Allah'ın elçileri her ülkeye ve her topluluğa, kendi sınırlı alanlarında görev yapmak üzere, tarih boyunca durmadan gelip gerçekleri açıkladıladılar. Gönderilen bir Peygamberin getirdiği ilahi rehberlik, kendisi dünyadan ayrıldıktan uzun zaman sonra, yavaş yavaş kayboldu ya da insan eliyle çeşitli değişikliklere uğradı. Yeni Peygamberler, ilahi gerçekleri yeniden getirdiler. Bu tarih boyunca durmadan böyle devam etti. Bir yandan da insanlık çocukluk çağından, olgunluk çağına doğru ilerledi durdu. Sonunda tam erginlik ve

olgunluk çağına geldiğinde, artık insanlık belli bir derleniş ve toparlanış içine girmiş, en uzak kesim ve yörelerdeki insanlarla bile alaka kurabilecek güce gelmiş oldu. İşte bu yüzden, bölge bölge, ülke ülke, millet millet seçilerek gönderilen peygamberler yerine, yedinci yüz yıldan itibaren, bütün insanlığı kucaklayan, mükemmel, son ve kesin, aynı zamanda bütün çağlara hitap edebilen ilahi mesaj gönderildi.

Bütün evvelki haberleri ve vahiyleri kendisinde toplayan ve Allah tarafından tarih boyunca insanlığa gönderilen dinlerin birliğini savunan bu son mesaj, son haber İslâm olmuştur. Geçmişi ve geleceği içinde taşıyan bir Kur'an armağan edilmiş ve insanlığın kurtarıcı önderi bizim Peygamberimiz son Peygamber olarak gönderilmiştir.

İslâm'ın takdim ettiği bu yüce gerçekten hareketle, Hz. Adem'den bu yana Nuh, İbrahim, Musa ve İsa gibi Allah tarafından gönderilen bütün peygamberlerin, biz müslümanların da peygamberleri olduklarını söyleyebiliriz. Bizim peygamberimiz, bu elçiler zincirinin son halkasıdır. Vahiy yolu kendisiyle kapanmıştır. Allah tarafından gönderilmiş bütün Kitaplar da yine bizim kutsal kitaplarımızdır. Yalnız biz müslümanlar sadece Kur'an'ı kaynak olarak alırız. Çünkü eski ilahi Kitapların değişikliğe uğramaları bir yana, Kur'-an ta ilk insanın dünyaya gelişinden beri kurtuluş yolunu seçmiş olanların uydukları ve kabullendikleri İslâm dinini ilk saflığı ve kutsallığı içinde kendisinde toplamış bulunan tek güvenilir Kitaptır.

Kadına Verilen Değer :

Erkekle kadının dünya işlerinde ve görevlerinde bazı farklılıklar taşımış olması, bazı doktrinlerin ve bir takım batıl dinlerin kadını, erkekten apayrı bir yaratık gibi görme, onu aşağı bulma ve kendisine karşı insanlık dışı bir tavır takınmalarına sebep oldu.

İslâm, bu sakat anlayışın kesinlikle karşısına çıkar. Kadınla erkeğin aynı özden, aynı kaynaktan geldiklerini, bu yüzden de aynı insanî haklara sahip olduklarını söyler. Erkekle kadının görevleri ve yararları, birbirinin tersi olmadığını, aksine birbirinin tamamlayıcısı olduğunu öğretir.

Erkekle kadın arasındaki tabii ilişkiler, her bakımdan, sevgi ve ahenk temeline dayandırılmıştır. Bu uyum sağlanmadıkça, insanlığın ilerlemesine ve gelişmesine imkan yoktur.

Sınıfsız Bir Toplum :

İslâm'ın hedefi, çıkar çatışmalarının önünü alarak, sınıfsız bir toplum kurmaktır.

İktisat konusunda İslâm, servetin belli ellerde, mutlu bir azınlık arasında toplanmasını yasaklar. Koyduğu kanunlar ve gelirtirdiği kurumlar aracılığıyla, işbirliğini sağlayabileceği yeteneklilik ahengine dayalı bir topluluk oluşturmak ister.

Dünya siyaseti bakımından İslâm, doğruluğu emreden, dürüstlüğü savunan bir millet kurar.

İslâm devleti, bir refah devletidir. Bu devlette

hakimiyet Allah'ındır. İdare edenler, O'nun buyruklarına ve kanunlarına göre idare ederler. Devlet başkanı da dahil hiçbir kimseye dokunulmazlık, ayrıcalık veya kanundan üstünlük hakkı tanımaz. Tam ve eksiksiz adalet, İslâm'ın parolası, doğruluk ise tek hedefidir.

İslâm ahlâkının taşıdığı yüce prensipler, İslâm düşmanlarını bile hayran bırakmıştır. Bunlar arasında Herbert George Wells (1866 - 1946) şöyle der :

«İslâm, dünyada kendisinden önceki toplumlarda oldukça yaygın olan sosyal adaletsizlikleri silip atan, zulümleri ortadan kaldıran yepyeni ve dipdiri bir toplum meydana getirmiştir.» **(Outline of History**, s. 325)

H.A.R. Gibb ise yukarıda sözü edilen eserinin 378. sayfasında şunları yazar :

«İslâm, günümüz Batı dünyasının içine sürüklendiği aşırı uç doktrinler arasında, ılımlı bir yol izler ve dengeyi elinde tutar. Hem Avrupa'ya özgü kapitalist anarşiye, hem de Rusya komünizminin insanları zorladığı kışla disiplinine karşı çıkan İslâm, şimdiye kadar, ne günümüz Avrupa'sının ne de bugünün Rusya'sının temel özelliği ve değişmez düşüncesi olan ekonomik ve maddeci hayat anlayışı karşısında bükülmeden, yenilmeden dimdik ayakta durmuştur.»

Fransa'nın tanınmış İslâm araştırıcılarından Prof. Louis Massisgnon da şu gerçeği dile getirir :

«İslâm'ın üstün yanlarından biri de gerçek bir eşitliğin savunucu olmasıdır.... İslâm, burjuva

kapitalizmi ile Bolşevik komünizmi arasında, kendine özgü orta bir yol izler.»

İslâm Vicdana Hapsedilmiş Din Değildir :

İslâm, kişiyi madde ve manasıyla bölünmez bir bütün olarak görür. Bu yüzden din işleri, dünya işleri diye bir ayırım yapmaz. Hem dünya hem de din işleri ilahi kanunlara bağlı olarak yürütülür. Bir müslüman, gerek özel hayatında gerekse toplumdaki ilişkilerinde, tamamen Allah'ın istediği, biçimde bir hayat sürmeye çalışan kimsedir.

Karşılaştırmalı dinler tarihi araştırıcısı Dudly Wright, bu konuda şunları tesbit etmiştir :

«İslâm yalnızca bir inanç ve bazı dinî ibadetlerden ibaret bir din değildir. İslâm yaşanılması gereken bir hayattır. Kur'an'da günlük hayatın pek de önemli görünmeyen en küçük ayrıntıları konusunda bile emirler ve yasaklar bulunur. Ama Allah'ın iradesine bağlı olarak yaşanması gereken bir hayat gerçekleştirilmek istendiğinden, bu tür emir ve yasaklar aslında son derece önemlidirler.

Her şeyi ile Allah'a bağlanmak, bütün hal ve hareketlerinde Allah'ın istediği davranışlarda bulunmak ve Allah ile olan bağını git gide güçlendirmek, müslümanın gayesi budur. Gerçek bir müslüman, beşikten mezara kadar, Allah için, yalnız ve yalnız Allah için yaşar.»

İslâm kelimesi, teslim olmak ve boyun eğmek anlamına gelir. Dini bir terim olarak, Allah'a her bakımdan teslim olma anlamını ifade eder. Bu açıdan müslüman evrenle ahenk ve uyum içinde

yaşar. Çünkü tabiat Allah'ın iradesine tümüyle bağlı olarak hareket eder. Yalnızca insan bu tabiatın dışında kalabilir. Çünkü kendisinin bir hürriyeti vardır. İyi veya kötüyü tercih etme kabiliyeti vardır. Ama insan kendi hür iradesiyle İslâm'ı seçmeli, müslüman olmalıdır. Bu en doğru seçimi yapmakla insan, Allah'ın diğer yaratıklarıyla birleşmiş, onlarla ahenk kurmuş, kısacası gerçek müslüman olmuş olur.

İslâm'ın bu yönü üzerinde uzun zaman düşünmüş olan, tanınmış Alman şair ve düşünürü Goethe (1749 - 1832) bir şiirinde şöyle der :

«Nearrisch, dass jeder in seinem Falle;
Seine besondere Meinung priest!
Wenn Islam Gott ergeben heisst,
Im Islam leben und sterben wir alle.»
Herkes kendi düşüncesinin esiri olmuş,
Gerçeği kavramadan hep kendi inancını över,
İslâm'sa gerçeği gösterir : Allah'a teslim oluş.
İslâm içinde yaşar, müslümanca ölürüz bizler.

Ahenkli Disiplin :

Yukarıdaki sözlerimizle belirttiğimiz ve Kur'an'ın açıkça gözlerimizin önüne koyduğu gibi, müslüman olmak demek, insanlığın gerçek özüne bağlı kalarak tabiatla uyum içinde yaşamak demektir. Bu yönden ele alınınca İslâm, Allah'ın bütün yaratıklarıyla ahenk içinde olmak ve tabiattan kopmadan hayat sürmek anlamına gelir.

Allah'a bütünüyle bağlanış ve boyun eğiş, Allah'ın yarattığı diğer varlıklarla uyum içinde

yürüyüş kavramları, bizzat gerçekleştirildiği zaman, en güzel disiplin kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Böylelikle İslâm, en üst derecede bir disiplini, en güzel ve en sade yollarla, sağlamış olur.

Daha önce de sözünü ettiğimiz H. G. Wells, First and Last Things adındaki eserinde şunları yazar :

«İslâm'ın barış ve savaş konusundaki tutumunun, insanlar için bu dini en yüce ve en şerefli bir din haline getirmiş olduğundan kesinlikle eminim. İslâm'ın formülleri değilse bile, bizzat ruhu çağdaş dünyamızı baştan başa sarmış bulunmaktadır. Açıkça iddia edebilirim ki İslâm'ın tanıttığı yüce Allah'a yürekten ibadet, kesin kanun ve nizamının hükümran olmasına çalışma konusunda gereken yapıldığı zaman, insanlar kurtuluşu bulmuşlar ve yine de bulacaklardır.»

Alman oryantalistlerinden Friedrich Delitzsch ise, bir müslümanın Allah'a olan tam bağlılığı neticesi, felaket anlarında insanlığa örnek olacak bir sabır ve tahammül gösterdiğini; hayran bırakacak bir ruh gücüyle, en feci kazalara bile göğüs gerip dayandığını yazar. (**Die Welt des Islam,** s. 28)

Doğruluk ve Ilımlılık :

Hak kavramı, İslâm'ın ruhunu meydana getirir. İslâm'ın koyduğu dünya nizamını bu kavram doldurur. Doğruluk, İslâm ahlâkında, müslüman karakterinin temelini oluşturur. Sadece ahlâkî bir değer olarak da kalmaz, aynı zamanda

hak, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de geçen isimlerinden biridir. Peygamberimiz de hakkın taşıyıcısı, doğruluğun getiricisi olarak tanıtılır. Hakikatin, doğruluğun, dürüstlüğün üzerinde durulmuş ve öldükten sonra bile, bu kavramlara göre ceza veya mükâfat verileceği belirtilmiştir.

İslâm son derecede arılık ve ılımlılık dinidir. Bazı dinler gibi yalnızca ruh ve gönül temizliğiyle yetinmez, insan kişiliğinin gelişmesinde büyük katkısı olduğu için bizzat beden temizliği üzerinde de ısrarla durur.

İslâm, insanın bütününü ele aldığı için, hem bedene hem ruha, hem de her ikisine birden zararlı olacak her türlü yiyecek ve içecekleri de yasaklar.

Zararlı şeyleri yasaklarken de yalnızca şarap, uyuşturucu madde gibi şeylerle kalmayarak, insanın sağlıklı gelişmesine engel olacak bazı besin maddelerini de bu yasakların içine alır.

Bütün bunlardan başka İslâm, her türlü kötü düşünceleri, duyguları ve davranışları da yasak ederek, bunlardan uzak kalınmasını ister.

Güzellik ve Akıl Yolu :

Diğer bazı dinlerin aksine, İslâm dünyayı horgörmez ve hiçbir temel değeri inkar etmez. İslâm, insanın bütün yetenek ve kabiliyetlerini olumlu ve belirli şekilde geliştirmesine imkan veren Allah'ın insanlığa armağan ettiği tek dindir.

Estetik, kültür, hal ve harekette güzellik, İslâm ahlâkının ve manevî prensiplerinin ışığı ve

teşviki altında, müslümanca yaşayışın önemli bir kısmını meydana getirir. İslâm'da güzellik anlayışı, müslümanın bütün davranışlarına ve hatta evrenin kurulu düzenine kadar uzanır. Sevgili Peygamberimiz bir hadisinde şöyle buyurmuştur : «Allah güzeldir, güzel olanı sever.»

Düşüncede, sözde, harekette ve bütün faaliyetlerinde güzellik ve güzeli arayış, İslâm'ın ülküsüdür. İslâm, manevî ahlâkî sınırları taşmayan, kötülüğe ve kötü düşüncelere yol açmayan sanat eserlerinin yapılmasına izin verir.

İslâm'ın sanat konusundaki ilkesi, **sanat için sanat** değil,**hayat için sanat**'tır. İnsan hayatının hem akılcı hem ahenkli gayesi olan ahlâkî bütünlükle maddi güzelliğin gerçek kaynaşması ancak bu şekilde sağlanabilir.

İslâm, aklı insanın temel özelliği, diğer yaratıklardan kendisini ayıran bir üstünlük ve Allah'ın en büyük ihsanı olarak görür. Kur'an, sosyal ve tabii olayları düşünmek, Allah'ın ayetlerini ve buyruklarını anlamak ve uygulamak için, insanı tekrar tekrar aklını kullanmaya davet eder. Böylelikle, bir müslümanın gündelik hayatında önemli yer tutan kişisel görüş ve düşünüşe gereken değeri vermiş olur.

Düşünce çabası ve fikri çalışmalar, İslâm'da insan hayatının en soylu uğraşılarından biri olarak görülür. Bunun için, ilim öğrenmek ve ilme koşmak, her erkek ve kadın müslümana görev olarak verilmiştir.

Yanlış İnanışlara Karşı :

İslâm tam anlamıyla akla dayanan bir dindir. Akla yer vermeyen, gözü kapalı bir imana çağıran ve esrarengiz inançlar sunan dinlere ve insan aklını karıştıran ibadet ve ayinlere karşı çıkar.

İslâm'daki akılcı tutumdan, yanlış inançların ve sapık düşüncelerin İslâm'da yer almadığından bahsederken, Godfrey Higgins şunları yazar :

«Bu dinde azizlerin resimlerine, ikonlara ve kutsal tablolara yer yoktur. Amelsiz, ibadetsiz, yalnızca imanın yeterli olacağını kabul etmez. Tam ölüneceği an tövbe etmenin faydasına inanmaz. Günah çıkartmaya, günahların papazlar tarafından bağışlanmasına, Hıristiyanlıktaki kulaktan kulağa günahlarını itiraf etme gibi bir dinin müminlerini önce ahlâkî bozukluğa ittikten sonra, tekrar din adamlarının kucaklarına atan, en sonunda da bizzat din adamlarını bile yoldan çıkaran doktrinlere İslâm şiddetle karşı çıkar. İslâm'da yoktur bunlar. İslâm, ne anası, ne babası, ne sırları ve gizlilikleri olmayan ve mucizeler içinde karmaşık bir duruma sokulmayan sade bir Allah inancına çağırır. Son Peygamber'in yalnızca Yaratıcıya dönülmesi ve sadece O'na ibadet edilmesi için gönderilmiş bir insan olduğunu ilan etmesi, İslâm dininin ne derece sade ve özlü bir inanç sistemi tasıdığını göstermeye yeter.» **(Apoloy for Muhammed)**

Çaba ve Dengeli Gelişme :

İslâm insanın her bakımdan gerçek mutlulu-

ğu bulabilmesi için çok açık ve oldukça anlaşılır bazı prensipler verir ve bunların tatbikini ister. Bu bakımdan, anlaşılmaz, karmaşık ve içinden çıkılmaz formüller sunan dinlerle hiçbir benzerlik taşımaz. İslâm'ın temeli sadeliktir. En büyük özelliği de akla yatkın ve mantıkî oluşudur. İman ile ibadete lâyık oldukları değeri verişi bundandır. Sihirli ve sırlı reçeteler taşımadığı için, en gerçekçi yolu izleyerek, bir yandan imana gereken önemin verilmesini isterken, öbür yandan da iş ve çalışmayı da içine alan ibadete çağırır.

Kur'an, insanlığın gerçek kurtuluşu aramasından bahsederken, bütün dikkatleri **tam ve sarsılmaz bir iman** ile **iyi ve hayırlı iş ve çalışmanın** yapılması üzerinde toplar. Böyle bir imanın, asıl ve temel; iyi işlerin gerçekleştirilmesinin ise, bu imanın sonucu olduğunu öğretir.

Müslümanca bir hayat, gerçek kurtuluş ve mutluluğa erme hayatıdır. İnsanın gizli yetenek ve kabiliyetlerini geliştirme, gün ışığına çıkarma hayatıdır. Bu yüzden bir müslüman, durmadan çalışma ve çaba gösterme zorundadır. Fakat müslümanın bu çabası ve ilerleyişi, İslâm ahlâkının kontrolü ve ilahi rehberliğin aydınlattığı yolda olmalıdır. Bu ilerleyişin temeli ahlâk, en büyük özelliği ise dengeli oluştur. Müslümanın ileriye dönük atılımından hayatın bütün maddi, manevi, aklî ve estetik yönleri tam bir uyum içinde bulunur.

İslâm'ın bu dengeye dayanan özelliği ve ilham ettiği ilerleme çabasından hayranlıkla söz

ederken, tanınmış İslâm araştırmacısı H.A.R Gibb şu sonuçlara varır :

«İslâm, günümüzün Batı dünyasında görülen aşırı uç kutuplar arasında halâ dengeyi kurabilecek bir güce sahip bulunmaktadır.. İslâm'ın bu dengeci tutumundan faydalamanın çarelerine bakılmalıdır. Çünkü Avrupa'da kültür ne derecede gelişme göstermiş olursa olsun, İslâm'da bulunan ve yalnızca İslâm'a özgü olan anlayış ve itici güçlere sahip olmadan, kurtarıcı bir rol oynaması imkansızdır.» (Whither Islam, s. 379)

İslâm'la Güçlenen ve Gelişen İlim :

İslâm'ın dışındaki dinler, ilim karşısında korkak, kuşkulu, hatta düşmanca bir tavır takınırken, İslâm ilme teşvik edici, zorlayıcı ve sevdirici bir tavır takınır.

İslâm'ın istediği ilmi araştırma ve gelişmeler, geçici zevk ve eğlencelere karşı aşırı bir hoşgörü getirmek ve diğer insanlar üzerinde mutlak bir egemenlik kurmak için olmamalıdır. Tam aksine, Allah'ın yarattıklarından elde edilen bilgilerle Allah'ın yüceliğini bulma, O'na yaklaşma ve bağlanma ve tabiat kuvvetlerini kontrol altına alarak insanlığın yararına çalışma yolunda gerçekleştirilmelidir.

Günümüz Avrupa'sının tek bir yönü bile yoktur ki orada İslâm'ın ve İslâm kültürünün keskin izlerine rastlanılmasın.

Robert Briffault şunları yazar :

«Günümüz Avrupa'sının gerçekleştirdiği ge-

lişmelerinin hangisine bakarsanız bakın, bunların temellerinde mutlaka İslâm kültürünün izlerini bulursunuz. İslâm kültürü özellikle fizik ilimleri ve ilim anlayışında en büyük etkisini yapmıştır. Bugünkü dünyanın eriştiği bu gücün ve bu ilmi zaferin kaynağını bu ilimler ve bu ilim anlayışı meydana getirmiştir.

Bizim ilmimizin, müslümanların ilmine olan borcu, devrim yapan, hayretten donduran bilimsel kuramların ortaya çıkışında değildir; İslâm kültürüne ilmin borcu bu kadarla kalmaz; varlığını, varoluşunu, hayatını borçludur İslâm'a.

Eskiden dünyamızın bilimsel bir niteliği yoktu. Hiçbir şey bilime dayandırılmıyordu. Helen medeniyetinin astronomi ve matematiği, yeterli bir ortam bulamamış ve bir ithal malı olarak kalmıştı, eski Yunan kültüründe. Eski Yunanlılar, gerçi, bu ithal malı ilmi sistemleştirdiler genelleştirdiler ve teoriler haline getirdiler. Ama sabırlı bir araştırma ve inceleme yöntemi, pozitif bilimleri derleyip toparlama, ince ilmi metodlar, ayrıntılara inen ve aralıksız sürdürülmesi gereken gözlem ve deneye dayanan çabalar, Eski Yunan uygarlığının karakterine bütünüyle yabancıydı.

Eğer bugün Avrupa'da ilim denilen bir şey varsa, bu ilim, eski Yunanlıların tamamen habersiz oldukları ve bütünüyle yabancı kaldıkları yepyeni bir ilim anlayışının sonucu olarak vardır. İnceleme, araştırma ve deney metodlarının, gözlemin, ölçmenin ve matematiğin yeni bir ruhla ele alınmış olmalarının neticesidir. Bu ruh ve bu me-

todlar ise, Avrupa'ya müslümanlar tarafından getirilmiştir...

Deney metodunun bulucusu ne Roger Bacon'dır ne de onun gibiler. Bacon olsa olsa, Müslüman ilmini, Hıristiyan Avrupa'ya tanıtmış kişilerden biri olabilir. Hem zaten kendisi bile, Arapçanın ve bu yolla da İslâm ilminin öğrenilmesinin, kendi çağdaşları için, gerçek bilgiye kavuşmanın tek yolu olduğunu öğütlemekten bir an bile geri kalmamıştı.

Deney metodunu ilk önce kimin ortaya koyduğu konusundaki tartışmalar boşunadır. Doğuş yerinin Avrupa olduğu hususundaki çok iddialar, Batı uygarlığının kaynaklarının tamamen yanlış tanılmalarına sebep olmaktadır. Gerçekler ortadadır : Müslümanların buluşu olan deney metodu, Bacon zamanında oldukça yaygınlık kazanmıştı; Avrupa'nın bir ucundan öbür ucuna, büyük bir özenle zaten uygulanılmaya çoktan başlamış bulunuyordu...

İlim, İslâm uygarlığının modern dünyaya yaptığı en önemli yardım ve en paha biçilmez armağanıdır...

Avrupa'yı yeniden hayata kavuşturan yalnızca bu İslâm ilmi de değildi. İslâm medeniyetinin çok yönlü ve çok çeşitli etkileri, Avrupa dünyasına ilk aydınlık ufukları sezinleme ve örten perdeleri aralama fırsatı vermiştir. **(Making of Humanity,** s. 190-202)

Tanınmış bir diğer araştırıcı H. G. Wells, modern dünyanın, ilim metodunu Lâtinler'den değil,

tam aksine bizzat Müslümanlardan almış olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır.

Ortaçağ'dan itibaren kökleşen İslâm düşmanlığı yüzünden, Batı uzun zaman, Müslümanların üstünlüklerini ve değerlerini gizleme yoluna gitmiş ve gerçekleri itiraf etmekte oldukça yavaş davranmıştır. Fakat zamanla gerçekler kendiliklerinden gün yüzüne çıkmışlardır. Sonunda, yukarıda gördüğümüz gibi, Müslümanların Batı'ya yalnızca ilim anlayışını değil, ilim metodunu da öğretmiş oldukları herkesçe kabul edilmiştir.

Müslümanlar'a gelince, onlar bu ilim anlayışını Kur'an'dan almışlardır. Bu konuda Stanislas Guyard görüşlerini şöyle açıklar:

«Eski Dünya, yedinci yüzyılda ölüm döşeğindeydi. Onun damarlarına yeni bir kanı, Müslüman fetihleri akıttı... Son Peygamber, yeni kültürün kaynağı ve hareket noktası olan Kur'an'ı müslümanlara verdi çünkü.» **(Encyclopédie des Sciences religieuses**, cilt. 4, s. 501)

Kur'an'dan söz ederken, Dr. A. Bertherand, İslâm düşmanlarını yeren bir dille şunları yazar:

«İslâm'a düşman olanlar, bu eşsiz Kitab'ı okuyup üzerinde düşünsünler! Her ayetinde, putatapıcılığa ve maddeciliğe amansız bir hücum bulacaklardır. Hz. Peygamber'in, müslümanların dikkatlerini ve düşüncelerini, göz kamaştırıcı harikalara, evrenin sırlarla yüklü olaylarına nasıl çektiğini, nasıl yöneltttiğini anlayacaklardır...

Kur'an'ın öğütlerine kulak vermiş olanlar,

-şu incelememiz boyunca ispat ettiğimiz gibi- o gün için insanı şaşırtan ve hayran bırakan bir medeniyetin kurucuları olmuşlardır.» **(Contribution des Arabes au Progrés des Sciences Médicales,** s. 6)

Emmanuel Deutsch ise, şu gerçekleri haykırır:

«Müslümanlar Avrupa'ya, Kur'an'ın yardımıyla ışık tutmak için geldiler... Çevrelerini kat kat karanlıklar sarmışken, onlar yalnız başlarına, Doğu'da olduğu kadar, Batı'da da felsefe, tıp, astronomi ve musiki sanatını öğrettiler. Çağdaş ilmin temellerini attılar. Granata'nın düştüğü güne ise, bize sonsuza dek gözyaşı döktürdüler.»

Emek Kutsaldır :

Namuslu yollarda verilen her emek İslâm'da kutsaldır. İnsanlığın ilerlemesinin can damarını oluşturur böyle emek.

Kur'an bunu çok açık bir dille verir :

«İnsana çalışmasından başka bir şey yoktur.» (53-Necm : 39)

Peygamberimiz'in bu konudaki pek çok hadisi arasında birisi şöyledir :

«Çalışan kimse, Allah sevdiği kuldur.»

Bu yüzden İslâm'da, tembellik ve uyuşukluk günah kabul edilirken, çalışkanlık bir erdem olarak kabul edilmiştir.

Mutluluğa Götüren Ahlâk :

Ahlâk ilminin temelini İslâm, ilâhî iradeye boyun eğiş kuralına dayandırır. Ahlâk ülküsü

olarak da insanlığa, Yüce Allah'ın üstün niteliklerini örnek verir. Zaten Peygamberimiz durmadan bizi bu ilâhî yöne çağırmış ve bizlere «Allah'ın ahlâkıyla, aklâklanınız!» diyerek en ulu modeli sunmuştur.

Sir Richard Gregory, ahlâk konusunda şunları söyler:

«Dinî ahlâkın en yüce hali, insanın davranışlarını tamamen Allah rızası doğrultusunda düzenlemesidir. Allah'ın emir ve yasaklarına tam ve kesin bir şekilde bağlanarak hareket etmektir... Bu bağlılık, ahlâkî bir yaşayış biçiminin, içten ve seve seve kabulünün sonucu olmalıdır. Böylesi bir davranış, Allah'ın diğer yaratıklarıyla da uyum içinde yaşamayı sağlamış olur. İnsandan sökülüp atılması imkânsız olan bedeni veya maddi karakterin, bazı sınırlamalara boyun eğdirilmesi neticesinde velilik ülküsüne erişilebilir. Velilikte ise, asıl gaye doğruluk ve dürüstlüktür. İnsan hayatında bu yüce mertebeye ancak dinî ahlâkla erişebilir. İnsanın Allah'ın istediği biçimde hareket etmesi, dünya ve ahiret mükafatından çok, Allah'ın rızasını, sevgisini kazanmak amacına yöneliktir. Dinî ahlâkın savunduğu ve öğütlediği bu soylu davranış çizgisi, insanı, insanca tavır ve hareketlerde, en yüce doruklara, en asil ülkülere götürür.» **(Religion in Sciense and Civilisation,** s. 63)

Gerçek Barış ve Kurtarıcı Savaş :

Selâm, sözü, barış ve güven anlamına gelir.

İslâm kelimesi de aynı kökten gelme bir sözcüktür. Bu yüzden selamet veya kurtuluş kavramı, İslâm kelimesinin özünden bir parçadır. Gerçekten de selamet veya kurtuluş kavramı, İslâm dininin her emir ve yasağının özünü oluşturur. Zaten Allah'ın güzel isimlerinden biri Kur'an'da **es-Selâm** olarak geçer; bu ise, kurtuluş ve mutluluk kaynağı anlamınadır.

Bir müslümanın selâmı, **barış ve güven üzerinize olsun** anlamına gelen **Es - Selâmâ Aleyküm'**-dür. Doğru ve dürüstçe hareket eden bir kimsenin dini rütbesi **barış ve kurtuluş ocağı** anlamına gelen **Dâr'us - Selâm**'dır. Kur'an da, bütün insanlığı işte bu barış ve kurtuluş ocağına veya selamet yurduna çağırır.

Bu yüce gerçeklerden ötürüdür ki bir müslümanın hayatını dolduran ülkülerden biri, her bakımdan ve her yönden, bu selamet veya kurtuluşa erişme ülküsüdür. Bir müslümanın kendisinin bu barışa kavuşması, bunu ahenkli bir şekilde gerçekleştirmesiyle olur. Diğer insanlarla barış veya selamette olması, onlara karşı iyi niyet beslemesiyle sağlanır. Allah'a karşı barış içinde olması ise, Allah'ın emir ve yasaklarına tam anlamıyla uymasıyla temin edilir.

İslâm'ın barış ve kurtuluş kavramı, bir ütopya, bir hayal değildir. İslâm her açıdan son derece üstün pratik bir dindir. Yüce bir mücadele dinidir. Bu bakımdan, pratik olmayan veya uygulanması imkansız olan bir davranışı emretmez.

Milletlerarası ilişkilere gelince, İslâm aslında

barışçı yolu öğütler. İslâm'ın özünde yatan da budur. Ama bizzat barış ve adaletin korunması için başka çıkar yol kalmamışsa, bütün barış yolları tıkanıp savaştan başka çare kalmamışsa, o zaman İslâm müslümanların savaş yapmalarını ister.

İslâm'ı kötü ve kan dökücü bir din olarak tanıtmak isteyenler, en çok İslâm'daki **Cihad** kavramına çatmışlar ve bunu İslâm tarihindeki harblerle şu veya bu şekilde bağlı göstermeye çalışarak yermeye uğraşmışlardır. İslâm'daki **Cihad** kavramı, aslında, mücadele anlamına gelir ve iki tür cihad vardır :

a) İnsanın bayağı arzularına karşı çıkarak, yüce faziletlere ve üstün niteliklere kavuşmak için kendi kendisiyle yaptığı mücadeledir. Cihadın en zor, en çetin, fakat en yüce şeklidir bu.

b) Toplum açısından, topluma yönelen saldırıları bertaraf etmek ve şer kuvvetlerini geri püskürtmek için yapılan cihad. İşte müslümanların topluca yaptıkları savaş budur.

Bu toplu savaş veya cihad ise, ya bir saldırıyı önlemek ve müslümanları korumak için yapılır, ya da İslâm'ın yayılmasına ve diğer ülkelerdeki müslümanlara, müslümanca yaşamalarının sağlanmasına yardımcı olmak için yapılır. Zulüm ve baskı altındaki insanlara İslâm'ın adaletini götürmek de Cihad anlayışında yer alır.

İslâm'da savaş, özü bakımından bir savunma savaşıdır. İnsanlığı kötülüklerden, zulümlerden,

baskı ve sömürülerden kurtarıp Allah'ın yüce adaletine kavuşturmak için yapılır. İnsanın insan tarafından kul, köle edilmemesi için bu savaşa başvurulur. İslâm'da savaş, insanın en yüce taraflarını müdafaa, insan haysiyetini koruma savaşdır.

Öbür yandan İslâm savaş hukuku, İslâm dışındaki milletlerin şimdiye kadar gerçekleştirememedikleri ve İslâmı kabullenmedikçe gerçekleşmesinin imkânsız olduğu en yüce ve en üstün kanun ve kurallar getirmiştir.

O. Houdas adındaki bir yazar şöyle demektedir :

«Kur'an şöyle buyurur : «Sizinle savaşanlarla, Allah yolunda siz de savaşın! Fakat haksız yere hücum etmeyin! Çünkü Allah haksız yere hücum edenleri sevmez.» (2-Bakara : 190) ...... Cihad, İslâm'a yönelen saldırılardan korunmak için yapılmalıdır. Artık bir kere savaş sona erince, müslümanlar yenilen milletlere, onların hukuk kurallarına ve dini inançlarına karşı büyük bir hoşgörü ile davranırlar.» **(La Granda Encyclopédie,** c. 20, s. 1006)

Bir başka yazar, E. Alexandre Powel de şunları yazar :

«Müslümanlar, yaptıkları fetihlerde o kadar hoşgörülü davranmışlardır ki, bu durum, Hıristiyan milletleri hem şaşkınlığa uğratmış, hem de utandırmıştır.» **(The Struggle for Power in Moslem Asia**, s. 48)

Sevgi ve Kardeşlik Yolu :

İslâm, sevgi ve kardeşlik dinidir. Kur'an'ın İslâm'a girme ve kabul etme konusundaki emri açıktır. Bu emirde Kur'an zorla müslüman etmeyi kabul etmez :

«Dinde zorlama yoktur.» (2-Bakara : 256)

Bu ilâhî emir açıkça göstermektedir ki müslümanların bir ellerinde kılıç, diğer ellerinde Kur'an'la, müslüman olmayanları zorla İslâmlaştırdıkları konusundaki yaygaralar tamamen iftira ve hiçbir gerçeklik payı taşımayan uydurmalardır.

Bu tür İslâm'ı kötüleyici propagandalar o derece uydurma ve temelsiz iddialardır ki, bir İslâm düşmanı olan Dr. O'Lery bile, bu çeşit iftiraları reddetmek zorunda kalmıştır :

«Tarih şu gerçeği açıkça ispat etmiştir ki, dünyanın bir ucundan öbür ucuna, bağnaz müslümanların, ellerinde kılıç, insanlara baskı yaptıkları, yendikleri milletleri kılıçlarının ucu ile müslümanlaştırdıkları, tarihçilerin ikide bir tekrarlayıp durdukları en anlamsız efsane ve en çirkin iftiralardan biridir.» (**Islam at the Cross Roads**, s. 8)

İslâm, her zaman Allah'ın bütün yaratıklarına, özellikle de insanlık ailesine sevgiyle davranmayı telkin eder. Peygamberimiz bir hadisinde şöyle buyurmuştur :

«İçinizde en iyiniz, Allah'ın kullarına karşı en iyi davrananınızdır.»

İslâm insanlığı, tek anne ve babadan üreyip çoğalmış geniş bir aile olarak görür. Bu aile topluluğu içinde İslâm inancının yerleşmesini ve bu inanç sayesinde ülke, ırk, renk ve dil farklılıklarının düşmanlık nedeni olmaktan çıkmasını ister. Bu büyük aile için, müslümanların ilâhî kurtuluşun temsilcileri ve mutluluk ve aydınlığının taşıyıcıları olarak çalışmalarını emreder.

İslâm kardeşliğini esas alarak nasıl hareket edilmesi gerektiğini, müslümanların birbirlerine karşı nasıl davranmaları lâzım geldiğini ve bu konuda gözetilmesi zorunlu kanun ve kuralları tesbit eden İslâm, aynı zamanda müslümanların, daha geniş insan topluluklarıyla olan ilişkilerinin de yine sevgi esasına dayalı olarak yürütülmesinden yanadır.

İslâm kardeşliği konusunda Dr. Leitner şöyle der :

«İslâm kardeşliği, boş bir söz değildir. Bütün inananlar birbirine eşittirler, hatta Halife bile...» (**Muhammadanism**, s. 18)

Hollanda'nın tanınmış oryantalisti Snouck Hurgronje, şu gerçekleri açık bir anlatımla dile getirir :

«Hiçbir ideoloji, İslâm'ın gerçekleştirdiğini bugüne kadar yapamamıştır. Çünkü İslâm en zor olanı, yani dünyanın çeşitli ırklarından oluşan ve birbirini kardeş gören böylesine geniş bir topluluğu meydana getirmiştir. İslâm, dünya milletle-

rinin birliği ve kardeşliği için kurulan kurumların ve örgütlerin kâğıt üzerinde kalan prensiplerini bizzat yaşatır ve uygulatır.» (**Muslim World Today**, s. 32)

Rahipsiz, Aracısız Din :

İslâm, kul ile Allah'ı arasına giren bir din adamları sınıfını kabul etmez. İbadet konusunda müslüman, hiçbir aracı olmadan (yani rahipliğe yer vermeden) doğrudan doğruya Allah ile olan ilişkilerini gerçekleştirir. Bu bakımdan açıkça belirtmekte yarar vardır ki, her müslüman erkek veya kadın kendi kendisinin din adamıdır.

İslâm bilginlerini veya camilerde cemaatlere namaz kıldıran imamları, Hıristiyanlığın rahipleri veya din adamları gibi görmemek gerekir. Din bilgisi olan her müslüman camide imamlık edebilir. İslâm din bilginlerine gelince, onlar yalnızca İslâm ilimlerinden birinde uzmanlaşmış kişilerdir. İslâm kardeşliğinin üzerlerine yüklediği bilgi edinme yol gösterme görevini üzerlerine almış müslümanlardır.

İslâm'da Hinduizm'de olduğu gibi belli bir sınıfın din bilgileri öğrenmesi ve bu hususta önderlik etmesi diye bir şey yoktur. Daha önceki bölümlerde belirttiğimiz gibi, Hinduizm'de Brahman kastı vardır ve din konusundaki bilgileri yalnız bu sınıftan olanlar öğrenip öğretebilirler. İslâm ise böyle bir imtiyazı hiçbir şekilde kabul etmez ve her erkek ve kadın müslümanın ilim öğ-

renmesini emreder ve din konusunda bilgin derecesine ulaşmasını ister.

Ünlü Hıristiyan misyonerlerinden ve İslâm'a düşmanlığıyla da tanınmış olan rahip W Wilson Cash, bir yazısında şunları itiraf etmek zorunda kalmıştır :

«İslâm, kendine bağlanmış kimselere, kendine özgü bir soyluluk kazandırır... Allah'a hiçbir aracı olmadan yaklaşma ve ibadette hiçbir kimsenin yardımına gerek duymama prensibi, İslâm inancının çabuk yayılmasına destek olan temel esaslardan biridir...» (**The *Expension* of Islam**, s. 177)

Kula Kul Olmaktan Kurtuluş :

İslâm, insanlığın şeref ve itibarını, aklın erişe bileceği en yüksek dereceye çıkarmıştır. Çünkü İslâm, her bakımdan en akla yatkın gerçekleri ve insan yaratılışına en fazla değer veren kuralları getirmiş ve insanlığa armağan etmiştir.

İslâm bütün insanlar için hürriyetin doğuştan gelme bir hak olduğunu ısrarla savunur.

Kast, sınıf, renk veya ülke farkı gözetmeden bütün insanların, Allah'ın kuları olmaları açısından, eşit olduklarını belirtir.

İnsanın dünyaya günahkâr değil, aksine günahsız olarak geldiğini, insanın menşeinde kötülük bulunmadığını ilân eder. Böylece de gerek Hıristiyanlığın gerekse başka din ve görüşlerin iddia ettikleri, insanın doğuştan günahkâr olduğu görüşünü kesinlikle reddeder.

Hz. Adem'den üreyip çoğalmış bu insanlık topluluğunu, Allah'ın yaratıkları arasında en soylu yaratık olarak kabul eder.

İnsanlığın durumunu, yeryüzünde Allah'ın halifesi derecesinde görür ve en büyük değeri verir.

İnsanlığın ahlâk konusunda ülkü olarak, Yüce Allah'ın güzel sıfatlarını örnek almalarını teşvik eder.

Evrenin fethini ve insanın diğer yaratıklara hakimiyetini kesin bir hedef olarak gösterir.

İslâm'ın ortaya çıktığı sıralarda, insanlık her bakımdan ıstırap içinde kıvranmaktaydı. İslam'dan önceki kültür ve dinler, insanın şeref ve itibarı konusunda oldukça sakat ve son derece gerçeklere ve insanın yaratılışına aykırı düşen görüşler ve inanışlar atmışlardı. Sınıf, kast, kabile ve ırk adına haksızlıklar ve zülümler sürdürülüyordu. Geniş insan kitleleri esir durumuna düşürülmüşlerdi. Tevrat ve İncil'in de destek olmasıyla, çok eski bir gelenek olan kölelik, Araplar da dahil, bütün Avrupa ve Asya milletleri tarafından hiçbir sakınca görülmeksizin, çok acımasız bir şekilde uygulanmaktaydı.

İslâm, işte bütün bu kötülüklere, gür ve haklı bir ses ve bir tez ile karşı çıktı. Haksızlığa uğrayan, ezilen ve ayaklar altında alınan bütün insanların, her zaman ve her yerde sarılabilecekleri bir kurtuluş yolu getirdi dünyaya.

İslâm düşmanlarının, art niyetli olarak ikide

bir ortaya attıkları bir mesele vardır. Kölelik meselesi. Bunu, sırf İslâm'a saldırmak için istismara kalkışırlar. Dün olduğu gibi bugün de aynı bayağı taktiklerle, İslâm'ı yıpratacaklarını sanırlar. Aslında dünyadaki köleliğin kaldırılması için ilk adımı İslâm atmıştır. Ta ilk devirlerden itibaren bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu konuda okuyucu daha fazla bilgi edinmek istiyorsa, kendisine bizim kaleme aldığımız «İslâm ve Kölelik» adlı incelememizi ve diğer İslâm bilginleri tarafından yazılmış olan eserleri okumasını tavsiye ederim.

Biz burada, konumuzu daha fazla geniş tutmamak için, geçen yüzyılın tanınmış bir gayri müslim bilginin dediklerini kısaca vermekle yetinmek istiyoruz :

«İslâm'ın kölelik karşısındaki tutumu, Kur'an'ın suresi olan Nur suresinin otuz üçüncü âyetinde açıkça ortaya konulmuştur : «Kölelerinizden kurtuluş akdi isteyenlere gelince, yapın onlarla bu akdi hemen, eğer onlarda bir iyilik görüyorsanız! Allah'ın sizlere vermiş olduğu malından onlara da verin!» Bunların söyleyen din, yedinci yüzyılda Arabistan çöllerinde ortaya çıkan İslâm diniydi. Oysa daha on dokuzuncu yüzyılda bile, Hıristiyan İngiltere'de, köleleri hapsetmek, sahibi çıkmadığı zaman açık arttırmayla satmak hiç yadırganmayan bir uygulamaydı.» **(Westminster Rewiew**, no. 9, s. 22)

İslam düşmanı olarak herkesçe bilinen ve İslam aleyhinde kasıtlı eleştiriler yapan Hollandalı

Prof. Snouck Hurgronje bile, istemiye istemiye şu gerçeği itiraf etmek zorunda kalmıştı :

«İslam kanun ve kurallarına göre, kölelik kesinlikle yok olmaya mahkum edilmiş bir kurumdan ibarettir.»

Tek Kadın mı, Çok Kadın mı?

Daha önce kadına verilen değer başlığı altında, kadın erkek eşitliği konusunda İslam'ın görüşünü anlatmıştık. Kadın erkek eşitliği konusunda İslam'ın görüşünü tarihi açıdan inceleyecek olursak, Müslüman olmayan bilginlerin bile İslam'ın bu hususta ne kadar akılcı ve gerçekçi olduğunu kabul ettiklerini görürüz :

«İnsanlık tarihinin başından beri kadınların mecbur bırakıldıkları köleliği ve tutsakça gidişlerini ortadan kaldıran İslam olmuştur. İngiltere gibi bir ülkede bile yakın zamanlara kadar kadınlara verilmeyen yasal hakları, daha yedinci yüzyılda iken kadınlara armağan etmiş olan yine İslam'dır.» (Lady Evelyn Cobbald, **Pilgrimage to Mecca.)**

Fakat biz burada kısa ve özlü bir şekilde, çok kadınla evlilik konusunda bir açıklama yapmak gereğini duyuyoruz. Çünkü İslam düşmanları, çok kadınla evlilik konusunda hayasızca bir yaygara koparmışlar ve bugün bile bu konuda İslam'ı kötülemek için yıkıcı propagandalarını sürdürmektedirler.

Her şeyden önce şu gerçeği herkes kabul etmelidir ki, birden fazla kadınla evlenmeyi dünya-

da ilk defa ortaya atan ne İslam olmuştur, ne de bunun zorunlu olduğunu söyleyerek insanları buna zorlayan bir tavır almıştır.

İslam'dan önceki toplumlarda, çok eski milletlerde bile çok kadınla evliliğin yaygın olduğunu görüyoruz. İslam öncesi dinlerin bunu desteklediğini, hatta Tevrat ve İncil'de adı geçen peygamberlerin kendilerinin bile bunu tatbik etmiş olduklarını öğreniyoruz.

O çağlarda, hangi şekilde olursa olsun, çok kadınla evliliği sınırlandıran ve en çok kaç kadına kadar izin verildiğini belirten hiçbir kural veya kanun bulunmuyordu. İslam'ın ortaya çıktığı sıralarda, Arabistan yarımadasındaki durum da böyleydi.

Bütün bu kökleşmiş ve benimsenmiş durum karşısında İslam'ın tutumu ne oldu? İslam, her şeyden önce, çok kadınla evlenmeyi kesin kurallara bağladı. Zorunlu haller dışında, çok kadınla evliliği önleyecek bir dizi tedbirler getirdi.

Gerçektende İslam toplumunda esas olan tek kadınla evlenmedir. Birden fazla kadın almak, bir kural değil, yalnızca bir kuraldışılıktır.

Müslümanların çağdaş ve geçmişteki tarihleri ve günlük hayatlarını anlatan eserler buna şahittirler. Bu durum İslam'ı iyi niyetle eleştiren yabancılar tarafından da doğrulanmaktadır. Örneğin William Kelly şöyle yazar : «Tarih boyunca, müslümanların ezici çoğunluğunun yalnızca bir tek hanımı olagelmiştir.» **(Philosophy of Religion,** New York, 1935)

İslam, insan yaratılışına en uygun, insan için gönderilmiş, tabii bir dindir. Bu yüzden cinsel düşkünlüklerin, sosyal bozuklukların üzerinde özenle durur. Bunun sonucu olarak da, toplum ahlakını ve sağlığını korumak için, eğer başka çare kalmamışsa, çok kadınla evlenmeye izin verir. Bu da anormal bir tutum değil, aslında İslam'ın insan karakterine uygunluğunu gösteren doğal yanıdır.

Diyelim ki büyük çaplı bir savaş ortaya çıktı ve erkeklerin çoğunluğu bu harpte hayatlarını kaybettiler. Toplumda ne olacaktır? İki şıktan biri elbette : yani ya nikahsız ilişkiler artacak, fuhuş her yanı saracak, ya da erkekler çok kadınla evleneceklerdir. (İkinci Dünya Savaşı sonunda Alman kadınları gösteriler yapmışlar ve kendilerinin nikahsız ilişkilerden korunmaları için çok kadınla evliliğe izin verilmesini, hatta bir erkeğin on kadınla evlenmesini istemişlerdi.) İşte İslam böyle fevkalade durumlarda, çok evliliği daha uygun ve toplum ahlakı bakımından daha koruyucu bulur.

Bir erkeğin eşi, çocuk yapamıyorsa ya da şifa bulmayan bir hastalığa yakalanmışsa, durum ne olacaktır? Ya bu kadın boşanacak ve yeni biriyle evlenilecek, ya da kadın hukuki statüsünü devam ettirecek ve ikinci bir eşle ortak yaşamaya rıza gösterecektir. Eğer birinci yol seçilirse, ilk eş ıstırap içinde hayatını tüketecektir, ölünceye kadar tek başına yaşamak zorunda kalacaktır. Oysa ikinci yol, kendisine hiçbir kötülük getirmeksizin, nor-

mal ve mutlu bir hayat sağlayabilir.

Bazen de kimi erkeklerin aşrı bir cinsiyet gücüne sahip olmalarından ötürü, birden fazla kadınla evlenmeleri zorunlu olmuş olur.

İşte yukarıda saydığımız bu tür özel durumlarda, bir erkeğin çok kadınla evlenmesi İslam açısından hem ferdî, hem de toplum için çok daha yararlı görülmüştür. Böyle hallerde, insanı zorla tek kadına bağlamaktansa, çok kadınla evlenmesine müsaade etmek mantık açısından da en doğru yoldur.

Tekrar edelim: İslam yalnızca dörde kadar kadınla evlenmeye izin vermiştir. Bu dört kadınla evlenmeye zorlamak değil, aksine insan yaratılışına uygun olarak, gerektiğinde başvurulabileceğini göstermek içindir. Hem sonra geçimleri sağlanabilecek, aralarında ayırım yapmadan hakça davranılabilecekse bu izin o zaman geçerlidir.

Bir kadının çok erkekle evlenmesine (polyandrie) gelince, İslam buna izin vermez. Çünkü böylesi bir evlilik, psikolojik bakımdan oldukça sakıncalı, sosyolojik açıdan uygulanması hemen hemen imkansız ve biyolojik yönden de ilgili kişilerin sağlıkları için son derecede tehlikelidir. Böyle bir evliliği uygulamış bulunan bir takım ilkel kabilelerde, frengi (syphilis) hastalığı yayılmış ve bu hastalık yüzünden çok oymaklar yok olup gitmişlerdir.

Çok kadınla evlilik konusunu incelerken doktor Annie Besant şunları yazmaktadır:

«Tek kadınla evlilik (monogamie), Batı'da sadece lafta kalmıştır. Aslında sorumsuz bir çok eşlilik salgın halindedir. Erkek, metresinden bıkınca hemen başından uzaklaştırmaktadır. Böyle bir kadın da yavaş yavaş **hayat kadını** olur çıkar. Çünkü ilk dostunun, kendisine karşı geleceği konusunda hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Böyle zavallı bir metresin durumu, çok eşli bir aile ocağındaki bir annenin durumuyla karşılaştırılamıyacak kadar kötüdür.

Batı'nın büyük kentlerinde, geceleri sokakları dolduran yüz binlerce hayat kadınını görünce, insanın tüyleri diken diken oluyor. Açık söyliyeyim : Çok kadınla evlenmeye izin veriyor diye İslam'ı yermeye, kötülemeye ve küçümsemeye çalışmak, Batılıların ağzına hiç yakışmıyor.

İğfal edilmiş, sığınacak bir yuvadan, bağlanacak bir sevgiden yoksun bırakılmış, gayrımeşru bebeği ile sokağa atılmış, yoldan geçenlerin şehvetlerine kurban edilmiş, herkesin hakaret ve nefretle bakmalarına terkedilmiş bir durumda yaşamaktansa, bir tek erkeğin yasal eşleri arasında, kucağındaki yavrusuyla hürmet görecek bir aile ocağında yaşamak, bir kadın için çok daha iyi, çok daha mutlu ve çok daha saygı değer bir hayattır.»

Batı toplumlarındaki sosyal düzeni eleştiren J. E. Clara Mac Farlena da şunları yazar :

«Hıristiyanlığın, çok eşliliği dine kafirlik derecesinde bir saygısızlık olarak gören dogması esas alınarak hazırlanmış bir devlet aile hukuku

yüzünden, bugün milyonlarca kadın hem kocadan, hem de çocuktan yoksun bir hayat sürmek zorunda bırakılmış bulunmaktadır.... Tek eşliliğin Hz. İsa tarafından emredildiği doğru değildir. Toplum, ahlâk ve din açısından ele alındığında görülecektir ki, çok eşlilik, hiçbir zaman medeniyetin en yüksek değer ölçülerine aykırı değildir... Çok eşlilik, Batı dünyasındaki kimsesiz ve mutsuz kadınların dertlerine tek çaredir. Bunun aksini savunmak, fahişeliğin, metres hayatının ve evde kalmış kızların çilelerinin devam etmesini savunmak demektir.»

NEDEN İSLÂM?

Gerçek Dünya Nizamı :

Yalnızca öbür dünya ve ahiret mutluluğu ile yetinmez İslâm. Bunun yanında, gerçek bir devlet ve toplum düzeni verir insanlığa. İnsanın dünya hayatındaki mutluluğuna büyük önem vermesi, insan hayatını tam bir güven içine alması, İslâm'ın en belirgin özelliğidir.

İslâm, ahlâk bakımından tam olgunluğa erişmenin yollarını, sosyal yönden ilerlemenin bütün çarelerini, iktisat konusunda en hakça düzeni ve siyasette en kurtarıcı kuralları getirmiştir. Kısacası, insanlığın bu dünya hayatında mutlu, her bakımdan iyi ve ahenkli bir gelişimi sağlayacak kanunları bir bir koymuş ve mükemmel bir toplum düzeninin gerçekleştirilmesi için, insanlığa eşsiz bir yol gösterici olarak gelmiştir.

İtalya'nın kadın oryantalistlerinden Laura Veccia Vaglieri, İslâm'ın bu yönü üzerinde şunları yazar :

«İslâm, yalnızca bizim insanî karakterimizn eğilimlerine uygun bir inanç, yapılması veya yapılmaması gereken davranışları kanunlaştıran bir

düzen olmakla kalmaz. Gerçek bir hayat kanunu sunar. Ahlâk kurallarının temel prensiplerini, kesin ve düzenli bir kanuna bağlar. İnsanın gerek kendisine, gerekse başkalarına karşı olan ödev ve sorumluluklarını açık bir anlatımla ortaya koyar. Gelişmeye elverişli, fikri çabaların buluşlarına uygun ve hatta düşünce faaliyetini durmadan teşvik eden bir hukuk düzeni verir. Koyduğu kanunlara, yalnızca dünyadaki uygulamaları açısından değil, öbür dünya açısından da bir cezalar ve mükafâtlar demeti ekler.

İnsanlar üzerindeki devamlı, kurtarıcı ve mutluluğa iletici etkisiyle bu din, bizim en derin sevgi, saygı ve hayranlığımıza, kesinlikle, layıktır.» (**Apologie de l'Islam**, s. 68)

Tam ve Eksiksiz Bir Kaynak :

Dünyanın sahip olduğu Kutsal Kitaplar arasında, Kur'an'ın yeri eşsizdir. İslâm'ın Kutsal Kitabı olan Kur'an'ın başlıca üç üstün özelliği bulunmaktadır :

a) Metninde hiçbir değişiklik olmadan, orijinalliğini muhafaza etmiştir.

b) Edebî niteliği insanüstüdür ve gerçek bir mucizedir.

c) İçinde akıldışı hiçbir söz yoktur, bütünüyle mantıkîdir. Bu yüzden de eşsiz ve bütün insanlığı kucaklayan bir yol gösterici niteliğe sahiptir.

İslâm'ı genel çizgileriyle tanıtmaya çalıştığımız bu kitapta, Kur'an'ın bu ayırıcı özelliklerini kısaca anlatabilmek bile mümkün değildir. Fakat Kur'an'ın bu üstünlükleri bütün dünyaca kabul edilmiş bulunduğundan, bu konuda fazlaca konuşmaya da zaten pek gerek kalmamaktadır. Sudan sebeplerle İslâm'a çatmayı adet haline getirmiş bazı İslâm düşmanı Batılı bilginler ve araştırmacılar bile, bu gerçeği itiraf etmek zorunda kalıyorlar. Çünkü Kur'an'ın yukarıda saymış olduğumuz üç özelliği de, bütün dünya ilim çevrelerince aynen doğrulanmıştır.

Kur'an'ın üslubundan, akılcılığından ve edebi güzelliğinin sonsuzluğundan bahsederken, Casanova görüşlerini şöyle açıklamaktadır :

«Her ne zaman Hz. Peygamber'den, peygamberliğinin gerçek oluşuna bir delil göstermesi istenmişse, O derhal, kendisinin Allah Elçisi olduğuna delil olarak, hiçbir zaman ve hiçbir yerde insan elinden çıkmasına imkân olmayan Kur'an'ı ve O'nun edebî güzelliğini göstermiştir.

Gerçekten de Kur'an'ın, insanı hayrete düşüren bir bütünlüğü, her bakımdan doyurucu bir üstün anlatışı, müslüman olmayanları bile hayrete düşürecek derecede mucizevî bir nitelik taşımaktadır. Kur'an'ın dilinden daha hayran bırakıcı bir şey daha gösterilemez. Kur'an, edebiyata ve güzel sözlere aşık büyük Arap şairlerini bile büyülemiş ve şaşkına döndürmüştür.

Kur'an'ın o muhteşem ahengi, ruhları büyüleyen ölçülü üslubu ve hecelerinin zenginliği, en

büyük İslâm düşmanlarının ve en çok şüpheci davrananların bile, hiç tereddüt etmeden, İslâm'a atılmalarına ve bu dini Hak din olarak kabul etmelerine sebep olmuştur.» **(L'Enseignement de l'Arabe, Au Collège de France, Leçon d'Ouverture,** 26 Avril, 1909)

Kur'an'ın insanlara yol göstericiliğindeki mükemmelliğine ve metninin hiçbir değişikliğe uğramadan orijinalliğini korumuş olmasına gelince, İtalyan kadın araştırmacı Laura Veccia Vaglieri şöyle demektedir :

«Stilinin ve yönteminin son derecede erişilmez oluşu bir yana, özü ve ruhu bakımından da bu Kitab'ın bir benzerinin ortaya konulamayacağı açıkça görünmektedir. Çünkü Kur'an'da, diğer çeşitli konuların yanında, ayrıca gelecek olaylar, tarih boyunca gerçekleşmiş olan olaylar arasındaki ilişkiler, üstelik de genellikle bilinmeyen gerek din gerekse dünya ile ilgili bir çok ilimlerle ilgili ilâhî sözlere rastlamaktayız. Bir bütün olarak ele aldığımızda Kur'an'da en zeki insanların, en büyük düşünürlerin ve en usta siyasetçilerin ders alacakları bir yüce bilgiler demetiyle karşılaşıyoruz...

Kur'an'ın bir insan tarafından yazılmadığına, Allah tarafından gönderilmiş olduğuna bizleri kesinlikle inandıracak bir başka delil de bulunmaktadır : İndirildiği çağdan ta günümüze kadar, hiçbir değişikliğe uğramaksızın koruna geldiği herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Allah'ın izniyle de, dünya durdukça, yine hiçbir değişikliğe uğramadan devam edecek ve korunacaktır.

Bütün İslâm dünyasını baştan başa dolaşın ve bu Kitab'ı hiçbir bezginlik duymadan büyük bir heyecanla okuyanları görün! Alın elinize, siz de okuyun, tekrar tekrar okuyun! Aynı yerleri binlerce kere okumak, müminde hiçbir bıkkınlık uyandırmaz. Üstelik ne kadar çok okunur ve tekrar edilirse o kadar çok sevilmeye ve daha hoş bulunmaya başlanır. Okuyan da dinleyen de sonsuz bir hayranlık ve saygı duygusu içinde ruhunun doruklara yükseldiğini hisseder.» **(Apologie de l'Islam,** s. 57-59)

Apaçık Bir İnanç Buketi :

İslâm inancı, taşıdığı özelliklerin derinliği ve eşsizliği yanında, ayrıca oldukça sade ve anlaşılır bir niteliktedir. Gerek inanılması gereken hususlar, gerekse uygulanması istenilen esaslar hiçbir karmaşıklık göstermezler.

Altı iman esası vardır : a) Allah'a, b) Meleklerine, c) Kitaplarına, d) Peygamberlerine, e) Ahiret gününe, öldükten sonra dirilmeğe ve f) Kaza ve kadere inanmak.

İslâm'ın beş esası ise şunlardır : a) Kelime-i Şehadet; yani Allah'ın bir olduğunu ve Hz. Muhammed'in O'nun elçisi olduğunu kabul etmek. b) Namaz kılmak, c) Oruç tutmak, d) Zekât vermek, ve e) Hacca gitmek.

Bir Hıristiyan bilgini olan Jean Lheureux, İslâm inancının sadeliği konusunda şunları yazar :

«İslâm inancının sadeliği, dogmalarının ve

prensiplerinin açıklığı ve istediği ibadetlerin belirli oluşuyla, kolayca ve huzur veren bir şekilde kendine bağlamak gibi üstün bir güce sahiptir. Başlangıcından beri durmadan değişikliğe uğrayan ve bugün bile değiştirilmekte olan Hıristiyanlığın tam aksine, İslâm doğuşunda ne ise bugün de odur ve hiçbir değişiklik geçirmemiştir. Çünkü buna ihtiyacı yoktur.» **(Etude sur l'Islamisme,** s. 35

TEK ÖNDER VE TEK MODEL SON PEYGAMBER

İnsanlığa Örnek Bir Peygamber :

Bir kanun yalnızca bir kanun olması ve kuru bir kurallar yığınından öte bir anlam taşıması bakımından, insanlığa çalışma şevki ve faaliyet aşkı ilham edemez. insanlık bir de bu kanunu en güzel biçimde tatbik etmiş bir önder arar. Ancak böyle bir lider kanunları sevimli, kurallara uygun davranışı hoş bir hale getirebilir.

Bu bakımdan İslâm'ın büyük bir avantajı vardır. Çünkü her bakımdan örnek alınabilecek bir Peygamber'e sahiptir. Bunun için Hz. Peygamberi, dünyadaki bütün insanların ve bütün yaratıkların üstünde görmek ve öyle sevmek gerekir. Çünkü Peygamberimizin insan olgunluğunun gözle görünen örneği, insanlığın tek önderi ve Peygamberlerin sonuncusu olduğuna inanmak ve kendisini tek ve eşsiz model olarak görüp benimsemek, İslâm inancında ilk önce kabul edilmesi gereken zorunlu bir prensiptir.

İslâm inancında, bizim Peygamberimizin durumu, dini açıdan işte böyle bir yücelik taşır ve

kendisine tam anlamıyla uyulması ve taklid edilmesi istenir. Bizlere tek örnek olan o muhteşem kişiliğine gelince, bunu yeterince gösterebilmek için kitaplıklar dolusu eser yazmak gerekir.

En iyi tanıklık, bizzat düşmanlar tarafından yapılan şahitliktir, denilir. Bu yüzden biz de, bu görüşten hareketle bazı Batılı İslâm araştırmacılarının söylediklerini özetler halinde vermek istiyoruz.

Allah'ın Bizler İçin Seçtiği İnsan :

Tanınmış İslâm araştırmacılarından Lane Pole, Peygamberimizi şöyle tanıtır :

«Hz. Peygamber'in vücut yapısı tamdı, kusursuzdu. Rengi ve görünüşü şaşırtıcı bir güzellikteydi. Allah kendisine erişilmez bir düşün gücü, üstün bir zekâ, fevkalâde bir nezaket ve ince bir duygu vermişti. Kendisi hakkında, **tüller arkasındaki bir bakireden daha alçak gönüllüydü,** derlerdi. Küçükler için son derece hoşgörülü davranırdı. Eli ayağı dolaşan küçük hizmetçisi ne kusur işlerse işlesin, onun azarlanmasına hiçbir zaman izin vermezdi. Tanınmış büyük sahabilerden Hz. Enes şöyle derdi : «On sene boyunca o büyük insanın yanında çalıştım, bir kere olsun bana karşı «öf» dediğini işitmedim! Ailesine karşı büyük bir sevgiyle davranırdı. Çocuklarından biri, bir demirci karısı olan sütninesinin dumanlarla kaplı evinde, O'nun kolları arasında can vermişti. Çocukları çok severdi. Sokakta onları tutup saçlarını okşardı.

Ömrü boyunca bir kimseye elini kaldırıp vurmamıştır. Kızdığı anda söylediği en kötü söz şuydu : «Ona da ne oluyor? Alnı çamura batmış.» Kendisinden birine lânet okuması istenmişti, o zaman bu isteğe kızmış ve şöyle buyurmuştu : «Ben insanlara lânet okumak için değil, ben insanlara rahmet için gönderildim.»

Hastaları ziyaretten geri kalmaz, bir cenaze ile karşılaşsa tabutun arkasından giderdi. Bir kölenin bile davetini seve seve kabul ederdi. Elbisesinin sökük ve yırtıklarını kendisi dikerdi. Kendi sütünü kendisi sağar, kendi işini kendisi görürdü. Elini sıktığı kimsenin elinden, öbürü çekmedikçe elini çekmez, öteki arkasını dönüp uzaklaşmadan sırtını çevirmezdi. Koruduklarını en sadık bir şekilde korurdu. Konuşması oldukça tadlı ve çok sevimliydi. Kendisini görenleri o anda büyük bir saygı kaplardı. Yanına yaklaşanlar sevgiyle dopdolu olarak çevresini sararlardı. Kendisini tanıtmak isteyenler bundan aciz kalır ve şöyle derlerdi: «Ne önce ne de sonra O'nun gibisine hiç rastlamadım.» Susmağı yeğ tutardı, ama konuştuğunda açık ve anlaşılır bir dille ve büyük bir özenle konuşurdu. Bu yüzden söylediklerini kimse unutmazdı.

Balçıkla sıvanmış hurma dallarıyla birbirinden ayrılan, tek katlı mütevazi odalarda eşleriyle birlikte kalırdı. Ateşi kendi yakar, temizlik için yerleri kendisi süpürmek isterdi. Elinde bulunan oldukça az miktardaki yiyecekleri, yoksullarla paylaşmaktan büyük bir haz duyardı. Kendi odaları-

nın önünde çardaklar bulunuyordu. Buralarda yoksullar, O'nun sayesinde yer içer, kalır ve kendilerine Suffa Ehli adı verilirdi. Her zaman yediği ya hurma ve su yahut yalnızca ekmek olurdu. Süt ve bal çok sevdiği, fakat pek az bulduğu lüks yiyeceklerdi. Bütün Arap Yarımadası'na hakim olduğu günlerde bile, en sevdiği yemeklerin çöl yemekleri olduğunu görüyoruz.

İnsan, böyle bir yüce kişi hakkında değerlendirmeye kalkıştığı an, elinde olmayarak hayran kalıyor. Bu ulu önderin kendisine ilham ettiği saygı ve hatta sevgiden başka bir şey düşünemez, duyamaz oluyor. Kendi milletinin anlamsız kinine, yıllar yılı tek başına karşı koymuş olan bu yüce İnsan, hiçbir zaman ilk kavga kıvılcımını ortaya atan kişi olmamıştır. Bir çocuk kümesinin yanından, sevgi dolu gözlerinde bir parıltı, dilinde hoş kelimelerle birkaç söz söylemeden geçmeyen, küçüklerin biricik sevgilisi bir insan, içtenlikle davranan bir dost, soylu, cömert ve korku bilmeyen bir cesaret örneği ve insanların tek umudu, tek vefalı arkadaşı, böylesine şaşırtıcı bir Adam karşısında insan tenkid yapamaz oluyor ve yapacağı eleştiri sonsuz bir hayranlık içinde kaybolup gidiyor.

İnsanları hayatlarında ahlâkî çöküntüden koruyan ve bir bakıma dünya hayatının tuzu değerinde olan heyecan O'nda da vardı. Hem ondaki bu heyecan, heyecanların en soylusuydu. Büyük adamlar çok kereler heyecanı boş yere harcamışlardır. Çünkü ya değersiz bir ülkü için çırpı-

nıp durmuş, ya da çorak yerlere düşüp hiçbir ürün vermemiştir. Oysa bu eşsiz insan'ın ülküsü böyle olmamıştır. Öylesine bir heyecan taşıyordu ki, O'nun bu heyecanı olmadan dünyayı tutuşturmak imkânsızdı. Heyecanı olduğu kadar, savunduğu ülkü de soyluydu.

Kendi yaşayışını sonsuz bir örnek, bitmez bir kaynak ve büyük bir hakikat yapmanın en yüce mutluluğuna erişmiş tek bahtiyar İnsandır O.. Bir olan Allah'ın habercisiydi. Kendi keyfi için kimliğini yitirmedi. Peygamberlik için dünyaya getirilmişti, Peygamberliğini yaptı. Allah'ın insanlığa haberini, kendine hiçbir pay veya yarar çıkarmaksızın, bizlere iletti. Görülmeiş bir alçak gönüllülükle beraber, ulu bir görevin bilincinde olmaktan doğan üstün bir ağırbaşlılıkla Peygamberlik vazifesini yerine getirdi.» (Speeches and Table - **Talk of the Prophet Muhammad, Introduction,** 28 - 30)

Dünyayı Nurlandıran İnsan :

Peygamberimiz hakkında Prof. Nathanial Schmidt ise şunları yazmaktadır :

«Bu ulu Önder'in peygamberliğinin gerçekliği konusunda kimse kuşkuya düşmemelidir. Hiçbir kusuru gözünden kaçırmayan, hiçbir şeyi safca kabul etmeyen, her çeşit delili ve tanıklığı iyice ölçüp tartan, çıkarcı bir yan tutmayan ve yalnız ve yalnız gerçeği, sadece gerçeği bulmaya çalışan tarihi eleştiricilik, bu yüce İnsan'ın kesinlikle önceki peygamberler gibi bir Peygamber olduğunu kabul etmek zorundadır. Allah'ın seçip gönderdiği

bu Peygamberler, insanın ruhu konusundaki ilâhî deneylerin ışığı altında, çeşitli yollarla insanlara öğütler verip kabul ettirdiler, gerçekleri öğrettiler, en erişilmez hakikatleri en açık ve en sade bir dille insan zihnine yerleştirdiler, karşılarına çıkan davranış ve uygulamalarla karşılaştırılamıyacak kadar üstün hayat sanatının prensiplerini verdiler, kendi içlerinden yükselen durdurulmaz bir güç ve kuvvetle yüce ülküleri uğrunda kendilerini korkusuzca verdiler.» **(The New International Encyclopaedia,** c. 16, s. 72)

Yüce Peygamberimizin peygamberliği sonucu ortaya çıkan muhteşem zaferlerden bahsederken Carlyle şunları yazar :

«Arap milleti için İslâm, karanlıktan apaydın ufuklara çıkış olmuştur. Arap Yarımadası O'nun sayesinde hayata kavuşmuştur. Dünya kuruldu kurulalı kimsenin dikkatini çekmeyen, uzayıp giden çöllerinde çobanlık eden bir millete büyük bir kahraman gönderilmişti. Bu kahraman Peygamber onlara anlayabilecekleri ve kabul edebilecekleri bir dille seslenmişti. Dün önemsenmeyen bir millet, bugün bütün dünyanın dikkatlerini üzerinde topluyor. Küçük ve ehemmiyetsiz görünen, dünya çapında büyüklük örneği veriyor. O kahraman Peygamber'in ardından daha bir yüzyıl geçmeden, kendisine inananlar, burada Gırnata'da, ileride Delhi'de dünyaya insanlık öğretiyor. Dehalarının üstünlüğüyle parıldayarak, değer ve parıltılar içinde, yerkürenin büyük bir kesimine uzun çağlar boyunca ışık tutuyor... Bu müslümanlar

bu kahraman Peygamber ve bu bir yüzyıl. Bir kıvılcım mı düşmüştü, bu önemsiz siyah kumlar üzerine? Bunun böyle olduğunu kabul edin! Hayır, Hayır, isterseniz kum yığınları barutlaşmıştı deyin! Bir kıvılcım gelmeli ve bir yüzyıl geçmeliydi. Oldu. Barutlaşan kum yığınları, bakın şimdi, nasıl patlarken alevlerini ta göklere yükseltmiş! Bir yüzyıl içinde bu alevler ta Gırnata'dan Delhi'ye kadar bütün evreni sarmış!..» **(Heroes and Hero-Worship,** Ch. I. Hero as Prophet.)

Yarım yüzyıl kadar önce, Fransız bilgini O. Houdas, Peygamberimiz'in getirdiği bu dinin hala canlılığını devam ettirdiği ve git gide eski diriliğine yeniden bulmaya başladığı konusunda şöyle düşünüyordu :

«Tarihte hiçbir din İslâm kadar hızlı bir şekilde yayılmamıştır. Doğuşundan yarım yüzyıl geçer geçmez İslam, doğuda İndüs ırmağından, batıda Atlantik kıyılarına kadar olan bütün alana yayılmıştır. Bugün bu hareket yavaşlamış görünüyorsa bile, on üç yüzyıldan bu yana varlığını yine de aynen devam ettirmektedir. Hindistan, Çin ve Malaya'ya kadar uzandıktan sonra İslam, yürüyüşünü bugün Afrika içlerine doğru yöneltmiştir. Afrika çok geçmeden bütünüyle müslüman olacaktır. Hiçbir misyoner teşkilatı bulunmadığı ve silahlı bir güce sahip olmadığı halde İslam, günden güne Siyah Kıta'yı kendisine döndürmektedir. İngiltere ve Amerika'da görülen İngiliz ve Amerikan müslüman topluluklarından söz ederken, insan hayranlık duymadan edemiyor. Şu ha-

le bakın, müslüman olan bu İngiliz ve Amerikalılar, bu dini yaymak için insan üstü bir çaba sarfediyorlar. Bugün için Avrupa'nın bu yolla tamamen müslümanlaştırılması pek mümkün görünmese de, bu bir gün mutlaka gerçekleştirilecektir.» (**La Grande Encyclopédie cilt** 20, madde Islamisme)

SONSUZ MUTLULUK

Allah'ın yüce buyruklarına boyun eğiş, ölünceye kadar Allah sevgisiyle dolma ve bu sevgi içinde boğulma... Bütün gönlünü bu ilahi sevgi pırıltılarıyla aydınlatma... İşte bir Müslümanın, bu dünya hayatında gerçekleştireceği tek hedeftir. Böyle yüce bir ülkü için çalışmak, Müslüman'a huzuru, gelişmeyi, erdemli bir hayatı ve gerçek mutluluğu kazandırır. İnsanlığın gerçek kurtuluşa erebilmesi için mutlaka müslüman olması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

IV. BÖLÜM

İSLÂM VE BATI MEDENİYETİ

İSLÂM VE BATI

Emperyalistlerin Planları

İslâm Dünyası günümüzde, tarihinde eşi görülmedik bir bunalım çağı yaşamaktadır. Batı uygarlığının İslâm Dünyası üzerindeki ağır baskısından doğmuştur, bu bunalım. Bu bunalım çağı ne bugün ortaya çıkmıştır, ne de kendi kendine meydana gelmiştir. İslâm ruhunun öldürülmeye başlanıldığı devirlere kadar uzanır, şimdiki sancılarımız.

Batı'nın emperyalist güçleri, Müslümanları siyasi yönden boyunduruk altına aldıktan sonra, bir yandan İslâmcı hareketlere canlılık veren kültürel bağımsızlık anlayışını ezmek, diğer yandan da İslâm ruhunu bütünüyle yok etme çabasına giriştiler. Asıl amaçları buydu çünkü. Kendi kültüründen kopmuş, yabancı düşüncelerin tutsağı olmuş ülkeleri, dışarıdan yönetmek ve sömürmek kolaydı elbette. Bunun için de kültürün yuvası olan okullara el attılar. Sömürgecilere adam yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim stratejisini uygulama alanına koydular. Ve bugünkü bunalımın temellerini atmış oldular.

Kısa ve özlü bir iki örnek verelim. İngiliz sömürgelerindeki okul programları hakkında Macaulay Raporu; Afrika'da İslâm inancının temellerini dinamitlemek için Fransa tarafından resmen yürürlüğe konulan kanunlar; Endonezya'da Hollandalıların aldıkları sindirici önlemler... İslâm karşısında Batı'nın nasıl kopkoyu bir düşmanlık güttüğünü bu örnek yeterince ispat eder. Ayrıca yürüttüğü siyasetin hangi amaçlara yönelik olduğunu da açıklamaya yeter.

Batı'nın işgalci devletleri, planlarını amansız bir sertlik ve tavizsiz bir titizlikle uygulamaya koydular. Buna karşılık müslümanların savunma stratejileri, her bakımdan umut kırıcı, her yönden yetersiz kaldı. Şu anda bile, müslüman ülkelerin çoğunluğu siyasi bağımsızlıklarını kazanmış olmalarına rağmen, aynı ülkelerde bugün İslâm, kendi özgürlüğünü bulamamış, eski otoritesini kuramamıştır.

Kansere Teslim Edilen Beyinler

İslâm halâ kesinlikle, Batılı emperyalistlerin istedikleri şekilde bırakılmış bulunuyor. Tıpkı Hıristiyanlıktaki gibi kişisel bir davranışa indirgenmiş, devletten soyutlanmış ve vicdanlara hapsedilmiş halde tutuluyor. İslâm, eskiden bu Batılı sömürgeci ülkelerin baskısı, şimdi de onların kölesi ve kuklası müslüman ülkelerin liderlerinin beyinsizliği yüzünden adeta Hıristiyanlaştırılmış ve devlet düzeni olmaktan uzaklaştırılmıştır. Toplum ve toplum düzeni ile ilgili sorunlara kurtarıcı çözüm-

ler artık kendi öz kültürleri olan düşünceden, yani İslâm inancından aranmak yerine, müslümanları sürüngenler durumuna indiren yabancı ülkelerin ideolojilerinden devşirilmeye çalışılmaktadır hep.

İslâm Dünyası içinde Batılılaşma hareketi, dur durak bilmeden hızla yayılmaya devam etmektedir. Birçok yönden daha da yaygınlık kazanmıştır hem de. Batı'ya siyasi açıdan kulluk bitince, Batı'nın bizleri zorladığı Batılılaşma, kökünden kazınıp atılacağı yerde, bir kat daha arttırılmış ve azdırılmıştır.

Gerçekte Batı uygarlığı, bir bakıma İslâm'ın çocuğudur. Ama ne nankör çocuk! Hain ve düşük bir evlat.

Teknolojik yanı bir tarafa, bütün gelişimi, İslâm'ın gösterdiği hayat çizgisine yüz seksen derece zıt bir yolda olmuştur. İleriki sayfalarda hem bu nankörlüğünü, hem de bu nankörlük sonucu Batı medeniyetinin düştüğü çıkmazları gözler önüne serecğiz.

Layiklik, maddecilik ve komünizm... İşte Batı medeniyetinin, Rönesans'tan bu yana ardı ardına yaşadığı üç devre. Bu üç devre boyunca, gelişen maddeci kültüre hayat veren kansa, insanı insanlıktan çıkaran bir kan : **Allah inancının ve ruhun inkarı.** Batı'yı besleyen kan ve kültürünün bağlı kaldığı dogma bu olmuştur.

İslâm Dünyası'na da aynı kan enjekte edildi ve halâ da edilmeye devam ediliyor. Bu hayat ka-

nı, müslüman ülkeler için, bir kuvvet şurubu, bir kurtarıcı ilaç olmadı hiçbir zaman. Tam aksine Batı kültürü, yalnızca bir zehir, bir öldürücü mikrop olarak taht kurdu ülkelerimizde.

Gençliğimizin beyni dışarıdan idare ediliyorsa, bundandır. Düşünür, yazar, aydın geçinenlerimiz kendileriyle birlikte bizleri de düşünce kanserine yakalatmak istiyorlarsa, bundandır. Bundan, bu iman güvesi kandan, bu ruhu kemiren kültürden...

BATI UYGARLIĞININ TRAJEDİSİ

Layiklikten Maddeciliğe :

Layiklik, maddecilik ve komünizm birbirlerine sıkıca bağlıdırlar. Aralarındaki bağ, soy bağından daha güçlüdür.

Hayatı sırf madde açısından görme bakımından layiklik, bu üçlünün ilk halkasını oluşturur. Layiklik, din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıyla başlar. Bunun hemen ardından, çeşitli ilim dallarının Allah inancından koparılması gelir. En sonunda da maddeciliği yavrular.

Layikliğin doğurduğu maddeciliğe gelince, bu düşünceye göre bütün gerçekler, yalnız ve yalnız maddeden ibarettir. Bu felsefi maddecilik, Batı Dünyasının hayat damarlarına bütünüyle hakim olduktan sonra, on dokuzuncu yüzyılda **bilimsel maddeciliğe** dönüşmüştür.

Karl Marx çıkmıştı bu yüzyılda. Çağının ilim şımarıklığının etkisinde kalarak, maddeci görüşü, kendisince, bilimselleştirdi. İlk defa olarak insanlığa, uzun tarihi boyunca, saldırgan bir maddeci karakter taşıyan bir felsefe sistemi sunmuş oldu.

İkiliğin Doğurucusu

Layikliğin ortaya çıkışında başlıca iki etken görülmektedir. Bunlardan birincisi ve en önde geleni Hıristiyanlıktır. Hıristiyanlık Batı Dünyasına, asırlarca öncesinden resmî din olarak egemen olmuş ve bugünkü çıkmazların asıl sebebi olan şu temel prensibini ortaya atmıştır: «Sezar'ınkini Sezar'a, Allah'ınkini Allah'a verin!»

Bu temel felsefesiyle Hıristiyanlık, Allah tarafından idare edilen dinî saha ve insanlar tarafından düzenlenen maddî alan diye insan hayatını iki parçaya bölmüştür. Aslında tam bir bütün olması gereken dünya hayatına anlamsız bir ikilik sokmuştur.

Bu tutumuyla da, layikliğin yolunu isteyerek ve istemiyerek açmıştır. Derken yeni bir etken göründü Avrupa sahnesinde: dine meydan okuyan ilimcilik anlayışı. Kilise'ye karşı köklü bir düşmanlıktan da kaynaklanan bu anlayış, Hıristiyanlığın «Sezar'ınkini Sezar'a..» prensibini, en son mantıki sonuçlarına kadar zorladı. Böylelikle de bütün bir insanlığı ağır bir şekilde sarstı. Rönesans ile ortaya çıkan aydın düşüncelerle, Hıristiyanlık arasında beklenilen savaş patlak vermişti. Artık bu savaş durdurulamıyacak ve Hıristiyanlık kendi eliyle kendisini mahkum etmiş olacaktı.

Tarih konusunda araştırma yapanlar ve tarih bölümü öğrencileri iyi bilirler ki Hıristiyanlık, Eski Yunan ve Roma uygarlıklarının korlarının halâ parıldadığı bir devirde doğmuştu. Bu korları alevlendirecek ve kendi kanatları altında onları canlandıracağına Hıristiyanlık, daha işin başın-

dayken, her türlü felsefi düşünceye ve ilmi bilgilere amansız bir savaş açtı. Bu yüzden, Hıristiyanlığın Avrupa'ya girişiyle, Rönesans hareketinin doğuşu arasında geçen devirlere, Batı tarihçileri oy birliğiyle **karanlık çağ** adını vermişlerdir.

İslâm'ın Fikri Uyanışa Katkısı

Karanlık çağlar, bilgisizlik yüzyılları bir bir silindiler ortalıktan, Faran Vadis'inde İslâm güneşi parladığı ve Son Peygamber modern ilimler çağını başlattığı an.

Eski Yunan ve Roma'nın, Babilonya ve İran'ın, Hindistan ve Çin'in sönmüş medeniyetleri tarafından miras bırakılan bilgi hazinelerini, toprak altından çıkaranlar, Müslüman bilginler olmuşlardır. Bu hazineleri, Müslümanlar keşfettiler, sınıflandırdılar, işlediler, geliştirdiler, Bağdad, Kahire ve İspanya'da kurdukları üniversiteler kanalıyla, Avrupa'ya aktardılar.

Avrupa'da gerçekleştirilen Rönesans, doğuşunu bütünüyle İslâm'a borçludur. Roger Bacon ve ikinci Sylvestre adıyla Papa olan Gerbert D'Aurillac (938 - 1003) İslâm düşüncesinden yola çıkarak üne kavuşmuşlardır.

Kilise ve Rönesans

Hıristiyanlığa ağır bir darbe indirdi Rönesans. Siyasî iktidarı elinde bulunduran Kilise, bütün gücüyle karşı saldırıya ve her ne pahasına olursa olsun varlığını savunmaya, girişti. Rönesans'ın düşünen beyinleri, işkenceler altında boğuldu. Odun

yığınları üzerinde diri diri yakılmak gibi, en amansız cezaların kurbanı oldular.

Bilginlerden, söyledikleri gerçekleri yalanlamaları, sözlerini geri almaları istendi. Reddetmek, hiç gevşeklik göstermeden işleyen o çok ünlü Engizisyon'un yıldırımlarını üzerine çekmek demek oluyordu.

Bu ardı arkası kesilmeyen ve yakın tarihlere kadar süren baskı ve sindirme hareketleri, aydın kafaları Kilise'nin yeminli düşmanları etti. Bu düşmanlık, kısa zamanda, Hıristiyanlık'tan iğrenmeye dönüştü. Derken, her çeşit dine ve bizzat Allah'a karşı bir kinle sonuçlandı. Hıristiyanlığın yanlış tutumu, dine düşman etti bilginleri.

Lâyikliğin Temel İnancı

Batı düşüncesinde lâyikliğin sistemli temellerini atmış oan ilk büyük bilgin Darwin (1809-1882) olmuştur. **Türlerin Kökeni** adlı eserinde, biyolojik olayları mekanik nedensellikle (kendiliğinden oluşla) açıklamaya çalıştı. Ortaya attığı bu teoride Allah'ın varlığına ve etkinliğine hiçbir yer verilmemiştir.

Darwin tarafından biyoloji konusunda ileri sürülen bu teorinin hemen hemen aynıları, Huxley (1825-1895) ve Herbert Spencer (1820-1903) tarafından sosyolojiye, Hume (1711-1776) tarafından metafiziğe, Bentham (1748-1832), Mill (1806-1876) ve Hobbes (1588-1678) tarafından da hukuka, ahlâki ve siyasete uygulanmış bulunuyorlardı.

Din düşmanlığı çığırı açılmıştı artık. Bundan böyle Batı düşüncesi, git gide daha çok maddeci ve daha çok lâyik bir renge boyanacaktı. Nihayet bugün lâyiklik, bütün Batı Dünyası için, imanın vazgeçilmez bir şartı haline gelmiştir.

Marschall (1880-1959) gibi dinine bağlılığıyla bilinen bir adam bile, ekonomi politik konusunda, şöyle düşünmekte hiçbir dini sakınca görmemektedir: «Bizleri yalnızca ekonomik gerçekler ilgilendirir, ahlâk planındaki emir ve yasaklar bizi bağlamaz.»

Lâyikliğin Uğursuz Etkileri

Çeşitli insan faaliyetlerinin birbirine su sızdırmaz şekilde kapalı bölümlere ayrılması, psikoloğların sosyal dengenin bozuluşu ve kişiliğin ikileşmesi adını verdikleri olayı doğurur. Oysa insanlığın sosyal karakteri birlik, bütünlük ve bölünmezliği gerektirir.

Toplu ve uyumlu bir görünümün bulunmadığı, din ve ahlâk kurallarının en üstün değerler kabul edilmediği yerde, tıpkı Batı'da olduğu gibi, maddeci yan hayatın tek düzenleyici prensibi olarak kökleşecek ve her şeye a'dan z'ye kadar madde hakim olacaktır. Maddenin dışında hiçbir değer ölçüsüne başvurulmaz olacaktır.

Bilginin dini ve dindaşı diye ikiye bölünmesi, hayatın da aynı şekilde iki parçaya ayrılması, toplumları Batı'da lâyikliğe götürmüş, lâyiklik de felakete, uçuruma sürükleyen maddeciliği doğurmuştur.

Psikoloğlara göre, insan kişiliğinin çözülmesi ve ikileşmesi, davranışlarda uyumsuzluğa sebep olur. Sinir hastalıklarının kökeninde bu ahenksizlik, bu uyumsuzluk yatar. Nevroz denilen sinir bozukluğu ise, intiharlar da dahil, bütün cinayet olaylarının artmasına neden olur.

İşte Batı'da olan da bu olmuştur. Geniş bir gençlik kesimi, şimdi bu sinir hastalıklarının pençesinde kıvranmakta, can çekişmektedir.

Çıldıranların ve katillerin yüzdesi en aşırı düzeye, Batı yarıkürenin en ileri ülkelerinde ulaşmış bulunmaktadır.

Bu durum gün geçtikçe daha da ağırlaşmakta, korkunç bir hal almaktadır. Bunun sebebini uzaklarda aramamak gerekir. Batının kendi kendine ettiğidir bu.

İnsan kişiliği bölündüğü, her bölüm de diğerinden ayrı bir şekilde ele alındığı zaman, kişiliğin maddi kesimi hayatın tek merkezi haline gelecektir. Bu kaçınılmazdır. Manevi yön ayaklar altına alınırken, maddi bölüm taht kurar. İnsanın maddeye karşı aşırı düşkünlüğü vardır, çünkü. İnsanın dünya hayatındaki tecrübesi, bunu açıkça ortaya koymuştur. Madde aşkı tek ideal olur sonunda. Neden? Doyurulması mümkün bütün maddi arzularını, cinsel isteklerini buradan doyurur da ondan. Ama bu doyuma, kişiliğin manevi kesimi incitilmeden ve başkalarının çıkarlarına zarar verilmeden erişlemez. Bu yüzden haksızlıklar, cinayetler diz boyunu aşar. Yaşamsa, bütün çekiciliğini çoktan yitirmiş olduğundan, intiharlar seller gibi kaplar ortalığı.

Lâyiklik yüzünden günümüz Batı dünyası tam bir çıkmaza düşmüştür. Birbirine zıt ve düşman bir ikilik içinde tutsak kalmıştır. İki şık arasında umutsuzca çırpınmaktadır.

Batı'nın büyük düşünürleri, korkunç çığlıklarla işte bu gerçeği haykırıyorlar şimdi. Çağımızın en büyük tarih felsefecisi Arnold Toynbee ve onun tanınmış öncüsü Sprengler bu çıkmazları dile getirmişlerdir.

Lâyiklikten Komünizme :

Lâyiklik kavramı ve uygulanışı üzerinde durduğumuz zaman, karşımıza iki ihtimâl çıkmaktadır:

a) Bir toplum ya Allah'a ve dine inanmakta, ama din ile devlet işlerini birbirinden ayrı tutmaktadır;

b) Ya da Allah ve dini tamamen reddetmekte, kesinlikle Tanrı tanımaz ve maddeci bir yol izlemektedir.

Batı demokrasileri ve onların taklitçisi ülkeler birinci şıka örnektir. İkinci türe örnek olarak da, Sovyetler Birliği ile diğer komünist ülkeleri gösterebiliriz.

Allah inancına izin veren layiklik, aslında Tanrıtanımaz lâyikliğin yolunu hazırlayan bir ilk adımdan ibarettir. Tarih bu gerçeğin en güzel tanığıdır.

Hristiyanlık Avrupa'ya yerleştiğinde, hiçbir

zaman lâyik değil, aksine tamamen teokratik bir egemenlik kurmuştu. Sonradan Kilise ile devlet birbirinden ayrıldı ve Hıristiyan milletler lâyikleştiler. Bu lâyikleşme süreci ise, din ve ahlâk kurallarını kökünden kazımayı hedef alan bir yönde ilerledi. Bu ilerleyiş günümüzde de, bütün yıkıcılığıyla sürüp gitmektedir.

Zamanla bu lâyiklik, kendi meşru çocuğu ve öz evlâdı olan komünizmi yavrulamıştır. Sonunda da Allah inancından nefret eden lâyiklik, Allah inancına izin veren lâyikliği, yani kendisini yavrulamış olanı tahtından bütünüyle uzaklaştırmıştır.

Komünizmin kurucusu olan Kalr Marx yarım tedbirlere inanmıyordu. Lâyiklik düşüncesini eline alır almaz onu en son sınırlarına kadar götürdü. Zaten lâyikliğin doğal gidişiydi bu. **Tam maddecilik** idi bu son sınır. İlim anlayışından bütünüyle uzak ve tamamen gerçek dışı bir ad taktı bu uzantıya, **bilimsel maddecilik** diye.

Komünizm bir ekonomik teori gibi görünür. Ama gerçekte, hayatın bütün yönlerini kucaklayan bir felsefe olmayı amaçlar. Karl Marx, **Kapital** adındaki temel eserine, iktisat konusunda bir giriş yapmak yerine, felsefî yeni bir düşünceyi sergilemeye büyük özen göstermiştir. İlk önce diyalektik maddecilikle söze başlar, ardından bu felsefî düşüncesini sosyal olaylara uygulamaya çalışır. Maddeyi, hayatın biricik ve en üstün hedefi olarak gösterir.

Komünizm, Allah'ı kendisine tek düşman olarak görür. Dini gülünçleştirmeye ve maskaraca bir

şey olduğunu göstermeye var gücüyle çalışır. Değerler ve ülkülere, bunların düşünülmesini bile yasaklayacak kadar, düşman kesilir. İnsanı hayvandan ayıran yüce ve soylu erdemlere lânetle bakar.

Komünizm için, yalnız ve yalnız iki gerçek vardır : açlık ve seks içgüdüsü. Her şey bu ikisinden çıkar ve bunlara bağlıdır. Marx insanlığa işte bu yeni dini getirmiştir. Tutarlı bir komünistin imanı da, ancak bunlara kesinlikle inanmaktan ibarettir.

Buraya kadar olan incelememiz, başlarda söylediğimiz gerçeği bütünüyle ispat etmiştir : Lâyiklik, maddecilik ve komünizm arasında kopmaz bir akrabalık vardır. Biri kesinlikle diğerinin sonucudur. Bunları apayrı doktrinler olarak görmek yanlıştır. Yalnızca bağımlı ve ayrılmaz görüşler olarak nitelendirilebilirler.

Maddeciliğin Yeni Üçlemesi :

Daha öncede belirttiğimiz gibi, Batı'nın şimdiki lâyik uygarlığı, bütün hedeflerini gerçekleştirmek için, yalnızca maddeci çözümleri esas almaktadır. Allah düşüncesi, artık Batı'da sadece mantıkdışı bir öğe olarak bırakılmış bulunmaktadır.

Çoktan beri Batı ulusları, Üçlemeciliğin, yani Üç Tanrıcılığın en bağnaz savunucuları olmuşlardır. Yalnız zamanla bir değiş tokuş yapmışlardır. Hıristiyanlığın Baba Tanrı, Oğul Tanrı ve Ruhul-

kudüs Tanrı diye bilinen Üçlemesiyle, Lâyikliğin Para Tanrı, Alkol Tanrı ve Seks Tanrı şeklinde ortaya çıkan Üçlemesini trampa etmişlerdir.

Günümüzün maddeci Batı toplumları işte bu üç yeni ilâha tapmaktadır.

Batı Uygarlığının Yeni İman Esasları :

Batı uygarlığını, günlük hayatta uygulanılan şekliyle, gözler önüne sermiş bulunuyoruz. Bugünkü Batı medeniyetine hakim olan felsefenin ne olduğu herkesçe bilinmektedir. Bu felsefe her şeyi madde açısından değerlendirmekte ve her olayı madde gözlüğü arkasından görmektedir. Batı uygarlığının hayat anlayışını, daha doğrusu bugünkü imanının esaslarını şu maddeler etrafında toplayabiliriz :

a) Metafiziği, **maddeciliktir.**

b) Psikolojisi, **duyumculuk** ve heyecan arayıştır. Çıkardığı güzel sanatlar ve modalar bunun en inandırıcı ve en kesin delilleridir.

c) Ahlâkı, **çıkarcılık, fırsatçılık** ve **sekstir.**

d) Ekonomi anlayışı, az gelişmiş ülkeleri **sömürmektir.** Kapitalizm kadar, Komünizm ve sosyalizm de milletleri sömürerek köleleştirme yoluna gitmektedir.

e) Politikası, **ırk** ve **renk** farklılıkları doğurmak ve araya uzlaşmaz düşmanlıklar sokmaktır.

Batı medeniyetinin saymış olduğumuz bütün

bu özellikleri **tek** ve aynı şeyin, yani hayata **maddeci bakışın** sonuçlarıdır.

Komünizmle Sonuçlanan :

Komünizme daha yakından bakacak olursak, bu ideolojinin Batı'nın maddeci hayat anlayışının bir uzantısından ibaret olduğunu görürüz. Batı medeniyetinin yukarıda saydığımız bütün özellikleri, bu ideolojide yalnızca yüzer kat daha arttırılmıştır o kadar.

Cüce, zamanla bir dev yavrulamış, ama tür aynı kalmıştır. Aynı kandan geldiğinden karakter farkı görülmemiştir.

Lâyik tipi bir uygularlık ortaya çıkmış olmasaydı, Komünizmin gün yüzü görmesi imkânsız olurdu. Fakat günümüz Batı uygarlığının, Komünizm dışında bir sistem çıkarması zaten imkânsızdı. Doğursa doğursa, Komünizmi doğururdu.

İSLÂM DÜŞÜNCESİ

Değerler ve İdeolojiler :

İnsanın hayat karşısındaki tutumu, beş ayrı şekilde kendisini gösterir. Buna insan bilincinin beş değişik dışa vuruluşu da diyebiliriz :

a) Deneysel veya maddeci tutum.

b) Teorik veya akılcı tutum.

c) Ahlâkî tutum.

d) Estetik tutum.

e) Manevi tutum.

Bu beş ayrı tutum veya tavır alışa bağlı olarak da, insanın beş değişik faaliyet alanı vardır :

Maddi alan, fikrî alan, ahlâkî alan, estetik alan, ve manevi alan.

Bu faaliyet alanlarının da, yine herbirine bağlı olarak beş ayrı değer yargısı bulunur :

Maddi değer, fikrî değer, ahlâkî değer, estetik değer, ve manevi değer.

İnsanlığın ideolojilerinde görülen farklılıklar

ve kurdukları medeniyetlerde karşımıza çıkan değişiklikler, her zaman bu çeşitli değerlere verilen önemin derecesine bağlı olarak ortaya çıkmışlardır.

İnsanlık tarihinde görülmüş olan ideolojileri tenkitçi bir gözle inceleyecek olursak, bu ideolojilerin ayrı değerlere ağırlık vermiş olduklarını ve bu ağırlığın da değişik bir değerler sıralamasıyla kendini gösterdiğini görmüş oluruz. Görürüz ki, kimi ideolojilerde ağırlık yalnızca maddi değerlere verilmiş ve bunun sonucu olarak da maddeci bir ideoloji görünümü almışlardır.

Diğer bazı ideolojilerde ise manevi değere aşırı bir önem verilmiş, sonunda da bu önem iki değişik şekilde kendisini göstermiştir : a) Ruhu berraklığından koparan, hayatı karmaşık ve anlaşılmaz hale getiren, gerçek hayattan ve sorumluluk duygusundan uzaklaştıran mistik bir ruhculuk, b) İnsan faaliyetini ruhcu bir perspektif içinde ele alan ve manevi değerden hareketle, insan kişiliğini bütünlüğe kavuşturacağını savunan akılcı ruhculuk.

Çeşitli Medeniyetlerde Hakim Olan Baş Değer :

Genellikle ideolojiler, yalnızca bir tek değere bağlı kalmazlar. Belli bir baş değer alır, önem derecelerine göre, diğer değerleri bir derecelenmeye, bir hiyerarşiye sokarlar. Başlangıçta sözünü ettiğimiz beş değerin beşi de bulunur. Ama aralarından biri temel değer olarak seçilir, diğerleri birbi-

rine bağlı bir hiyerarşik düzen içinde toplanırlar.

Eski Hint Medeniyeti : Manevi Değer

Eski Hint uygarlığı manevi değeri baş değer olarak seçmişti. Fikri değer ise, onun bütünleyicisi durumundaydı. Manevi değer en üst düzeyi tutuyor, fikri değer ona yardımcı ve bağımlı bulunuyordu. Maddi değer üçüncü sırayı alıyor ve kaçınılmaz bir kötülük öğesi olarak kabul ediliyordu. Ahlâkî değer ise, manevi eğilimin bir desteği vazifesini görüyordu.

Hint ideolojisi, manevi deneyler ve mistik tecrübeler bakımından erişilmez bir üstünlük elde etmiştir. Felsefi incelikler yönünden oldukça zengindir. Ama deneysel ilimlerin gelişiminde hiçbir katkıda bulunamamış ve bu alana bütünüyle yabancı kalmıştır.

Eski Yunan Medeniyeti : Deneysel ve Fikri Değer

Eski Yunan uygarlığında baş değer olarak, deneysel ve fikri değerler seçilip alınmıştır. Manevi değere, gereken önemi vermediklerinden, Hindular'ın rakip tanımadıkları mistik coşku ve gizli felsefe alanlarında hiçbir varlık gösterememişlerdir.

Bu medeniyetin hayata bakış açısı, daha çok akılcı ve gerçekçi planda olmuştur. Ama en tanınmış eski Yunan filozofları bile, batıl inançların egemenliğinden kendilerini kurtaramamış, akılcı

ve gerçekçi davrandıklarını iddia etmelerine rağmen, en akıldışı ve gerçekdışı düşünceleri benimseyip savunmuşlardır.

Çağdaş Batı Uygarlığı : Maddi Değer :

Çağdaş Batı medeniyetinin ideolojisi deneysel, estetik ve fikri değerler bütünü içinde kendini göstermiştir. Üst üste yığışan bu öğeler arasında baş değer olarak, maddi değer esas temeli oluşturur. Fikri ve estetik değerler, maddi değerin yardımcısı ve bütünleyicisi sayılmışlardır. Ahlâkî ve manevi değerlere gelince, bu değerler yalnızca, topluma kazandırabilecekleri fayda yönünden benimsenmekte ve bir takım çıkarlar için beslenmektedirler.

İSLÂM DÜŞÜNCESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Manevi Temel ve Değerler Arası Ahenk :

İslâm medeniyetine gelince, İslâm düşüncesinin ilk temel özelliği, **manevi değere akılcı açıdan büyük önem vermesidir.** Bu değer, İslâmî değerler dizisi içinde temel öğeyi oluşturur ve eksen vazifesi görür. Diğer değerler bu eksen etrafından dönerler. Hiçbir değerin önemine zarar gelmeden ve her değere lâyık olduğu yer verilerek tam bir uyum sağlanır. Manevi değerse, diğerlerine kan ve güç katar.

İslâm beş değerin, beşine de, mutlaka bulunması gereken öğeler olarak bakar. Bunların uyumlu bir şekilde birbirleriyle kaynaşmalarına ve **bütünleşmeleri** gerektiğine inanır. İslâm düşüncesinin birinci özelliği budur işte.

Her değer, kesinlikle bulunması gereken düzeyde kalmalı ve biri diğerinin aleyhine olarak ne yukarı çıkarılmalı ne de aşağı düşürülmelidir. Temel öğeyi oluşturmuş olmasına rağmen, **manevi değer** de, bu değerler **beşgeninin** yapısındaki te-

mel unsur olduğundan, diğerlerinin içine yayılan, onları saran, içlerinde eriyen ve bütünlüğü sağlayan bir kuvvet vazifesi görür.

Manevi değerin temel olarak seçilmesi demek, insan hayatının yapısını bir iman esası üzerine kurmak anlamına gelir. İslâm'da ise bu iman, öz olarak, bir tek Allah'a, O'nun Elçilerine ve Ahiret Gününe iman etmekle gerçekleşir ve iman çatısı kurulmuş olur.

İslâm, insanın davranışlarını düzenleyen temel öğenin iman olduğunu öğretir. İman, bir çekirdektir, bir filizdir. Hayatın gelişimi, bu iman çekirdeğinin dışarıya uzantılarıyla bütünlüğe ve uyuma kavuşur. İman filizinden, insanlığın davranışları olan ağaçlar yükselir. Bu ağaçlardan da, yine insan faaliyetini oluşturan ahlâk, siyaset, ve iktisat gibi çeşitli dallar ve budaklar fışkırır.

İslâm, bu hayat ağacının kök ve filizine özen gösterdiği kadar, dal ve budaklarına da büyük bir dikkatle eğilir. Fakat en çok önem köke ve çekirdeğe verilir. Çünkü çekirdek ne derece sağlam, kök ne kadar güçlü olursa, kısacası iman ne kadar kuvvetli olursa, insanın bu kökten kaynaklanan çeşitli davranışları da o derece güçlü ve o kadar sağlam olacaktır. İnsan davranış ve faaliyetlerinde sarsılmaz bir doğruluk, şaşmaz bir dürüstlük, ancak Allah'a tam bir imanla bağlı oluş ve O'nun öbür dünyada hesaba çekeceğine kesinlikle inanıştan güç ve destek alır. Gönül gerçek imanla dolup taştığında, insanın bütün hareketleri mutlak başarılarla sonuçlanır.

Arap Yarımadasının yerlileri Peygamberimizin çağrısına kulak verdikleri zaman, işte bu durum ortaya çıkmıştır. Allah'ın son Elçisi'nin ellerinden İslâm inancını bağırlarına basarak alanlar, hayatlarının bütünüyle değiştiğini görmüşlerdir. Gerek düşüncelerde gerekse davranışlarda böylesi bir saflık ve temizlik, ne İslâm'ın doğuşundan önce ne de daha sonra hiçbir zaman insan toplumlarında görülmemiştir. Hayatlarının akışı değişmişti. Ve insanlık tarihi yeni bir döneme kavuşmuştu.

Diğer değerlerin zararına olarak, maddi değere aşırı bir önem veren komünizmden ve sakat bir anlayışla bazı değerleri göklere çıkaran diğer dinlerden İslâm işte bu eşsizliğiyle ayrılır. İslâm dışındaki bütün diğer din ve doktrinler, sağlam ve sağlıklı bir metoddan yoksundurlar. Bunun için de çoğu zaman, akılcı geçinenleri bile, akla ve ilme ters bir gidişi izlerler.

Bütün İnsan Hayatını Kucaklayan Bir Gerçek :

İslâm, Allah'ı bizim kaderimizi aydınlatacak ve hayatımıza kesin yön verecek tek Kaynak olarak görür. İslâm'ın sunduğu rehberlik hem eksiksizdir hem de hayatın bütün ayrıntılarını kapsar. İslâm'ın **ikinci temel özelliği** de budur.

İslâm yalnızca, belli bir ibadet anlayışına, bazı ahlâkî kurallara ve bir takım mucizelere dayanan bir din değildir. İslâm, insan faaliyetinin en çeşitli yönlerini içine alan bir hayat anlayışı, ger-

çek bir dünya düzenidir. Bunun için, gerçek ve kesin bir din olan İslâm, kendine yeten hakiki bir kültürün doğmasını sağlamış ve yine kendine özgü eşsiz bir medeniyet kurmuştur.

İslâm'ın tek hedefi, insanı hem bu dünyada hem de öbür dünyada mutlu etmektir.

Birlik İlkesi :

Değerlerin tam bir bütün oluşturmaları kavramı, İslâm düşüncesinin üçüncü temel özelliğini oluşturur. İslâm'ın dayandığı tek nokta zaten bu Birlik, yani Tevhid ilkesidir. Bu Birlik ilkesi de ilk önce, Allah kavramında kendini gösterir.

İslâm'a göre, Allah hem özü ve zatı hem de Yaratış gücü ve sıfatları bakımından bir tekdir. Yaptıklarında hiçbir varlığın katkısı yoktur ve hiç kimse O'nun dengi ve benzeri olamaz.

Allah'ın birliği, ortaksız oluşu ve eşsizliği açısından İslâm, Hıristiyanlığın, Hinduizmin ve diğer çok Tanrıcı dinlerin öğretilerine kesinlikle karşı çıkar ve bu dinlerin ileri sürdükleri delilleri bütünüyle reddeder.

İslâm'ın bütün insanları iman etmeye davet ettiği Allah, aşkındır (mütealdir, tabiatüstüdür); Yahudiliğin savunduğu insana benzeyen Tanrı düşüncesinden tamamen başkadır.

İslâm'ın Allah'ı kişiliği, kesin bir kimliği olan bir varlıktır, Budizm ve Jainizm'in (Hindistan'da bir din) kişiliksiz ve kimliksiz (impersonnel) Allah inancından uzaktır.

İslâm'ın ilân ettiği şekilde Allah'ın birliği kavramının, saflık, berraklık ve ululuk yönünden diğer hiçbir dinde eşine rastlanmamaktadır. Allah'ın birliği inancı, aynı zamanda oldukça rasyonel bir inançtır; ilmin gerçekleştirmiş olduğu son gelişmeler de bunu doğrulamaktadır.

Allah'ın birliğiyle başlayan birlik prensibi, **ikinci olarak** da kendisini evrenin niteliği ve yapısında gösterir. İslâm bütün evreni bir birim olarak görür. Evren hiç yoktan ilk defa bir tek Allah tarafından yaratılmıştır; özündeki birlik ve bütünlük de işte kaynağını bu tek Yaratıcıdan alır. Bütün bileşimleri ve bütün parçaları birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır. O halde evrenin bütün öğeleri, tam bir uyum içinde, **aynı hedefe** yönelik olarak işlemektedir. Aynı hedefe yönelik olmak ise, evreni bir Manevi Düzen haline getirir.

Birlik ilkesinin **üçüncü görünümü**, insanlık açısından kendisini gösterir. İslâm'ın gözünde ister Beyaz veya, ister Kızıl Derili, veya Sarı, ister Avrupalı veya Afrikalı, isterse Amerikalı veya Doğulu olsun, bütün insanlar bir tek aileyi oluştururlar. Bu ilâhî düşünüşüyle İslâm, dünyada ilk defa olarak insan Hakları Beyannamesinin temellerini atmış ve insanlararası ilişkiler konusunda sonsuz ve kesin gerçekleri, bizzat uygulama alanına koymuştur. İslâm'ın bu eşsiz görünüşüne karşılık, bir de Yahudiler, Hindular ve Hıristiyanlar tarafından ortaya atılan ve halâ yürürlükte tutulan ırk üstünlüğü kompleksini düşünelim.

Birlik ilkesi, dördüncü olarak, bilgi planında

görülür. Evreni oluşturan çeşitli bileşimler ve öğeler kendi aralarında nasıl sıkı bir organik bağ oluşturuyorlarsa, bilginin değişik dalları da aynı şekilde ve zorunlu olarak birbirlerini tamalayıcı olmak zorundadırlar. İslâm, gerçek bilgi ve bundan çıkacak faydaların ancak, bütün ilim kollarını ve akımlarını tek bir fışkırış ve tek bir ırmak şeklinde toplamakla sağlanabileceğini söyler. Çağdaş Batı uygarlığının işlemiş olduğu büyük yanlışla, yani bilginin çeşitli kolları arasında katı perdeler çekmekle ne gerçek ve mutlak bilgiye ulaşılabilir, ne de bundan doğacak yararlar elde edilebilir. İşte İslâm, ilimler arasındaki yakın ilişkilerin kurulması ve birbirlerini tamamlayacak şekilde ilâhî ve insani bir hedefe yönelik olarak yürütülmeleri konusunda dünyamıza mutlak benimsenilmesi gereken büyük bir prensip getirmiştir.

Birlik ilkesi, **son olarak da,** kendisini insan kişiliğinin birliğinde ortaya koyar. İslâm'a göre, bireyi meydana getiren çeşitli etkenler, bir ve aynı özün değişik görünümlerini ve çehrelerini temsil ederler yalnızca. İslâm açısından, insan kişiliği özü itibariyle, bir birliği, orkanik bir bütünü oluşturur. Bu bütünün kendi gelişimi ise ancak, insan hayatının çeşitli yönleri, istenilen dikkatle ele alındıkları ve apayrı olaylar ve alanlar olarak değil de, yalnızca öğelerinin birbirlerini bütünledikleri bir gerçek olarak düşünüldükleri zaman sağlanmış olur. Din işi ve devlet işi veya **dinsel** ve **lâyik** ayırımı, İslâm'a kesinlikle yabancıdır. İnsan kişiliği ve bu kişiliğin bölünmezliği konusun-

da İslâm düşüncesinin temelini oluşturan toplu bakış, bir yandan İslâmdışı dinler, öbür yandan ise Batı'daki lâyiklik ve Komünizm tarafından ileri sürülen ayırımcı görüşe tamamen ve kesinlikle karşıdır.

Allah'ın Vahyi :

İnsanlığın kaderine yön verebilecek öz kaynak ve temel prensip olarak ilâhi vahye, yani Allah'ın, insanlığı aydınlatmak için, gönderdiği peygamberlere emir ve yasaklarını duyurmasına verilen büyük önem, İslâm düşüncesinin **dördüncü temel** özelliğini meydana getirir.

Mutlak güç sahibi olan yüce Allah, ilk insan Hz. Adem'i yarattığında, kendisine **bütün şeylerin bilgisini** vahyedip öğretmiş ve O'nu ilk Peygamberi yapmıştı.

Yeryüzünde hiçbir millet, hiçbir ırk rehbersiz kalmamıştır. İlk insandan itibaren sayısız peygamberler gelip geçmiş ve hepsi de Allah'dan vahiy alarak, dünyanın dört bir bucağındaki insanlara rehberlik etmişlerdir. İnsanlığın bu şekildeki ilâhî eğitimi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun!) gelinceye kadar devam etmiş ve Peygamberlerin mührü olan bizim Peygamberimizle son bulmuştur.

İslâm düşüncesine göre, Vahiy insanlığın kurduğu medeniyetleri daha ilk adımlarından itibaren beslemiş ve Peygamberimiz gelinceye kadar, çağlar boyu bu uygarlıkları doyurmuştur. Nihayet

yedinci yüzyılda Peygamberimiz ortaya çıkınca yepyeni bir ufuk açılmıştır. O yüzyıldan sonra insanlık olgunluk çağına erişmiş bulunuyordu ve yeni bir Peygambere ihtiyaç duymayacak kesin ilahî bilgilere ve düzene kavuşmuş oluyordu. Bundan böyle bir başka ilâhî vahyin gönderilmesine gerek kalmıyordu.

Allah tarafından vahyedilmiş olunan son Kitap olan Kur'an, şimdiye değin ilk saflığını koruyagelmiş ve evrenin son gününe kadar da bu halini koruyacaktır.

İslâm'ın bu anlayışından çıkan sonuç şudur : İnsanlığın selamet ve esenliği, her zaman Vahye bağlı kalmış ve sonuna dek de O'na bağlı kalacaktır. İslâm'ın ilahi vahye verdiği bu önem, dünya meselelerinde büyük bir yer işgal eden aklın rolünü tümüyle inkar etmek anlamına gelmez. Gerçekte İslâm, akla yeterince önem verir. Bilginin ve bütün bilgi dallarının gelişiminde aklın rolü üzerinde ısrarla durur. Fakat bunların dışında, insanlığın temel ve asıl sorunlarını çözmede bütünüyle yetersiz olduğunu belirterek, açık ve seçik bir şekilde aklın sınırlarını özenle çizer. Ayrıca İslâm, Vahyin hizmetinde olmadıkça ve ondan ilham almadıkça, aklın çeşitli sosyal sorunlar karşısında kesin yanılgılara düşeceği ve affedilmez yanılgılar yapacağını gösterir. Hem sonra, çağlar boyunca, akıl gelişe gelişe şimdiki düzeyine erişmişse, bu gelişimini itiraz kabul etmez bir şekilde Vahy'in sağladığı eğitim, öğretim ve olgunlaştırma çabalarına borçludur.

Yeryüzünde Allah'ın Halifesi :

Dış dünya açısından insanın içinde bulunduğu durum ve kendisine verilen mevki ile ilgili açıklamalar, İslâm düşüncesinin **beşinci temel özelliğini** meydana getirir.

İslâm, insanın yeryüzünde Allah'ın halifesi olduğunu ilân eder. Ne demektir bu?

Öncelikle, gerek iktisadî ve politik, gerekse daha başka faaliyetlerde olsun, sosyal ve ferdî hayatının bütün kesimlerinde insanın, Allah adına çalışan bir hizmetli, bir görevli oluşu demektir. Böyle bir düşünce, dinamik bir maneviyatçılığın doğmasına imkân verir. Sağlam ve güçlü bir uygarlık ise, ancak bu dinamik maneviyatçılığa bağlı olarak gün yüzü görebilir.

Bu halifelik, ikinci olarak, insanın Allah tarafından bir takım yeteneklerle donatılmış olması anlamına gelir. Bu yetenekler insana, tabiat kuvvetlerine hakim olma ve onları kendi faydası için kullanma fırsatı verirler. Allah insanı bu şekilde ayarlamıştır. Bu durumuyla da insan, bir bakıma, Allah'ın yaratıcı faaliyetine uyarlanmış olur.

İslâm'ın, insan düşüncesine kazandırdığı atılımcı ve yenilikçi bir fikirdir bu. Çünkü Allah'ın halifeliği fikri sayesinde bütün kapılar, ilim ve teknik ilerlemelere açılmışlardır. Yine bu sayede, bütün putçu dinlerin temel inançlarından olan tabiat kuvvetlerine tapınmaya bir son verilebilmiştir.

Gerçek Bir Demokrasi (1)

Demokrasi, İslâm düşüncesinin **altıncı temel özelliğini** oluşturur.

İslâm'ın kurduğu demokrasi, aynı zamanda **dini bir demokrasi, sosyal bir demokrasi** ve **siyasi bir demokrasi**dir.

Dini bir demokrasi düzenidir. Çünkü İslâm, Allah ile kuları arasında aracı olduklarını iddia eden din adamları tabakası, ayrıcalıklı sınıf veya dini liderler hanedanı gibi sakat inanışları tanımaz ve kesinlikle yasaklar. İslâm bu tutumuyla, herbiri bir din adamları kast'ı veya bir diğer deyişle, bir dini oligarşi kuran diğer dünya dinlerinden bütünüyle uzaktır ve tamamen farklı bir yol izler.

---

(1) Etimolojik bakımdan demokrasi terimi, egemenliğin halka, insana ait olduğu bir hükümet anlamına gelir. Böyle bir anlayış ise, dinin bile halkın, yani insanın kanun yapma yetkisi içine alınması demek olur. Oysa İslâm'da, (Allah'ın kelamı olan) Kur'an ve (Peygamber sözleri olan) Hadis, hiçbir zaman insan tarafından değiştirilemez. Bunun için, İslâm hakkında demokrasi deyiminin kullanılmaması daha yerinde olur. İslâm'ın devlet anlayışına şura, danışmacılık veya daha uygun herhangi bir terim kullanılmalıdır; çok durumlarda bir şeytan yönetimi olduğu görülmekte olan demokrasi değil. (Fransızcaya çeviren Abdülaziz Ubeyd'in notu)

İslâm toplumu, **sosyal bir demokrasi** toplumudur. Çünkü İslâm sınıfsız bir düzen kurar. Bu düzende insana, ancak insan olduğu için değer verilir. Şu oymaktan olduğu, bu hanedandan geldiği için değil. Irkına, politik görüşüne veya diğer özelliklerine bakılarak değil. Kısacası, hiçbir ayırımın ve hiçbir sınıf savaşının bulunmadığı gerçek ve ilâhî bir düzendir bu.

Siyasi bir demokrasi. Çünkü İslâm toplumda otorite, **halk için ve halk tarafından yönetilen ve** kaynağını Allah'ın emir ve yasaklarından alan **bir Anayasaya dayanır.** Bir diğer deyişle İslâm, baskıcı ve totaliter her türlü rejimden uzak, ilâhî kanunlara bağlı bir düzen kurar. Devlet başkanı, bakanlar ve parlamento, yalnızca Allah'ın kanunlarına uygun olarak, halkın iradesini yerine getirmeye çalışırlar. Bunlar devleti, Allah'ın memurları ve hizmetçileri olarak, halkın temsilcileri sıfatıyla idare ederler.

İslâm'ın formülü, **egemenlik Allah'ındır** şeklindedir. İslâm, bu formül üzerinde ısrar etmekle, kimsenin kimse üzerinde egemenlik kuramayacağını belirtmek ister. İslâm bütün insanların kanun önünde eşit olduklarını ilân eder. Bu konuda hiçbir kimseye ve hiçbir gruba ayrıcalık ve dokunulmazlık tanımaz. İslâm bu eşsiz eşitlik anlayışıyla, eski krallıklarda savunulan ilâhi iktidar hakkı ve yetkisi düşüncesine ve yeni demokrasilerin devlet başkanları konusunda benimsemiş oldukları dokunulmazlık meselesi ile diğer her çeşit ayırımcı görüşlere öldürücü bir darbe indirir.

Burada şu hususun iyice bilinmesi gerekir : **Halkın Egemenliği** esasına dayanan demokrasi, içinde bulunan ve ayrılmaz bir özelliği olan parti sistemi yüzünden, parti kavramı taşımayan ve **Allah'ın Egemenliği** temeline oturan İslâm Demokrasisiyle karşılaştırılamaz ve benzetilemez.

Bütün çağdaş demokrasilerde kanun yapma yetkisi halka aittir. Aslında tümüne de değil, yalnızca çoğunluğuna aittir. Zaten günümüz parlamentolarında kanunların nasıl oylandıkları herkesçe bilinmektedir.

Oysa İslâm'da, aynı hak yalnızca Allah'a aittir. Bunun anlamı şudur : İslâm devletinin üyesi olan her bireyin iradesine uygun ve kabul edilebilir bir kanunun bulunması gerekir. Bu da Ancak, Allah'ın çizdiği yolda, içtenlikle çalışılarak kolayca gerçekleştirilir.

Adil Denge :

Adil denge, İslâm düşüncesinin **yedinci temel özelliğini** meydana getirir.

İslâm, fikir ve davranışlarda ılımlılığı tam bir kural haline getirmiştir. Bu prensip çeşitli düzeylerde kendini gösterir ve İslâm'ın ne derece kurtarıcı bir düzen ortaya koyduğunu ispat eder :

İslâmdışı bütün dinler ve ideolojiler, tek yanlıdırlar. Onların belki de en büyük eksiklikleri budur. Ya dünya hayatından tümüyle yüzçevirip yalnızca Ahiret hayatına önem verirler, ya da Ahiret'i

yok sayıp bütün güçleriyle dünyaya, maddeye sarılırlar.

İslâm, dünya ve ahireti aynı derecede ve birbirlerini bütünleyen bir şekilde ele alır. Birini alıp öbürünü ihmal etmez. Aralarında tam bir uyum oluşturur. Bu ahenkli ve dengeli görüşüyle de İslâm, tek başına gerçek ve adil bir toplum düzeni kurabileceğini gözler önüne serer.

Ayrıca İslâm ne esnek ve gevşek, ne de katı ve serttir. Değişen ile değişmeyen özler arasında tam bir ahenk vardır : Bir yandan Kur'an ve Sünnet'in değişmez ve sonsuz kanunları bulunur; diğer yanda ise, insanın karşılaştığı ve zamanla değişen sorunlara cevap arama ve çözüm getirme imkânı veren ictihad kurumu yatar. Temel prensipler değişmez özellik taşırlar. Çünkü bu prensipler, insanın sabit kalan karakteri üzerine dayanır. İnsanın asıl mahiyetinde bir değişiklik sözkonusu olmayacağı için, bu prensipler de her zaman ve her yerde değişmeden kalırlar. Buna karşılık, insanın karşılaştığı sorunlar, çeşitli görünümler altında ortaya çıkabilirler. Onun için İslâm, bu konularda esnek bir tutum izler.

Sosyal alanda İslâm, bireyin çıkarını, toplumun ihtiyaçları için tümüyle feda etmediği gibi, ferdin ihtiyacı için toplumun menfaatlerini çiğneme yoluna gitmez. Her birine hakkını, dengeli bir şekilde, özenle vermeyi hedef alır.

Siyasette ve iktidar konusunda İslâm, devletin hakları ile yurttaşların hakları arasında kur-

muş olduğu adil denge sayesinde, her çeşit totalitarizmi ve bütün şekilleriyle anarşiyi safdışı bırakır.

İktisatta ise İslâm, işverenlerle işçilerin haklarını tam garanti altına alarak ve kapitalizm ile komünizm arasında orta bir yolu benimseyerek, sermaye-emek çatışmasını kökünden halleder.

Uygulaması Kolay Bir Düzen :

İslâm hiçbir zaman bulanık ve karşamık bir teori olarak ortaya çıkmamıştır. Bu niteliği, İslâm'ın **sekizinci temel özelliğini** oluşturur.

Peygamber Efendimiz, yalnızca öğütler vermekle yetinen ve kanunlar koymaktan başka bir şey yapmayan bir Elçi olarak kalmamıştır asla. Tam aksine getirdiği düzene, konulan emir ve yasaklara ilk defa kendisi uymuş, ilk önce bunları kendi üzerinde uygulamıştır. Bizlerin karşısına canlı bir örnek olarak çıkmıştır. Getirdiği düzen hayatın bütün yönlerini kucakladığı gibi, kendi davranışları da insan faaliyetinin bütün ayrıntılarını içine almıştır. Kısacası, bütün insanlığa hitap eden bir ilâhî düzen getirirken, insan olarak bu düzeni önce kendisi yaşamıştır.

İslâm sadece bir inanç ve bir yasalar bütünü değildir. Uygulanması gereken bir hayat düzeni, gerçek bir yaşam şeklidir. İslâm gerçek, kurtarıcı ve tatbiki kolay bir dünya düzeni getirmiştir. Bu durumuyla da, diğer bütün din ve ideolojilerden

apayrı ve eşsiz bir ilâhî düzen olarak kendini gösterir.

Apaçıklık ve Sadelik :

İslâm düşüncesinin **dokuzuncu temel özelliği**, apakçıklığı ve sadeliğidir.

Allah'dan başka ilâh yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve elçisidir, şeklindeki İslâm'ın temel iman kuralı, son derece apaçık ve sade olduğu gibi, aynı zamanda da oldukça özlü bir nitelik taşır.

İslâm bulanık inanç düzenlerini, karmaşık iman prensiplerini, sırlar ve akıl ermez giriftliklerle dolu ayin ve ibadet biçimlerini tanımaz. Apaçık ve, sade ve anlaşılır bir iman ve ibadet esasları getirir.

Akla Uygunluk :

İslâm düzeni, akılla kol kola yürür, akla uygundur. İslâm düşüncesinin **onuncu temel özelliği** de budur.

Gerçekten de, bir takım din ve ideolojilerin ortaya attıkları **«inanın kurtulun!»** formülünün savunduğu körü körüne ve düşünmeye yer vermeyen bir iman yerine, Kur'an sayfa sayfa, satır satır aklımıza seslenir. Gerçeği, güzelliği ve Yaratıcı'nın yüceliğini kavrayabilmemiz için, aklımızı kullanmayı emreder. Diğer dinler hakkında da aynı şeyleri söylemek hiç mümkün müdür?

İnsanlığın sorunları karşısında İslâm, akılla vahyi uzlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda çeşitli ilimler üzerinde çalışmanın gerekliliği konusunda apayrı bir özenle durur. Kur'an'ın bizzat kullandığı terimlerde bile, ilim öğrenme kutsal bir görev olarak karşımıza çıkar. Kur'an, sure sure, ateşli ve muhteşem çağrılarda bulunur, tabiat olaylarını incelememiz için... Allah'ın yüceliğini, Allah'ın eserlerinde bizzat görmemiz ve sözlerinin gerçeklerini, yaratıkları üzerinde araştırma yaparak kavramamız içindir bu çağrı. Ayrıca aklımız ve ilmî araştırmalarımızla, tabiat kuvvetlerini, kendimize boyun eğdirmemiz içindir. Ancak bu yolla, insanın kaderinin Allah'ın halifesi olarak gerçekleşmesi ve insanın Allah'ın istediği düzeye yükselmesi mümkün olur.

İslâm'da bilimsel araştırma, dini bir hava ve manevi bir anlayışla yürütülmelidir. Günümüz Batı Dünyasında yaygın olarak görüldüğü gibi, maddeciliği ve Tanrıtanımazlığı övmek ve buna yol açmak için değil, manevi ahengi ve Allah'ı bulmak için olmalıdır, yapılan ilmi araştırmalar.

KARŞILAŞTIRMAMIZI BİTİRİRKEN

Buraya kadar, Batı Medeniyetinin yapısıyla, İslâm Düşüncesinin ayırıcı özelliklerini bir bir gözler önüne sermiş olduk. Bu kısa araştırmamızın sonunda ortaya çıkan sonucu, ana çizgileriyle şöylece özetleyebiliriz :

Batı Uygarlığının maddeci ve hazcı (hedoniste) anlayışı, İslâm'ın maneviyatçı ve ahlâkçı anlayışıyla taban taban zıttır.

Bu arada şu gerçeği de açıkça belirtelim : İslâm hiçbir zaman gerici veya dargörüşlü bir din değildir. Tam aksine İslâm, insanlığın iyiliği ve yararına olan her türlü çabaya canla başla katılır; her bakımdan sağlıklı ve güven verici ilerleme ve gelişmeleri yürekten destekler. İslâm'ın insanlık için beklediği ve teşvik ettiği gelişme, her yönüyle gerçekçi, adaletçi ve ahlâkçı bir gelişme ve yükselmedir.

Kur'an şöyle buyurur :

«İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın, Allah'dan korkun!» (5 Maide : 2)

Peygamberimiz'in öğüdü ise açıktır :

«Bilgi, müslümanın kaybolmuş malıdır. Nerede bulursa alıp sahibi olmalıdır.»

Şu anda Batı Dünyasının bize verebileceği tek bilgi ve tek kültür, ancak teknolojik sahadaki buluşlarıdır. İslâm, bu alandaki çabaların aktarılmasını yasaklamak şöyle dursun, tam aksine derhal bu bilgileri edinmemizi emreder.

Genellikle duyulara ve hazlara hitap eden Batı kültürüne gelince, bu kültür müslümanlar tarafından aynen benimsenmeye kalkışıldığında, her yönden zararlı olur. Batı kültürüne abanan müslüman toplumlar, özel imbiklerden süzülerek hazırlanmış bir zehiri, kendi elleriyle kendi beyinlerine akıtmış olurlar. Batı kültürünün benimsenmesi demek, İslâm kültürünü baltalamak ve çökertmek olacağından, müslüman milletlerin kendilerini meydana getiren ruhu ve kişiliği yok etmek demek olur.

İslâm'ın kendine özgü bir kültürü ve apayrı üstün değerlerle dolup taşan bir medeniyeti vardır. Bu yüzden İslâm, kendi ruh temellerinin ve kültür özelliklerinin kaybedilmesine rıza göstermez. Hele İslâm'a bütünüyle ters düşen kural ve ideallerle yer değiştirmelerine hiçbir zaman izin vermez.

Günümüzün İslâm milletleri bu gerçeği artık görmeli ve davranışlarını ona göre ayarlamalıdırlar. Daha fazla gecikmeden, Batı'nın kültür emperyalizminden yakamızı kurtarmamız gerekmektedir. Batı kültürünün doğuracağı kötü etkilerin gözler önüne bir bir serilmesi gerekiyor. Bu yapıldığı zaman, İslâm Dünyasının içinde bulunduğu

çıkmazların pek çoğu kökünden sökülüp atılmış olacaktır.

Müslümanlar için Batı kültürünün, beyinleri zehirleme ve zihinleri uyuşturma aracından başka bir şey olmadığı artık ortaya çıkmıştır. Devletlerimiz bu hakikati yeterince anladıkları zaman, İslâm'ın toplum görüşüne, ahlâk anlayışına yeniden dönülecektir. İlk iş olarak da, bizleri Batı'ya köle eden eğitim düzeni sökülüp atılacak ve yerine İslâm ruhunu gençliğimize aşılayan ve onları örnek kişiler haline getirecek olan kendi eğitim sistemimiz konulacaktır. Ancak o zaman, yetişen aydınlarımızın saflarında, tam ve gerçek İslâmî kişiliğin doğuşu garanti altına alınmış olacaktır.

V. BÖLÜM

İSLÂM VE KOMÜNİZM

GİRİŞ

Bazı İslâm ülkelerinde alınmış olan bir takım tedbirlere rağmen, İslâm Dünyasında Komünizm tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır.

Bu tehlikenin artmasının pek çok sebepleri vardır. Her şeyden önce İslâm ülkeleri kendilerine özgü siyasî bir güçten ve yönetimden halâ yoksun bulunuyorlar. Öbür taraftansa sosyal durum hiç de iç açıcı görünmüyor. Yoksulluk, bilgisizlik, İslâm inanç ve kültüründen uzaklaşma, yabancı güçlerin bitmeyen baskı ve sömürüsü bütün müslüman ülkeleri aralıksız kemirmeye devam ediyor. Sosyal durum ve toplum şartları bu şekilde sürdükçe ve gerek soyalist veya komünist gerekse Batı'nın emperyalist devletleri milyonlarca müslümanı boyundurukları altında tutup sömürdükçe, bu tehlike daha da amansız bir hale gelecektir.

İslâm ülkelerinin ekonomik ve siyasî durumları, yukarıda belirttiğimiz şekilde bulunmaktadır. Komünizm tehlikesi genellikle bu yönden güç kazanmaktadır. Bunun için gerçek ve sağlıklı tedbirler almak isteniyorsa, önce siyasi ve ekonomik yönden İslâm'a özgü bir bağımsızlığın gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Bilimsel yönden komünizmi etkisiz duruma getirmeye gelince, bu konuda da İslâm ülkelerinde yeterli bir çalışma yapılamıyor. Komünizm tehlikesine karşı ilmî yönden yapılması gereken çalışmalar bütünüyle yetersiz kalıyor. Kesin bir sonuca varılamıyor. Bu yüzden mücadelenin ilmî yönü büyük kayıplar veriyor. Çünkü her şeyden önce bilinmesi gereken şu gerçek hiç hesaba katılmıyor: Komünizm dünya çapında örgütlenmiş bir propaganda taktiğiyle çalışmaktadır. Böylesine enternasyonal bir saldırıya karşı tek tek çıkışlar, ufak çaplı gazeteler ve bin bir zahmetle piyasaya sürülebilen kitaplarla meydan okunamaz. Bunun için İslâm ülkeleri elbirliği edip bütün yabancı ideolojilere ve bu arada komünizme bir bütün olarak karşı çıkmalıdır. İslâm'ın düşünce yapısını, insanlığı kurtarıcı prensiplerini, ilmî tutumunu İslâm milletleri arası bir teşkilâtın rehberliği altında sunmak gerekiyor.

Bazı İslâmcı kurum ve kuruluşlar, yabancı ideolojileri ve günümüzün tehlikesi komünizmi çürüten çok değerli eserler yayınlamışlardır. Bu çabalarından dolayı her müslüman kendilerine minnettardır. Ama görüldüğü gibi bu yetmiyor ve ihtiyaca cevap vermiyor. Onun için eğer gerçekten komünizm tehlikesi durdurulmak ve etkisiz hale getirilmek isteniyorsa İslâm ülkeleri aralarında işbirliği yapılmalıdır. Resmi yönden işe el atmalı ve İslâm ülkeleri çapında örgütlenme yoluna gitmelidirler. Kapitalist Dünyanın uzmanlarınca hazırlanan eğitim programları da okullarımızdan atılmak suretiyle, şimdiye dek gösterilme-

yen sağlam ve tutarlı bir mücadeleye girişmelidirler.

Biz bu çalışmamızı, Lübnan'da toplanan bir konferans münasebetiyle, kısa bir bildiri halinde sunmuştuk. Komünizme karşı çıkarken ne yapmamız gerektiğini gösteren bazı ilkeleri tesbite çalışmıştık. Seneler önce sunmuş olduğumuz bu bildiriyi doğuran şartlar bugün de aynen devam etmektedir. Bunun için biz daha önce ana çizgileriyle belirtmeye çalıştığımız şu dört temel konu üzerinde duracaığz :

a) İslâm'ın manvi değerleri, bunların ferd, aile ve toplum açısından kurtarıcı özellikleri.

b) Zekât gibi dini kavramlara dayanan sosyal kurumlar.

c) Komünizmin sosyal alandaki iddiaları ve İslâm'ın buna cevabı.

d) İslâm'ın manevi değerlerinin genç kuşaklara nasıl öğretileceği meselesi.

İşte bu temel noktaları göz önüne alarak bu incelememizi hazırladık. Bildirinin dar çerçevesi içinde İslâm'ın insanlığı kurtarıcı prensiplerini özlü bir şekilde böylece takdim etmiş olduk. Sürdürdüğümüz görüşlerin daha geniş bir açıdan ele alınıp değerlendirilmesini, İslâm Dünyasının artık gerçekleri ve oynanan oyunları yakından görmeye başlayan gençlerinden bekliyor ve umuyoruz.

İNSANI YOZLAŞTIRAN BİR DOKTRİN :

Hz. İsa'nın bu sözü, genellikle, bütün dinle-
getirmiştir :

«İnsan sadece karın doyurmak için ve yalnızca ekmekle yaşamaz.»

Hz. İsa'nın bu sözü, genellikle, bütün dinlerin savunduğu bir hakikattir. İnsanın gerçek yapısının ve hayattaki faaliyetlerinin maddeden ibaret olmadığını, komünizm dışında, bütün ilâhî dinler kabul etmişlerdir. Komünizme göre, ise, insan eşittir maddedir; insanın bütün hayatı bütünüyle karın doyurma çabasıdır, mide doldurma kavgasıdır.

İnsanın yalnızca maddenin tutsağı basit bir yaratık olmadığını, aksine yüce duygu ve ülküler taşıdığını ilân eden İslâm ise, daha başlangıçta komünizmin maddeci anlayışından bütünüyle uzak bir yol izlemiş olmaktadır.

Marxizm Allah inancını saçma bulur ve Allah'ın varlığını inkâr eder. İnsan hayatının bütün yüce değerlerine düşman gözüyle bakar. İnsanı in-

san yapan ve hayvanlıktan kurtaran tüm erdemleri geçersiz bulur. İnsan onuruna düpedüz meydan okur. Çünkü komünizmin isyan doktrinine göre, bütün yüce ve soylu değerler zenginlerin, burjuvaların yutturmalarıdır.

Komünizm, maddeci bir felsefeye ve insanın yalnızca dış tutum ve davranışlarını hesaba katan bir psikolojiye dayanır. Bunun için de insanı sadece madde-adam, mekanik varlık ve madde evreninde yok olmaya mahkûm bir madde kırıntısı olarak görür. Komünizme göre insanın toplumdaki yeri, satranç tahtası üzerindeki basit bir piyondan daha değerli değildir. Bu doktrine göre insanın tek üstün tarafı, ekmeğini bulma konusunda hayvandan daha becerikli olmasıdır.

İnsan ruhunu inkâr ettiği için, onun yüce duygular, soylu düşünceler ve Allah'a yaklaşma yolundaki madde ötesi çabalar ve ülküler taşımasını bilinçsizlik olarak görür. İnsanlığın çağlar boyu tutunduğu üstün ve maddeyi aşan ideallerini, ekonomik ihtiyaçların bir dışa vuruluşu ve yanlış bir yansıması biçiminde yorumlar. Böylelikle de kendi ideolojisinin sakat görüşlerini ve içinde bulunduğu maddeye tapan ruh hastalığının sapık bunalımlarını bütün insanlığa bulaştırmaya çalışır. İnsanı madde budalası olarak takdim eden bu görüşünü, üstelik bir de ahlâk kuralı imiş gibi kabul ettirmeye uğraşır.

Komünizm salt bir maddeciliği ve sadece ekonomik değeri geçerli görür insan yaşamında. Komünizmin mantığı, gerçekte mantığın ters yüz

edilmesinden başka bir şey değildir. Bazı düşünceler ortaya attığını sanan bu mantık, bütünüyle tutarsız ve çelişkili bir yol izler. Yanlış değerlendirme ve çürük temellere dayandığı için de, insanlığa el yordamıyla ve körü körüne bir rehberlik yapmayı dener. Komünizmin dayandığı mantık ve bu mantığın doğurduğu düşünceler, daha yakından ve daha bilimsel olarak incelendikleri zaman, bu gerçek açık seçik bir biçimde görülebilir.

Komünizmin dayanmış olduğu bütün bu ilkeler gözler önüne alınınca, İslâm gibi yüce bir dinin büyüklüğü kendiliğinden ortaya çıkar.

İslâm, insanı madesi ve ruhuyla bir bütün olarak alan ve Allah tarafından insanlığı aydınlatmak üzere gönderilmiş, çürütülmesi imkânsız bir tezdir. Komünizm ise, insanı tek yanıyla alıp, onu bir bakıma hayvandan da aşağı bir düzeye indirmeye çalışan ve egemen olduğu bütün toplumlarda değişikliğe uğratıla uğratıla çürüyen, kokuşan ve tutarsızlaşan bir karşı tezdir.

İSLÂM'IN HAYAT GÖRÜŞÜ

İslâm'ın manevi değerlerini bütün ayrıntılarıyla gözler önüne sermek hiç de zor değildir. Ama bunları soyut olarak ele almak ve bu değerleri madde çamurları içinde yorumlamamak gerekir. Çünkü İslâm'da bir üst yapı vardır. Fakat bu manevi bir üst yapıdır. O da «Allah en iyi bilendir» şeklinde tanımlanabilir. Şu halde «Allah bilir» formülü, İslâm'da bir üst yapı, ama maddecilerin değerlendirdiklerinden oldukça uzak bir üst yapıdır.

İslâm kelimesi, Allah'ın iradesine boyun eğme veya, bir diğer deyişle, Allah'ın istediği şekilde bir hayat sürme anlamına gelir. Buna göre müslüman, bütün davranışlarında, bütün çabalarında ve faaliyetinin her kesiminde tamamen Allah'ın istediği bir yolda ilerleyen kişi demektir. Allah'ın buyruklarına, kanunlarına bağlı olduğu ve Allah'ın gösterdiği yolda bir yaşam sürmek emelinde bulunduğu için bir müslümanın hayatında ikilik yoktur : yani dinle ilgili davranışlar ve lâyik davranışlar diye bir ayırım bulunmaz. Müslümanın hayatı, madde ile mananın kaynaşmasından oluş-

muş ve Allah yolunda yürüyen ahenkli bir gidiştir.

Müslüman, kendisini maddenin kölesi ve kendisi gibi bir insanın kulu olmaktan kurtarıp bütün varlığıyla yalnızca Allah'a bağlanmış insandır. Bu gerçeği belirtmek için Kur'an'da şöyle buyurulur :

«De ki : «Benim namazım, ibadetim, hayatım ve ölümüm hep alemlerin Rabb'i Allah içindir.

Onun ortağı yoktur. Bana böyle emrolundu ve ben müslümanların ilkiyim.»

(6 Enam : 162-163)

İSLÂM'IN MANEVİ DEĞERLERİ

Aslında İslâm'ın manevi değerlerini, yukarıdaki sözlerimizle, özetlemiş bulunuyoruz. Biraz önce de dediğimiz gibi, bu değerler yaşanan değerlerdir, bir müslümanın hayatında bizzat uygulanması gereken değerlerdir. Ele aldığımız konunun daha iyi anlaşılması için, İslâm'ın insanlığı kurtarıcı prensipleri olan bu manevi değerleri biraz açmak ve bazılarını kısaca anlatmakta yarar görüyoruz.

Maddi Değer, Manevi Değer :

Her şeyden önce şu gerçeğin açıkça bilinmesinde yarar vardır : İslâm, insan hayatının bütününü manevi açıdan ele alır. İnsan yaşamındaki maddi ve manevi yanları bir bütün içinde toplar.

Bunlara birbirinden kopuk iki ayrı şeymiş gibi bakmaz. Ayırıcı değil, birleştiricidir. Dinden dünyayı, dünyadan dini koparıcı değil, uzlaştırıcıdır.

Maddi ve manevi değerleri ele alırken, manevi değerlere öncelik tanır. Öncelik hakkın manevi değerlerindir. Marksizmin maddeci mantığı ise, bütün manevi değerleri ayaklar altına alarak, yalnızca maddi değerleri savunur.

Allah İnancı : Temel Değer

Marksizm, insan hayatını, yalnızca aşağıdan yukarıya doğru uzanan bir çizgi şeklinde düşünür. Hayvansal ihtiyaçlardan başlayarak, üst planlara doğru tırmanmayı dener. Önceliği **açlığa** ve **sekse** verir. kişiyi açlığın ve cinsiyetin kölesi olarak görür. Bütün insan hayatını, bu iki temele dayandırarak yorumlar.

İslâm ise, hayata, yüksek değerlerden başlayarak, aşağıya doğru uzanan soylu bir gelişimi temel alır. Yüce değerleri aşağılara hakim kılmaya çalışır. Üstün değerlerin, hayatın en küçük ayrıntılarına kadar uzanmasına büyük bir özen gösterir. İslâm, Allah'ı, «Tek ve Sonsuz Gerçek» olarak görmekle kalmayıp, Onu bütün evrenin yaratıcısı Biricik Varlık tanıtarak bütün insanlığı imana çağırır.

İslâm, Allah'dan hareketle bütün insanlığın O'nun sevgisinde birleşmesini ister. Tek hakim ve tek Sahib'in O olduğunu kabul ettirerek insan hayatına ilâhî bir yön kazandırır. Bunun için de, in-

sani değerleri ele alırken İslâm, ekonomik değerlerin ahlâkî değerlerden ve ahlâkî değerlerin de Allah inancıyla başlayan manevî değerlerden kaynaklandığını açıkça ortaya koyar.

Kutsal Ahenk :

Böylesine yüce bir inanç ise, İslâm'ın her zaman açıkça savunduğu gibi, evrende manevi bir hayat düzeninin bulunduğuna inanmayı gerektirir.

İslâm'a göre, hayatın maddi yanında görülen çelişkiler, insanların manevi yönden tam bir disiplin altına alınmalarıyla büyük ölçüde giderilebilir. En sonunda bu çelişkilerdeki aksaklıklar tamamen düzeltilip kutsal bir ahenk olur. Ayrıca İslâm, yalnızca dünya hayatında bazı cezalar uygulamakla kalmaz, öbür dünyanın da hesap günü olacağını zihinlere yerleştirerek, bu dünya hayatında adil ve haksever bir düzen kurar. Cennet ve cehennem gerçeği, kişiyi her bakımdan yüceltir ve insanlık için daha yararlı bir hale getirir. İslâm, erdemli oluşun her zaman başarının tek şartı olduğunu ilân eder.

İslâm'la Yücelen İnsan :

Bütün bu evren, ilâhî kaynağa bağlı manevi bir düzenle yürütüldüğüne göre, insan evrenin bir parçası olduğu için, kendisi de her şeyden önce, özü itibariyle manevi bir yaratıktır. Bütün evrenin Allah'a **teslim** olarak, **İslâm** oluşu gibi insan

da doğumundan ölümüne değin İslâm'ın içinde kalır.

Komünizmin iddia ettiği gibi, evrendeki madde çalkantısı içinde amansızca sürüklenip duran, bir madde kırıntısı değildir insan. Ruhsuz ve katı bir diyalektiğin kapalı kutusundaki bir kobay, kişiliksiz bir varlık da değildir.

Kur'an'ın kesinlikle ilân ettiği şekilde insan, hakikat ve güzellik esaslarına göre yaratılmış, kişilik ve yücelik sahibi bir varlıktır :

«Biz insanı en güzel biçimde yarattık.» (95-Tîn : 4)

Gerçekte insan, açlık ve seks içgüdülerinin kölesi değil, tam aksine İslâm'a göre, Allah'ın meleklere önünde saygıyla eğilmelerini emrettiği soylu bir yaratıktır :

«Meleklere : 'Adem'e secde edin!' demiştik, hemen secde ettiler.»

(2- Bakara : 34)

İnsan yaratılışın doruğu, yaratıkların en üstünü ve Allah adına bütün kâinatın efendisidir. Diğer bütün yaratıklar onun emrine ve istifadesine verilmiştir :

«Görmediniz mi Allah, göklerde ve yerde bulunan her şeyi size boyun eğdirdi ve size görünür ve görünmez nimetlerini bol bol verdi?» (31-Lokman : 20)

«Andolsun biz, Adem oğullarına çok ikram ettik, onları karada ve denizde taşıdık. Onları güzel

rızıklarla besledik ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık.» (17- İsra : 70)

İslâm insana, yeryüzünde Allah'ın halifesi gözüyle bakmakla, gerçekte onu büyüklüğün ve yüceliğin zirvelerine tırmandırmış olur. Böylelikle de maddecilerin, madde kasırgası içinde boğdukları kör bir öğe olmaktan kurtarıp asil bir kimliğe kavuşturur :

«Bir zamanlar Rabbin meleklere : 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' demişti. (Melekler) — 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birisini mi yaratacaksın? Oysa biz seni överek tesbih ediyor ve seni takdis ediyoruz!' (Rabbin) 'Ben sizin bilmediklerinizi bilirim' dedi.» (-Bakara 30)

İlâhî Ülkü

İslâm insana Allah'ın halifesi gibi yüce bir değer vermekle yetinmez, insanın dünya yaşamında da ilâhî bir uyum kurmasını ister. Bizzat ilâhî hayatla ahenkli bir hayat sürme ülküsü verir.

İslâm'ın bu yüce çağrısını dile getirmek için Peygamberimiz şöyle buyurmuştur :

«Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanın!»

İslâm denge, orantı ve ahenk dinidir. İslâm'ın dünya ve ahiret düzeni, bu temel öğelere göre düzenlenmiş ve en ideal bir uyum sağlanmıştır. Kur'an'ın pek çok âyeti bu gerçeği ilân eder :

«Rabbinin yüce adını tesbih et!

O ki (her şeyi) yarattı, düzene koydu.

O ki (her şeyin biçimini, özelliğini ve süresini) belirleyip hedefini gösterdi.» (87 - A'lâ : 1-3)

«Çok merhametli (Allah),

Kur'an'ı öğretti.

İnsanı yarattı.

Ona beyanı (konuşup, düşüncelerini açıklamayı) öğretti.

Güneş de, ay da bir hesap ile (cereyan etmekte) dir.

(Yerden) biten (otlar) ve ağaçlar (Allah'a) secde etmektedirler.

Göğü yükseltti ve mizanı koydu.

Tartıda taşkınlık edip dengeyi bozmayın!» (55-Rahmân : 1-8)

İslâm, insan hayatını manevi, ahlâkî, fikri, estetik ve maddi bütün değerlerle donatır. İslâm'ın amacı, insanın ahenkli bir gelişime kavuşmasıdır. İnsanın kendi hayatında bütün bu değerleri tam anlamıyla ve dengeli bir şekilde yaşamasını ve yaşatmasını ister.

Sınıf Çıtışması Değil, Eşitlik :

İslâm'da ahenk prensibi, bütün dünya insanlarının Allah ve kanun önünde eşit olmalarıyla, en yüksek sosyal değerini bulmuş olur.

Bu eşitlik doktriniyle İslâm, insan haysiyetini, dünya çapında en üstün yerine oturtur.

İslâm insanlararası işbirliği, dostluk ve yardımlaşmayı emreder. Marksizim ise, bütün insancıl çabaları boşa çıkartacak bir fitne ortaya atarak, sınıf mücadelesi ideolojisiyle, insanların birbirlerine düşman olmalarına çalışır.

Buraya kadar kısa kısa verdiğimiz özellikler, İslâm'ın manevi değerler bütününü oluşturur. Görüldüğü gibi, İslâm'ın bu üstün değerleri ile Komünizm madde bağlısı anlayışı arasında kapatılması imkânsız farklar vardır. Bu gerçekler ortadayken, İslâm'ın Kapitalizmle uyuşmadığı gibi, Komünizm veya Sosyalizmle de uyuşması düşünülemez.

KİŞİ VE TOPLUM

Kişi ve toplum ilişkileri konusunda İslâm kişinin olanı kişiye toplumun olanı topluma verir. İslâm'da ferd ve toplum birbirinin zıttı değil, birbirinin tamamlayıcısıdır.

Kişi, toplumun bir parçası ve tamamlayıcı bir öğesi olarak düşünülür. Toplum da bir bireyler bütünü olarak değerlendirilir. Böylelikle, iki karşıt ünite olmaktan çok, bir bütünlük ve ahenk gerçekleştirilir.

Orta Yol

Kısacası İslâm, toplumu bir kenara itip, yalnızca ferde ağırlık ve değer veren ferdiyetçilikten, yani Kapitalizmden ve bireyi bir yana atıp sadece toplumu esas alan Komünizm ve Sosyalizmden apayrı bir yol izler.

İnsanlığa sunduğu eşsiz düzeniyle İslâm, kapitalizm ile komünizm arasında en gerçekçi yolu gösterir. Hem kimi kişiler için toplumu kahreden kapitalizmin hem de kişiyi hiçe indirgeyen komü-

nizmin yanılgılarını ortaya koyarak insanca ve hakça bir düzen kurar.

Marksizm Kişiyi Köleleştirir

Marksizm, eski çağların köleci toplumlarının kullandığı yöntemlerin daha amansızlarını kullanarak ve bütünüyle baskıcı bir yol izleyerek bireyleri köleleştirir. Ferdler üzerinde coplu ve ispiyonlu bir gözetleme ve denetleme yolunu seçer. Bayağı bir kollektivizm kurar.

Mekanik bir maddecilik (atomisme) felsefesine dayanarak toplumu ele alan Marksizm, bireyi sosyal bütünün ilk birimi olarak görür. Fakat çok geçmeden, bu bireyi sınıf mücadelesi ideolojisinin çarkları ufalar, ezer ve yutar.

Bireyin yüce değerlerden uzaklaştırılması, onun hiçe indirilmesi demektir. Zaten komünizmin yaptığı da budur. Üstelik de ferdin benliğini, Komünist Partisine tümüyle bağlanma demek olan, Parti üyeliği ile sosyal siyasetin çarkları içinde boğar. Komünist Partisine bağlılık, aileye bağlılıktan bile önce gelen bir değer taşır. Parti putlaştırılır. Böylece de insanı insan yapan bütün öz değerler ayaklar altına alınmış olur.

İslâm'da Ferd ve Aile :

İslâm, aileyi sosyal bir birim olarak aldığı gibi, ferdi de manevi bir birim şeklinde düşünür. Bu yüzden de bireyi kesinlikle özgür ve kesiksiz

bir kimliğe sahip bir varlık olarak değerlendirir. Kişinin ahlâkî yüceliğe kavuşma çabasında kendi kişiliğinin olduğu kadar, diğer ferdlerin kişilikleriyle ahenkli bir biçimde güçlenmesi esas alınır. Dikkat edilirse, bir bütün olarak bu ahenkli çaba, tüm insanlığın erdemce zenginleşmesini hedef alır.

Aileye gelince, müslüman ailesi İslâm ahlâk anlayışında, son derece üstün ve imtiyazlı bir yer işgal eder.

Evlenme, aile hayatının temel taşıdır. Evlilik, kişinin yalnızca toplumda kendini göstermesi, gizli enerjisini harekete geçirmesi için bir araç değildir. İslâm'da evlilik aynı zamanda, manevi gelişme ile ilgili, hayatî önem taşıyan bir çare olarak görülmüştür.

Bu gerçeği Peygamberimiz hadislerinde açıkça belirtmiştir :

«Evlenmek benim sünetimdir, benim sünnetimden ayrılansa, benden değildir.»

Ayrıca :

«Evlenme, imanın yarısıdır.»

İslâm'ın ferd ve aile konusundaki temel kuralları, doğrudan doğruya ve mantıkî olarak, manevi değerlerle belirtilen ilkelere sıkı sıkıya bağlıdırlar.

İslâm, komünizmin bir dogma olarak benimsediği **sınıf çatışmaları felsefesi** yerine, **işbirliği** prensibini temel alır. Koyduğu kanun ve verdiği

ahlâk duygusuyla İslâm, çatışmaları ve mücadeleleri silip, yerine anlayış ve yardımlaşma esaslarını getirir.

İçten bir yardımlaşma ve samimi bir işbirliği ise, ancak özgür insanlar arasında gerçekleştirilebilir. Bu yardımlaşma ve işbirliği ise çıkış noktasını aileden alır. Bu üstün ahengin kurulması için aileden daha değerli bir çekirdek düşünülemez. İslâm'ın anlayışı budur. Uygulaması da bu yoldadır.

Bütün bunlar da açıkça göstermektedir ki, İslâm, bireysel özgürlüğü son derecede güven altına almış ve aile kurumunu en yüce bir kutsal değere kavuşturmuştur.

İBADET

İdabet ve Sosyal Kurumlar :

Daha önce de üzerinde ısrarla durduğumuz gibi, İslâm hiçbir sosyal içerik taşımayan basit bir ibadetler ve ayinler dini değildir. İslâm, bütün ayrıntılarına varıncaya değin ilâhî bir açıdan hazırlanmış gerçek bir sosyal düzendir.

İslâm demek, eşsiz ve kendine özgü bir kültür ve her bakımdan benzersiz bir uygarlık demektir.

İslâm'ın bütün inanç ve ibadet düzeni, insanlığı gerçek yayat mutluluğuna erdirme bakımından apayrı bir önem taşır. İslâm, komünizmin kendisini adadığı yalnızca **insan ve toplum** sorunu içinde bocalayıp kalmaz. Kendini sadece **insan ve Allah** ilişkilerine vermiş dinlerin genel düşünceleri içinde de boğulmaz. Bunların tam aksine İslâm, **İnsan, Toplum ve Allah** şeklindeki üç temel kavramı, ahenkli bir bütünlüğe kavuşturarak, dini kavramlara dayanan sosyal kurumlar gerçekleştirir. Madalyonunun yalnızca bir yüzüyle yetinmeden, uyumlu ve gerçekçi bir din dünya düzeni kurar. Aslında İslâm'ın namaz, oruç, ve hac gibi

yalnızca Allah ile kul arasında kalan, ya da öyle gibi görünen saf ibadete dönük amelleri bile, tam anlamıyla üstün birer sosyal kurumdur ve sosyal amaçlara dönük eşsiz yararlar sağlarlar.

İslâm'ın Sosyal Kanunu :

İslâm'ın bu belirtmiş olduğumuz temel ayırıcı özelliği yanında, bir de kendine özgü, apayrı bir sosyal kanunu vardır. Hiçbir din ve doktrinin boy ölçüşemiyeceği bu soyal kanun, insanlık yararına çalışmayı en üstün erdemler düzeyine çıkarır.

İnsanlığın iyiliği için mümkün olan her şeyi mutlaka yapmaya çalışmak... İşte İslâm'ın sosyal kanunu.

Peygamberimiz bu kanunu, şu sözleriyle ortaya koymuştur :

«İçinizde en hayırlınız, Allah'ın kullarına karşı en iyiliksever bir şekilde hareket edeninizdir.»

İslâm'ın bu yüce yönünü daha iyi kavrayabilmemiz için, İslâm'ın Ahlâk Kurallarına şöyle bir göz atalım.

İslâm Ahlâkı, müslümanların görevlerini, **Allah'a Karşı, Bütün Yaratıklara Karşı** diye sıralarken, son derece çarpıcı ve bütün ayrıntılarına dek anlatılmış bir başka muhteşem görevden bahseder : **Diğer İnsanlara Karşı Görevlerimiz.**

Görüldüğü gibi İslâm'ın eşsiz düzeninde ferd, toplum ve Allah kavramları, bütünlüğe kavuştu-

rulmuş ve görevlerimiz ilâhi bir ahenk içinde kaynaştırılmıştır. Bu yüzden her insanı kendimiz gibi düşünmek ve onu, Allah'ın bir kulu olmasından ötürü sevip, kendisiyle dürüst bir işbirliği kurmak, kaçınılmaz bir görevimiz olmaktadır.

İslâm'ın En Güçlü Yardım Kurumu :

Diğer İnsanlara Karşı Görevlerimiz meselesi üzerinde dururken karşımıza, İslâm'ın beş şartından biri olan ve **İslâm'ın ruhu** diye adlandırılan eşsiz bir yardım kurumu çıkmaktadır : **Zekât.**

Zekât, İslâm'da zorunlu bir sosyal düzenleme vergisidir. Öylesine zorunludur ki zekâtı inkâr etmek, insanı müslümanlıktan çıkarır.

Diğer dinlerde de hayır kurumları vardır. Ama bunlar hiçbir zaman zorunlu değildir. Bunlar, İslâm'daki sadaka gibi isteğe bağlı olarak gelişi güzel yapılan yardımlardır.

İslâm, dünyaya ilk defa olarak, **Kurumlaştırılmış Bir Hayır** sitemi getirmiştir. İslâm'ın din ve devlet düzeni olarak üstünlüğü de buradadır.

Zekât kişinin keyfine bırakılmamıştır. Yapmadığı takdirde İslâm Devleti zor kullanır.

Biriktirilen ve kazanılan servetin yüzde iki buçuğunu vergi olarak ödemektir Zekât. Ödenişi ve toplanışı bakımından da tam bir devlet müessesesidir. Devlet tarafından, zenginlerden derlenip yoksullara, kamu yararına harcanan bir toplum terazisidir. Peygamberimiz kimlerden alınıp

kimlere dağıtılacağını kesinlikle tayin etmiştir:

«Durumu iyi olanlardan alınır ve yoksullara dağıtılır.»

Üzülerek belirtelim ki müslümanların etkinliklerini kaybettikleri geçen yüzyıldan bu yana Zekât, bir devlet kurumu olmaktan çıkarak, kişisel bir iş haline gelmiş ancak bazı müslümanlar tarafından uygulanır olmuştur. Oysa İslâm'ın şanlı geçmişinde bu kurum, devlet tarafından en adil bir şekilde yürütüle gelmiştir. Tatbik edildiği devirlerde, İslâm toplumları gerçek mutluluğu bulmuşlardır. Yoksulluk, sefalet, açlık ve her türlü çöküntünün önü mucizevî bir şekilde alınmıştır. Yoksulluk ve ıstırap cehennemleri, bolluk ve huzur cennetlerine dönüşmüştür.

Eğer İslâm'ın Zekât kurumu, istenilen biçimde örgütlendirilirse, açıkça iddia ediyoruz ki bugün yine aynı mucizeleri gerçekleştirecektir.

Bununla beraber Zekât, sosyal çıkmazları, toplum çıbanlarını kökünden kazıyıp atmak için İslâm'ın bize armağan ettiği tek kurum değildir. Toplumda sağlam bir ekonomik adaletin sağlanması için sunduğu birçok kurumlar da vardır. Bu yüzden Zekâtı tek başına düşünmemelidir. Zekât ancak yan kurumlarla birlikte beklenen sonucu verebilir. İnsanlığı mutluluğa erdirmek olan görevini İslâm, ancak bütünüyle uygulandığı zaman yerine getirebilir.

İslâm her bakımdan birbirine bağlı bir toplu düzen oluşturur. Bütün halinde işletildiği zaman kurtarıcılık görevini yapar. Ama parça parça alındığı ve belli bir bölümünden yararlanılmak iste-

nildiği an pek bir anlam ifade etmez. Müslüman namaz kılarak ruhunu inceltir, camilerde diğer insanların durumunu anlama imkânına kavuşur; oruçla gönlünü yumuşatır ve öbür insanların açlıklarını tadmış olur; hac yaparak da bütün dünya müslümanlarıyla tanışmış, ihtiyaçlarını görmüş ve aynı elbiseleri giyerek bütün ayrıcalıklardan uzaklaşmış olur. Nihayet zekât görevi ile de müslümanca görevini tamamlama mutluluğuna erer. Bunun için İslâm ancak bütünüyle ve bir devlet düzeni olarak benimsendiği zaman, ilâhî bir huzuru topluma kazandırmış olur.

KOMÜNİZM ANCAK İSLÂM'LA ÖNLENEBİLİR

Komünizmi Doğuran Etkenler :

Komünizmin sosyal konularda ileri sürmüş olduğu iddiaların çoğu doğrudur. Gerçekten bir sömürü mekanizması çalıştırılmış ve İslâmdışı toplumlarda egemen güçler yoksulları ezmiştir. Bütün bunlar doğrudur. Hattâ günümüz İslâm toplumlarının Batı'nın kuklası haline gelmeleriyle ve Batı'yı taklit etmeleriyle, aynı eşitsizlikler İslâm Dünyasında bile görülmeye başlanmıştır. Evet komünizmin eşitsizlik yapıldığı ve sömürüye gidildiği konusundaki iddiaları doğrudur.

Ama komünizmin, bu sömürü ve eşitsizliği gidermek için getirmiş olduğu çareler bütünüyle yanlış ve sakattır. Çünkü ezileni kurtarayım derken, onu hayvanlaştırmış ve maddenin oyuncağı haline getirimştir.

Öyleyse insanlığın gerçekten mutluluğa kavuşması ve komünizmin ileriye attığı düşüncelerin geçersiz kılınması için İslâm'ın getirdiği çözüm ve verdiği cevap nedir?

Bunu açıklamadan önce şunu belirtelim ki, komünizmin gördüğü eşitsizlikler, ekonomik iliş-

kilerin kötü uygulanışından ve adaletsiz servet dağıtımından doğmuşlardır. Yine aynı sebeplerden ötürü de bu eşitsizlikler devam ediyorlar. İnsanın yine insan tarafından insafsızca sömürülüşü, İslâmdışı toplumlarda sürdürülegelmiştir. Güçsüz olanlar durmadan ezilmektedir. Bu durumsa, insanı umutsuzluğa, çaresizliğe, sefalete ve bütün iyi duygularını kaybetmeye götürmüştür.

Bitip tükenmeyen sömürü ve baskılar, sonunda intikam ve isyan ateşlerinin alevlenmelerine sebep olmuştur.

İçimizdeki mal, mülk bakımından en şanslı olanlar, servetleriyle Allah'a daha iyi kulluk ve yüce insanî amaçlar için hizmet etmek yerine, paradan başka bir şeye tapmaz olmuşlardır.

Para öylesine tanrılaştırılmıştır ki, nihayet iktisat ilmî, ahlâktan tamamen uzaklaştırılmış ve asil duygu ve amaçlardan bütünüyle koparılmıştır. İktisadî refah için içtenlikle çalışan pek az iktisatçı bir yana, günümüz ekonomistlerinin ezici çoğunluğu, artık ahlâk kavramından büsbütün yoksun bulunuyorlar. «Ekonomi, şu ya da bu gayenin peşinde ve taraftar değildir. Gayeler soylu da olabilir, bayağı da. İktisatçı bunlarla uğraşmaz.» diyen Marshall gibi ekonomistler çağını yaşıyor dünyamız.

İslâm'ın Cevabı :

Komünizmin sosyal eşitsizlikler ve sömürü konusundaki görüş ve çözümlerine İslâm iki açıdan cevap verir :

a) Önce İslâm, iktisadı ahlâk ve maneviyatla kaynaştırma amacını güder. İnsanın maddeci yanı olan hayvansal duygulardan arındırılmadan, yani genel ve manevi bir reformu gerçekleştirmeden, ekonomik kötülüklerin kökünden çözümlenebileceklerini kabul etmez.

İslâm, en yüce dini manevi gerçeklerden kaynaklanan ahlâk prensiplerinin, iktisada yol göstermelerini ister. İktisadın ahlâkî değerlerden koparılarak, maddeci bir yolda yürütülmesine karşıdır.

b) İkinci olarak da İslâm, fakirliğin ortadan kaldırılmasını ister. İslâm düzeni içinde yoksulluk, çok sosyal hastalıkların asıl sebebi olarak görülür. Bunun için Peygamberimiz şu gerçeği en açık bir dille ortaya koymuştur :

«Fakirlik, inançsızlığa götürebilir.»

Durum bu olunca, İslâm insanın içine düştüğü sefaletleri kökünden kazımak amacıyla, servetin mümkün olan en geniş ellere kadar dağıtılmasına çalışır. Yine bu yolda bütün ahlâkî ve manevi güçleri seferber ederek, iktisat alanına yardımcı kuvvetler kazandırır.

Kur'an'ın şu ilâhî emri, İslâm toplumları tarafından kesinlikle uygulanmalıdır :

«Ta ki (servetler) içinizden yalnızca zenginler arasında dolaşan bir şey olmasın.» (59-Haşr : 7)

İşte İslâm'ın bu temel görüşlerine bağlı olarak bir iktisat düzeni tatbik edilirse, müslüman toplumlarda gerçek bir ekonomik denge kurulmuş ve komünizmin sinsice yayılması önlenmiş olur.

EKONOMİK GÖRÜŞLER VE İSLÂM

Başlı Başına Bir Düzen :

Çağımız İslâm Dünyasında görülen İslâm-dışı düzenlere bakarak, kimileri İslâm'ın iktisat anlayışını bir tür kapitalizm gibi değerlendirmektedir. Böylesine yanlış ve böylesine geçersiz bir benzetmenin yapılabilmesi için, insanın İslâm'ın iktisat görüşü konusunda hiçbir şey bilmemesi gerekir. İslâm toplumlarının bugün içinde bulundukları durumun bir suçlusu varsa, bu suçlu İslâm değil, başarısız devlet yöneticileri ve ağır basan Batılı emperyalist devletlerdir.

İslâm gerçekte başlı başına bir düzendir. Kendine özgü ve her bakımdan diğerleriyle kıyas kabul etmez bir ekonomik görüşü vardır. Ancak özel ve çok dar bazı yönlerden İslâm'ın iktisat anlayışını çağdaş diğer ideolojilere benzetmek mümkündür. Yoksa tam bir bütün olarak İslâm'ı şu veya bu ideolojiye benzetmeye kalkışmak, İslâm Düşüncesinden bütün olarak habersiz olmak demektir.

Genellikle komünistler, son zamanlarda, İslâm'a karşı amansız bir saldırıya geçmişlerdir. Durmadan iftiralar atmaktadırlar. Bu iftiralardan

biri de İslâm'ın bir tür kapitalizm olduğu saçmasıdır.

Bütün bu kasıtlı ve bayağı iftiraları çürütmek hiç de zor değildir. İslâm'ın iktisadi tutumunu özlü bir şekilde ve madde madde sunmak yetecektir. İslâm Düşüncesini gözler önüne serdiğimizde, bu ilâhî düzenin, ne komünizm ve sosyalizme, ne de kapitalizm ve diğerlerine benzemediği açıkça görülecektir.

İslâm Kapitalizmin Karşısındadır :

İslâm özel mülkiyete izin verir. Kişisel girişimleri destekler. Fakat bunun aşırıya kaymasını ve sömürüye varmasını engeller. Çünkü İslâm, servetin belli bir azınlığın elinde toplanmasına imkân tanımaz ve bunu kesin kanunlarla önler. Zenginliklerin sayılı ellerde toplanmasını İslâm çeşitli yollardan engeller. Bu konuda elle tutulur çareler getirir. En önemlilerini şöylece sıralayabiliriz :

İslâm, maden ve madene benzeyen bütün **zenginlik kaynaklarının devlet eliyle işletilmesini** emreder. Böylelikle toplumda maden ocakları sahiplerinin ve petrol krallarının egemenlik kurmalarına fırsat vermez.

İslâm, **faizi ve her çeşit tefeciliği** kesinlikle yasaklar. İktisat alanında araştırma yapanlar iyi bilirler ki günümüz kapitalizmi, gücünü modern bankacılık anlayışından alır. Bu anlayışın temelinde ise faizcilik yatar. İslâm faizin sıfırda kalmasını, yani tümüyle kaldırılmasını emreder. Ban-

kalara ticarî işlemlerde aracılık görevinden başka bir yetki tanımaz. Paranın doğrudan doğruya parayı doğurması yasaklanmıştır çünkü .

Tarımı konusuna gelince, bizzat kendisi işletmeyen ve başkalarının haklarını yiyerek elinde toprak bulunduran ağalık düzenini İslâm kabul etmez. İslâm, köylüye işliyebileceği kadar toprağın verilmesini ve toprak sahibi çiftçilerin oluşturulmasını emreder.

Miras kanunu da İslâm'ın kapitalizmle hiç uyuşmadığı konulardan biridir. Çünkü İslâm kanunlarına göre miras, sayılı birkaç kişinin elinde kalmamalı, oldukça geniş akrabalar arasında dağılmalıdır. Çok sayıda akraba arasında servetin dağıtılması ise, aşırı birikimleri ve yığılmaları önler.

İslâm, **sermaye birikimini** en güçlü tedbirlerle önler. Belli bir düzeyi aşan sermayeye en ağır vergileri yükler. Böylelikle de yoksul kesimin ezilmesini önleyerek, onlara mutluluğun kapılarını daima açık tutar.

İsâm İktisadının Ana Çizgileri :

İslâm'ın iktisat konusundaki tutumu, hem kapitalizm ve hem de komünizmden tamamen farklıdır. Sosyalizm gibi çağımızın moda ideolojilerine de ihtiyaç yoktur. İslâm'ı yaşamak isteyen toplumun yalnızca İslâm'a ihtiyacı vardır.

Temel Denge :

İslâm, toplumun çıkarları ile ferdin çıkarları

arasında tam bir ahenk kurar. Bu çıkarlar çatıştığı zaman, toplumunkileri daha üstün tutar.

Sosyal Sorunlar :

Bütün vatandaşlara sağlık hizmetleri götürmesi, her vatandaşa parasız eğitim görme fırsatını tanıması ve bütün çağdaş gerekleri sağlaması İslâm devletinin asıl görevidir.

İslâm, kişilerin hayatî ihtiyaç maddelerinin devlet tarafından mutlaka temin edilmesini ve insana geçim imkânının sağlanmasını emreder. Bunun gerçekleştirilmesi içinse, İslâm devleti belli bir düzeyin üstünde mal mülk sahibi olanlardan sosyal sigorta vergisi alır ve bunu fakirlerin yararına olarak kullanır.

Ticaret :

İslâm, ticaretin serbest bırakılmasını öngörmüştür. Ticaretin tekel altına alınmasına karşıdır. Ama ticaretin çok fazla kişi tarafından yürütülmesini esas almıştır. Ticaretin yeterince yaygınlık kazanması için, İslâm, kapitalist bankaların yerini tutacak, karşılıklı yardım kuruluşlarının ve kooperatiflerin oluşturulmalarını ister.

İşçi-İşveren :

Sanayi alanında İslâm, işçi yardımlaşma ve koruma teşkilâtlarının çoğaltılmasını gerektirir. Böylelikle sanayi kesimindeki her türlü sömürü

önlenecek, huzursuzluk ve geçimsizlikler giderilmiş olacaktır.

İslâm özel ticarete izin verdiği gibi, sanayi kolunda da özel girişimlere müsaade eder. Ama bu durumda ücretin adil olması için kesin kanunlar koyar.

Normal bir düzeyde olmak üzere, işçinin kendi ücretini kendisinin tayin etmesini esas alır. İşçiye tanıdığı bu hakla beraber, işverenin kendisini işe almamak suretiyle yapabileceği haksızlığa karşı da, yine işçiyi güvence altına alır. İşsiz kalan veya iş bulamayan işçilerin geçimini, İslâm Devleti hazineden karşılamak zorundadır. İslâm Devletinin bu amaçla, yeterli bir fon ayırması gerekir.

İslâm bütün işverenlerin, ücret tesbiti konusunda, şu esaslara uymalarını açıkça emreder :

İşçi, işveren kadar güzel giyinebilmeli ve işveren kadar doyurucu gıda alabilmelidir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin temin edilişi bakımından eşitlik, işçi ile işveren arasında tam bir ekonomik dengenin kurulmasını sağlamış olur.

Gereksiz Harcamalar ve İsraf Yasağı :

İslâm, kazancın meşru yol ve yöntemleri ile gayri meşru yol ve yöntemleri arasında kesin sınırlar çizmiştir. Haram olan gelirle, helal olan gelirin neler olduklarını apaçık anlatmıştır.

Fakat İslâm sadece iyi kazanç ile kötü kazancı belirlemekle yetinmemiştir. Üstelik helal yollardan edinilen gelir veya servetin nerelere har-

canabileceğini hangi meşru yollarda kullanılabileceğini de göstermiştir. Gerçek bir İslâm toplumunda, çeşitli geçim düzeyleri bakımından hiçbir zaman büyük bir ekonomik eşitsizliğe raslanılmaz.

Toplumlarda görülen kin ve kıskançlıklar, genellikle gelirin israf alanlarında kullanılmasından doğmaktadır. İslâm boş harcamaları ve israfa kaçan tutumları kesinlikle yasaklamış olduğundan, servet toplumun hayrına sarfedilecek, bu yüzden de kin ve kıskançlıklar yerlerini sevgi ve kardeşliğe bırakmış olacaklardır.

İslâm, harcamaların nerelere ve nasıl yapılacağını tayin etmiş ve bunların sınırlarını göstermiştir. Örneğin çok toplumlarda, altın ve gümüş mutfak eşyaları kullanmak moda olmuş ve bu yüzden bir aristokratlar sınıfı doğmuştur. Oysa İslâm'ın tabik edildiği bir toplumda, altın ve gümüşten ev eşyaları kullanmak kesinlikle yasaktır. Ayrıca İslâm, erkeklerin aristokrasiye kaçan elbiseler giymelerini de haram saymıştır.

İslâm, müslümanların paralarını öyle yerlere sarfetmelerini ister ki, bu yerlerde toplumun ve insanlığın gelişmesinde büyük yararlar olsun. İslâm harcamalar ve paranın nasıl sarfedileceği konusunda genel geçerliliği olan prsenpiler koyumştur. Bu prensiplere göre, biriktirilen para ancak hayatta gerekli ve zorunlu ihtiyaçlar için kullanılmalıdır. Modalar ve geçici zevkler uğruna para harcamamalıdır.

Önemli ihtiyaçlar için sarfedildikten sonra

artan para, Allah'ın o insana bir emaneti durumundadır. Onun için, bu paranın soyal hayatın gelişmesi yolunda kullanılması gerekir. Diğer insanların hayrı için sarfedilmesi lazımdır.

Gerçek Eşitlik :

Tarafsız bir gözle iyice incelenirse görülecektir ki, İslâm, en mükemmel bir **manevi eşitlik, ve ekonomik eşitlik**, nihayet **siyasi eşitlik** getirmiştir. Günümüzün **demokrasi** anlayışlarından çok daha üstün bir toplum ve devlet düzeni gerçekleştirmiştir. Toplum hayatının, yukarıda saydığımız bu üç yönü üzerinde İslâm en güçlü ilkeler ortaya koymuştur. İktisat da bunlar arasında kaynaşmış ve diğerleriyle birlikte ideal bir bütünlüğe kavuşmuştur.

Eğer İslâm'ın emir ve yasakları aynen uygulanır ve gerçekten yaşanırsa, kısacası İslâm tam anlamıyla tatbik edilirse, toplum kavgaları, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler ve her çeşit sömürü kökünden kazınıp atılmış olur. Bir toplum, İslâm'ı tam anlamıyla yaşar ve bir devlet düzeni olarak benimsenirse, o toplumda sınıflar kalmaz. Çünkü İslâm getirmiş olduğu ilkeleriyle, sınıfsız bir toplumu garanti eder.

İslâm'ın manevi değerleri, insan toplumlarını en gerçek mutluluğa kavuştutaracak güçte bir üstünlüğe sahiptirler. Hiçbir ideoloji ve hiçbir din İslâm'ın yüceliğiyle boy ölçüşemez. Bütün mesele, İslâm'ın bu sonsuz gerçeklerini topluma aktarabilmek ve gençliğe öğretebilmektir.

İSLÂM'IN MANEVİ DEĞERLERİ GENÇLİĞİN EĞİTİMİ

İslâm'ın manevi değerlerinin genç müslüman kuşaklara aktarılıp öğretilmesinde en önemli görev, Devlet ve Okullara düşmektedir.

Gerçi aile yuvası, Camiler ve basın yoluyla da gençliğin İslâmî düşünceye kavuşturulması için büyük çalışmalar yapılabilir. Ama bu konuya devlet ve okullar tarafından el atılmadıkça istenilen netice elde edilemez.

Gençliğin yabancı ideolojilerin tutsağı olması istenmiyorsa, önce İslâm ülkelerinde yürürlükte bulunan ve emperyalist ülkelerin uzmanlarınca uygulanan eğitim ve öğretim programları yeniden ele alınmalıdır. Eğitim s'stemlerimiz, gençliğe İslâm'ın teorik ve pratik hayat felsefesini kesinlikle verebilecek bir şekilde yeni baştan düzenlenmelidir. İslâm gençliğini böylece tam bir kültür bağımsızlığına kavuşturmalıdır.

İk'nci olarak her müslüman devlet, devlet teşkilâtını kendi özüne uygun bir biçime sokmalıdır. Yepyeni bir düzenleme getirilmelidir. Hem devlet yapısı hem de anayasa İslâmî bir gözle biçimlendirilmelidir. İslâm devleti ve anayasası, İs-

lâm'ın devlete yüklediği görevleri yerine getirebilecek bir niteliğe kavuşturulmalıdır. İslâm'ın siyasî, iktisadî ve sosyal görüşlerinin tam anlamıyla uygulanması için berekli bütün değişiklikler sağlanmalıdır.

Okullar ve devlet düzeltilmedikçe, İslâmî değerlerin öğretilmesi ve genç kuşaklara aktarılması çok güç olacaktır. Aile yuvası, camiler ve basın, istenilen İslâmî çabayı yeterince gerçekleştiremez. Dış ideolojilerin güdümündeki bazı basın ve yayın organlarının yıkıcı etkileri başka türlü giderilemez.

SON

BAŞLICA KAYNAKLAR

Alexis Carrel
L'Homme, cet Inconnu — İnsan, bu Mechul.
A. J. Toynbee.
History Warns the Modern Man — Tarih Modern İnsanı Uyarıyor.
Dr. A. Bertherand
Contribution des Arabes au Progrès des Sciences Médicales — Tıp Biliminin Gelişmesinde Arapların Katkısı.
Draper
Conflit Bitween Religion and Science — Din ile İlim Arasında Çatışma.
Encyclopédie des Sciences Religieuses — Dini İlimler Ansiklopedisi
Friedrich Delitzsch
Die Welt das Islam — İslâm Dünyası
Godfrey Higgins
Apology for Muhammad — Hz. Muhammed'in Müdafaası

Gustave Le Bon
La Civilisatin des Arabes — Arapların Medeniyeti.
H. A. R. Gibb
Whither Islam — İslâm Nereye.
Herbert George Wells
Outline of History — Tarihin Ana Hatları.
First and Last Things — İlk ve Son Şeyler
Mrs. Hudson Shaw
Sex and Commonsence — Cinsiyet ve Sağduyu
Jean Lheureux
Etude sur l'Islamisme — İslâm Üzerine İnceleme.
Laura Veccia Vaglieri
Apologie de l'Islam — İslâm'ın Müdafaası
Lecomte de Nouy
La Destinée Humaine — İnsanlığın Alınyazısı
Marmaduke Muhammad Pickthall
Meaning of the Glorious Koran — Yüce Kur'an'ın Anlamı.
P. A. Sorokin
The Crisis of Our Age — Çağımızın Bunalımı
René Grousset
La Civilisation de l'Orient — Doğu'nun Medeniyeti.
Robert Briffault
The Making of Mumanity — İnsanlığın Oluşumu.
Snouck Hurgronje
Muslim World Today — Bugünkü İslâm Dünyası
Sprengler
Decline de l'Occident — Batı'nın Çöküşü
W. Wilson Cash
The Expension of Islam — İslâm'ın Yayılışı.

İÇİNDEKİLER

III. BÖLÜM

IV. BÖLÜM

V. BÖLÜM

YAYINLARIMIZ

1 — İslâm Düşüncesi. S. Kutub /2. Baskısı Tükenmiştir./
2 — İslâm'da Cihat. S. Kutup-Mevdudî-H. El-Benna /4. Baskı Tükendi/
3 — İlmin Işığında İslâm I. V. Han /2. Baskı Tükendi/
4 — İlmin Işığında İslâm II. V. Han /2. Baskı Tükendi/
5 — İbadet, Yusuf El-Kardavi, /Tükendi/
6 — Yaratılış. Günah ve Tövbe, Z. Kazıcı /Tükendi/
7 — Kavga Şiirleri Antolojisi, İ. Borlak /2. Baskı/
8 — Kıbrıs Meselesi, Z. Karip /Tükendi/
9 — İslâm'ın Ahlâkî Stratejisi, Mevdudî /Tükendi/
10 — Kur'an'da Kadın Hakları, M. Akkad. /2. Baskı/
11 — Kıbrıslı Küçük Mücahit (Roman) A. Şentürk /Tükendi/
12 — Genel Çizgileriyle İslâm, Babanzade A. Naim
13 — Aksiyon Ahlâk Ekonomi, Z. Yetik /Tükendi/
14 — İslâm Ahlâkının Esasları, Babanzade A. Naim

15 — Devlet ve Memleket Görüşlerim, II. Abdülhamit /Tükendi/

16 — Ak-Elif (Şiir), Z. Yetik

17 — İslâm Savaşçısına Notlar, Z. Yetik /Tükendi/

18 — Muhtar Kafası (Piyes), A. Nar /Tükendi/

19 — Basın Ahlâkı, Doç. Dr. Hüseyin Hatemi

20 — Kur'an Okuma Metodu, A. Nar /Tükendi/

21 — Ankara'da Ölüm (Roman), D. Yılmaz

22 — Cinnet (Roman), M. Özdamar

23 — Köyümüzün İnsanları (Roman), A. Şentürk

24 — Kafkaslı (Roman), A. Şentürk

25 — Mum ve Çöl (Roman), E. Gönenç

26 — Kaybolmuş Günler (Roman), M. Miyasoğlu /2. Baskı/

27 — Aziz Sofi (Roman), D. Yılmaz

28 — Kur'an Devleti, Taha Abdülbaki Sürur /Tükendi/

29 — İslâm'a Göre İnsan Psikolojisi, M. Kutub /2. Baskı Tükendi/

30 — Cakartalı Kız (Roman), N. Kiylani

31 — Bacı (Roman), H. T. Fendoğlu /Tükendi/

32 — Muhyiddin İbn-ül Arabi, Prof. Dr. N. Keklik

33 — İslâm Ülkelerinde İdeolojik Savaş, Nedevî /Tükendi/

34 — Kur'an-ı Kerim Meâli /Tükendi/

35 — Belâsavan (Mizahi Roman) K. Çalıkoparan

36 — Yaşı Ve Başıyla Mim Sin Harekâtı, M. Özdamar

37 — Yeni Devrin Eşiğinde MSP, Z. Karip

38 — İslâm Açısından Sosyalizm, Doç. Dr. H. Hatemi /Tükendi/

39 — İslâm'da Zekât Müessesesi. Y. V. Yavuz /2. Baskı Tükendi/
40 — İslâm İnancında Temel Kavramlar. T. Cücü
41 — Allah, Kâinat ve İnsan. Prof. Dr. N. Keklik /Tükendi/
42 — İslâm Davasının atratejisi, S. Kutup
43 — Orta Doğu Günlüğü, A. Nar
44 — İslâm'ın Manevi ve Kültürel Değerleri. H. Bammat
45 — Allah'ı İnkâr Mümkün mü? Filibeli A. Hilmi /Tükendi/
46 — Küçük İlmihâl. F. Yavuz Y. V. Yavuz /4. Baskı/
47 — İ. Gazali'nin Ahlâk Görüşü. M. Gazali
48 — Gençler İçin Namaz Hocası. Y. V. Yavuz
49 — İslâm'da İktisat Nizamı. M. El-Mübarek
50 — Batı İle Hesaplaşma. Nedevi
51 — Din ve Allah İnancı. A. Draz
52 — İslâm'da Tebliğ Metodu. Nedevi
53 — Petrol Kavgası. P. Odell
54 — İlim-Felsefe-Din. F. Ansari

Müslümanlar için Batı kültürünün, beyinleri zehirleme ve zihinleri uyuşturma aracından başka bir şey olmadığı artık ortaya çıkmıştır. Devletlerimiz bu hakikati yeterince anladıkları zaman, İslâm'ın toplum görüşüne, ahlâk anlayışına yeniden dönülecektir. İlk iş olarak da, bizleri Batı'ya köle eden eğitim düzeni sökülüp atılacak ve yerine İslâm ruhunu gençliğimize aşılayan ve onları örnek kişiler haline getirecek olan kendi eğitim sistemimiz konulacaktır. Ancak o zaman, yetişen aydınlarımızın saflarında, tam ve gerçek İslâmî kişiliğin doğuşu garanti altına alınmış olacaktır.

Fiyatı: 200 Lira

İsteme Adresi : ÇIĞIR YAYINLARI Ltd. Şti.
Başmusahip Sok. Talashan No: 102 - Cağaloğlu
Tel : 22 60 51